

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**36-72 AYLIK ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE YÖNELİK
MEDYA ARACILIĞI ATÖLYESİNİN EBEVEYN MEDYA
ARACILIĞINA ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

ESRA MERDİN

**ANKARA
EYLÜL, 2024**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**36-72 AYLIK ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE YÖNELİK
MEDYA ARACILIĞI ATÖLYESİNİN EBEVEYN MEDYA
ARACILIĞINA ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

ESRA MERDİN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. MÜGE ŞEN

**ANKARA
EYLÜL, 2024**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Esra MERDİN adlı öğrencinin hazırladığı “36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveyn Medya Aracılığına Etkisi” başlıklı bu çalışma Temel Eğitim Anabilim Dalı / Okul Öncesi Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği / oy çokluğu ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan	Dr. Öğretim Üyesi Belkıs TEKMEK	
Üye	Prof. Dr. Nesrin İŞİKOĞLU	
Üye	Doç. Dr. Müge ŞEN (Danışman)	
Üye	Doç. Dr. Gökçe KARAMAN BENLİ	
Üye	Doç. Dr. Nevra ATİŞ AKYOL	

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından/.../2024 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise/.../2024 tarihinde kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Mehmet İkbak YETİŞİR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Esra MERDİN

ÖZET

36-72 AYLIK ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE YÖNELİK MEDYA ARACILIĞI ATÖLYESİNİN EBEVEYN MEDYA ARACILIĞINA ETKİSİ

MERDİN, Esra

Doktora Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Müge ŞEN

Eylül, 2024, xvii + 152 Sayfa

Bu araştırma, 36-72 ay arasındaki çocukların ebeveynlerinin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmek amacıyla bir medya aracılığı atölyesinin oluşturulmasını ve bu atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarına olan etkisini incelemektedir. Araştırma, karma yöntem stratejilerinden yakınsak paralel desen kullanılarak yürütülmüştür. Nitel veri toplama aşamasında ebeveynlerle görüşmeler yapılmış, araştırmacı günlüğü tutulmuş ve odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Nicel veri toplama aşaması ise zayıf deneysel desen kullanılarak, deney ve kontrol gruplu model şeklinde tasarlanmıştır. Ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını değerlendirmek amacıyla deney ve kontrol gruplarına Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ) kullanılarak ön test ve son test uygulanmıştır. Nicel sonuçlar, atölyenin deney grubundaki ebeveynlerin medya aracılığı toplam puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artırdığını göstermektedir. Kontrol grubundaki ebeveynlerde ise medya aracılığı toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik görülmemiştir. EÇEMAÖ alt boyutları incelendiğinde, deney grubu için aktif-destekleyici, kısıtlayıcı-destekleyici, aktif-sınırlayıcı, kısıtlayıcı-sınırlayıcı ve aktif-yorumlayıcı alt boyutunda son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Kısıtlayıcı-engelleyici alt boyutunda ise ön test sonuçları, son test sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak, nitel ve nicel veriler birbirini desteklemekte ve atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını olumlu yönde geliştirdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, ebeveyn, medya aracılığı, dijital medya, medya aracılığı atölyesi

ABSTRACT

THE IMPACT OF A MEDIA MEDIATION WORKSHOP ON PARENTAL MEDIA MEDIATION FOR PARENTS OF CHILDREN AGED 36-72 MONTHS

MERDİN, Esra

Doctoral Dissertation, Department of Primary Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Müge ŞEN

September, 2024, xvii + 152 Pages

This study aims to develop a media mediation workshop for parents of children aged 36-72 months and to examine the impact of this workshop on their media mediation practices. The research was conducted using a convergent parallel design, one of the mixed-method strategies. In the qualitative phase, data were collected through interviews with parents, a researcher's diary, and focus group discussions. These data were analyzed using descriptive analysis. The quantitative phase was designed as a quasi-experimental model with experimental and control groups. To evaluate parents' media mediation practices, the Early Childhood Parental Media Mediation Scale (ECPMMS) was applied to both groups as a pre-test and post-test. The quantitative results showed that the workshop significantly increased the overall media mediation scores of parents in the experimental group, while no statistically significant change was observed in the control group. When the sub-dimensions of the ECPMMS were examined, post-test scores were found to be significantly higher than pre-test scores in the active-supportive, restrictive-supportive, active-limiting, restrictive-limiting, and active-interpreter components. However, in the restrictive-blocker component, pre-test scores were found to be significantly higher than post-test scores. The qualitative data also revealed that the workshop increased parents' awareness of media mediation and helped them adopt a more informed approach in their practices. In conclusion, both the qualitative and quantitative data indicate that the workshop positively influenced parents' media mediation practices.

Keywords: Early childhood, parent, media mediation, digital media, media mediation workshop

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, uzun bir öğrenme yolculuğunun ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Akademik hayatın önemli bir parçası olan çalışmak ve üretmenin yanı sıra, çok daha fazlasının gerektiğini; emeğe saygı duymanın ve bunu göstermenin önemini öğretti bu süreç bana. Bu anlamda beni ben yapan birçok kıymetli insana teşekkürü borç bilirim. Buraya yazamadığım ama kalbimde hissettiğim tüm o özel insanların da affına sığınarak, özellikle bazı isimleri burada paylaşmak isterim:

Araştırma sürecinde akademik destek sunan değerli hocam Doç. Dr. Müge Şen'e,

Akademik yolculuğumun en başından bugüne kadar elini hep omzumda hissettiğim ve şükran borçlu olduğum Dr. Belkıs Tekmen'e,

Bu çalışmanın filizlerinin atılmasında büyük rolü olan ve "İyi ki katılmışım" dediğim OBİ grubunun mimarı değerli hocam Prof. Dr. Nesrin Işıkoğlu'na,

Akademik titizlikleri, çalışkanlıkları ve işlerine gösterdikleri özenle bana örnek olan değerli tez jürisi hocam Doç. Dr. Nevra Atış Akyol ve savunma sınavı jürisi hocam Doç. Dr. Gökçe Karaman Benli'ye,

Çalışma hayatına ilk adımımı attığım, bana akademik anlamda bir ev ve aile olan çok değerli Başkent Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Programı öğretim elemanı hocalarıma,

Araştırmamda yer alan tüm katılımcılara ve değerli paylaşımlarıyla çalışmamı mümkün kılan ebeveynlere teşekkürlerimi sunarım.

Zor zamanlarımda beni sabırla dinleyen, destek olan; güzel zamanlarımda ise içtenlikle yanımda olup sevincimi katlayan seçilmiş kardeşlerim Hacer Türkoğlu ve Selcen Bingöl'e,

İçten desteği ve samimiyetiyle yanımda olan Elif Özcan'a ve ismini sayamadığım, hepsi birbirinden değerli çalışma arkadaşlarıma,

Her bir üyesi için minnettar olduğum, beni bu süreçte de yüreктen destekleyen canım psikodrama grubum Günebakanlar'a,

Hayatın getirdiği zorluklarla mücadeleyi elden hiç bırakmayan ve bana dayanıklı olmayı öğreten güzel annem Nurcan Özbey ve babam Yüksel Özbey'e,

Yaşından büyük bir kalbe sahip, çocuk neşesine hayran olduğum ve “Senin için ne gerekiyorsa yaparım!” diyerek koca yüreğini bana açan dünyalar güzeli kızım Duru’ya,

Ve her zaman akılcı yaklaşımı ve sonsuz desteğiyle yanımda duran eşim Haydar’a en derin teşekkürlerimi sunarım...

Bu uzun ve zorlu yolculuk, bana sadece akademik anlamda değil, hayatın farklı alanlarında da dayanıklılık ve azmin önemini öğretti. Bu süreçte yanımda olan herkese gönülden teşekkür ediyorum.

*Bu tezi, hiç hak etmediğı bir hastalığın (ALS) pençesinde beni gözleriyle izleyip
sevgisiyle yüreklendiren güzel **ANNEM**'e ithaf ediyorum...*

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR/SİMGELER	xv
BÖLÜM 1.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	5
Önem	5
Sayıtlılar.....	6
Sınırlılıklar	6
Tanımlar.....	6
BÖLÜM 2.....	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı	9
Sosyal Öğrenme Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı	10
Ekolojik Sistem Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı	11
Teknoloji Alt Sistemi Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı.....	14
Dijital Medyanın Çocukların Hayatındaki Yeri ve Etkileri.....	14
Çocukların Dijital Medya Kullanımıyla İlgili Ulusal ve Uluslararası Öneriler.....	16
Dijital Ebeveynlik	19
Ebeveyn Medya Aracılığı.....	21
Ebeveyn Medya Aracılığının Önemi.....	23
Ebeveynlerin Erken Çocukluk Dönemi Medya Aracılık Uygulamaları ile İlişkili Faktörler.....	25
Ebeveyn Medya Aracılığı Eğitimlerinin Gerekliliği	27
Uluslararası Yaklaşımlar ve Politikalar: Çocukların Dijital Medya Kullanımı.....	28
Birleşik Krallık	29
Avustralya	30
Amerika Birleşik Devletleri	30

Avrupa Birliği.....	31
Güney Kore	31
Türkiye	31
BÖLÜM 3.....	35
YÖNTEM.....	35
Araştırmanın Modeli	35
Çalışma Grubu	40
Etik Belgeleri	43
Verilerin Toplanması.....	43
Ebeveyn Görüşmeleri.....	46
Ebeveyn Görüşmelerinin Atölye Sürecine Katkıları	46
Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ).....	48
Odak Grup Görüşmesi	49
Araştırmacı Günlüğü.....	49
Araştırmacı Günlüğünün Analizlere Katkıları	50
Verilerin Çözümlemesi.....	51
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Geliştirilme Süreci	55
36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Hazırlanan Medya Aracılığı	
Atölyesinin Genel Amaçları.....	57
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Kapsam ve İçeriği	59
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	61
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Uygulama İlkeleri	63
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Uygulama Süreci.....	64
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Oturumlarının Etkilerinin	
Değerlendirilmesi	65
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Kapsam Geçerliği.....	66
Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	67
Nicel Boyut İçin Geçerlik ve Güvenirlik	67
İç Geçerlik.....	67
Dış Geçerlik	67
Güvenirlik.....	68
Nitel Boyut İçin İnandırıcılık ve Tutarlılık	68
İNandırıcılık.....	69
Aktarılabilirlik.....	69
Tutarlılık	70
Doğrulanabilirlik.....	71

BÖLÜM 4.....	73
BULGULAR VE YORUMLAR	73
4.1. Ebeveynlerin Çocuklarının Dijital Medya Kullanımlarına ve Medyaya Erişimlerine İlişkin Bulgular.....	73
4.1.1. Ebeveynlerin Çocuklarının Dijital Medya Kullanımlarına ve Medyaya Erişimlerine İlişkin Bulguların Yorumu	76
4.2. Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Erişimine ve Kullanımına Eşlik Etme Biçimlerine İlişkin Bulgular	78
4.2.1. Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Erişimine ve Kullanımına Eşlik Etme Biçimlerine İlişkin Bulguların Yorumu	80
4.3. Ebeveynlerin Çocukların Medya Kullanımına Eşlik Ederken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulgular	81
Çocukların Medya Süreçlerini Takip ve Kontrol	82
Medya İçeriklerinin Değerlendirilmesi.....	85
4.3.1. Ebeveynlerin Çocukların Medya Kullanımına Eşlik Ederken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulguların Yorumu	86
4.4. Ebeveynlerin Çocukları Medya ile Buluşturma Sürecinde İhtiyaç Duydukları Bilgilere İlişkin Bulgular	88
4.4.1. Ebeveynlerin Çocukları Medya ile Buluşturma Sürecinde İhtiyaç Duydukları Bilgilere İlişkin Bulguların Yorumu	91
4.5. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveynlerin Medya Aracılığı Uygulamalarına Etkisine İlişkin Bulgular	92
4.5.1. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Dair EÇEMAÖ Bulguları 92	
Normallik Varsayımı.....	93
Varyansların Homojenliği Varsayımı	94
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkililiğinin Test Edilmesi	95
4.5.2. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Yönelik Odak Grup Görüşme Bulguları.....	100
4.5.2.1 Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi İçeriği ve Yöntemine İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	100
4.5.2.2 Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Yönelik Ebeveyn Görüşleri.	101
4.5.3. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Yönelik Araştırmacı Günlüğü Bulguları	104
4.5.4. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveynlerin Medya Aracılığı Uygulamalarına Etkisine İlişkin Bulguların Yorumu	105
Genel Yorum.....	109

BÖLÜM 5.....	111
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	111
Sonuçlar	111
Ebeveynlerin Çocuklarının Dijital Medya Kullanımı ve Medyaya Erişimi ile İlişkin Sonuçlar.....	111
Ebeveynlerin Çocukların Medya Kullanımına Eşlik Etme Süreçlerine İlişkin Sonuçlar.....	112
Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Kullanımına Eşlik Etme Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Sonuçlar	112
Ebeveynlerin Çocuklarını Medya ile Buluşturmada İhtiyaç Duydukları Bilgilere İlişkin Sonuçlar	113
Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveyn Medya Aracılığı Uygulamalarına Etkisine İlişkin Sonuçlar	113
Öneriler	114
Ebeveynlere Yönelik Öneriler.....	114
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	115
Karar Alıcı ve Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler	116
KAYNAKÇA	117
EKLER.....	135
EK 1. Atölye Hazırlığı Öncesi Ebeveyn Görüşme Formu	136
EK 2. Araştırmaya Katılım Onay Formu.....	139
EK 3. Ebeveyn Odak Grup Görüşme Soruları (Atölye Süreci Değerlendirme)	140
EK 4. EÇEMAÖ İzin Belgesi	141
EK 5. Etik Kurul Kararı.....	142
EK 6. MEB Kurumları Araştırma İzni	143
EK 7. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Duyuru Afişi.....	144
EK 8. 36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyesi Örnek Oturumlar	145
BENZERLİK BİLDİRİMİ	149
ÖZGEÇMİŞ.....	150

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Araştırmanın DeneySEL Deseni	38
Tablo 2. Görüşmeye Katılan Ebeveynler Hakkında Bilgiler	41
Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarına Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri	42
Tablo 4. Odak Grup Görüşmesine Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri	43
Tablo 5. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Uygulama Takvimi	45
Tablo 6. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi İzlenesi	60
Tablo 7. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Oturumları ve Amaçları	61
Tablo 8. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği için Betimsel İstatistikler ..	93
Tablo 9. Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları	93
Tablo 10. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Puanları için Levene's Test Sonuçları	95
Tablo 11. Eşleştirilmiş Örneklem T Testi Sonuçları ile Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Farkların İncelenmesi	96
Tablo 12. Deney Grubunda EÇEMAÖ Alt Boyutlarına Göre Ön Test ve Son Test Sonuçları Arasındaki Eşleştirilmiş Örneklem T-Testi Sonuçları	96
Tablo 13. Karma Model ANOVA Sonuçları ve Etki Büyüklükleri	98

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Araştırmanın Yöntemi.....	36
Şekil 2. Araştırma Süreci Tasarımı.....	39
Şekil 3. Deney ve Kontrol Grupları için İstatistiksel Analiz Şeması.....	54
Şekil 4. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Hazırlanması Süreci.....	55
Şekil 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test ve Son test Puanlarının Normal Dağılıma Uygunlukları: Q-Q Plot.....	94
Şekil 6. Deney Grubu EÇEMAÖ Alt Boyutları Ön Test ve Son Test Puanları Karşılaştırması	97
Şekil 7. Grup ve Zaman Etkileşimi: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Puanları	99
Şekil 8. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesine Yönelik Görüşlere İlişkin Ana Başlıklar ve Alt Başlıklar	100

KISALTMALAR/SİMGELER

APA	Amerikan Pediatri Akademisi
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
EÇEMAÖ	Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği
ABD-FTK	Amerika Birleşik Devletleri Federal Ticaret Komisyonu
ABD-FİK	Amerika Birleşik Devletleri Federal İletişim Komisyonu
OFCOM	Office of Communication- İngiltere İletişim Ofisi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
AB	Avrupa Birliği

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve kavramlar sırasıyla sunulmuştur.

Problem

Dijital medya araçlarının kullanımı her yaştan birey arasında gün geçtikçe artmakta ve hatta bir ihtiyaç haline gelmektedir (Ofcom, 2017). Özellikle çocuklar, dijital dünyaya doğrudan doğdukları için bu araçlarla doğal bir ilişki kurmakta ve kullanımları hızla yaygınlaşmaktadır. Bu nedenle günümüz çocukları, dijital dünyanın yerlileri olarak nitelendirilmekte ve dijital teknolojilere daha çabuk uyumlanabilmektedir (Prensky, 2001). Dijital yerlilere eşlik eden ebeveynlerin medya araçlarına yönelik tutumları ve uygulamaları ise, çocukların dijital medya kullanımı üzerinde kritik bir role sahiptir. Günümüz çocukları dijital teknoloji konusunda çoğu zaman ebeveynlerinden daha ileri bir bilgi seviyesine sahip olmaktadır (Rideout, 2013).

Hızla değişen ve gelişen medya ortamının günlük hayatımızdaki yerinin artması, uzmanlığı bulunmayan ebeveynler için çeşitli zorluklara neden olabilmekte ve ebeveynlik süreçlerini daha karmaşık hale getirebilmektedir. Yurt dışında yapılan araştırmalar ebeveynlerin çocuklarına medya konusunda etkili bir şekilde nasıl aracılık edecekleri hususunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır (Livingstone, Mascheroni, Dreier, Chaudron ve Lagae, 2015; Tomczyk ve Wasiński, 2017). Türkiye'de gerçekleştirilen araştırmalar da ebeveynlerin dijital ebeveynlik uygulamaları, çevrim içi riskler ve fırsatlar konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır (Dulkadir Yaman, Kabakçı ve Yurdakul, 2022; İnan Kaya, Mutlu Bayraktar ve Özyılmaz, 2018). Çocukların gelişiminde en önemli rolü üstlenen ebeveynlerin, medya kullanımına dair çeşitli kaygılar taşımaları beklenen bir durumdur. Anne ve babalar, dijital çağın getirdiği riskleri ortadan kaldırmak ve çocuklarının bu çağın faydalarından en iyi şekilde yararlanabilmesini sağlamak amacıyla, bu konuda

rehberlik edecek kaynak arayışına girmektedir (Benedetto ve Ingrassia, 2021; Sukk ve Sibak, 2021).

Ebeveynlerin dijital medya araçlarının doğru ve etkili kullanımı için çocuklarını yönlendirmesi, onların dijital dünyada güvenli ve sağlıklı bir şekilde var olabilmeleri için büyük önem taşımaktadır (Saracho, 2015). Bu araçlar dengeli ve bilinçli bir şekilde kullanıldığında, çocuklar üzerindeki birçok olumlu etkiye sahip olmaktadır (Gong ve Levy, 2009; Hirsh-Pasek vd., 2015; Kirkorian, Wartella ve Anderson, 2008; Roseberry, Hirsh-Pasek, Parish-Morris ve Golinkoff, 2009). Dijital medya araçlarının doğru kullanımı, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemektedir (Christakis vd., 2013). Eğitim uygulamaları, interaktif oyunlar ve çocuk dostu içerikler, çocukların öğrenme süreçlerini desteklerken aynı zamanda eğlenmelerini de sağlamaktadır (Hirsh-Pasek vd., 2015). Çocuklar için geliştirilen bu uygulamalar, matematik, okuma ve yazma becerilerini eğlenceli ve etkileşimli bir biçimde kazandırmaktadır. Çocukların dijital medya araçlarını kullanarak öğrendikleri bilgileri gerçek dünya ile ilişkilendirmeleri, onların analitik düşünme yeteneklerini güçlendirebilir (Hobbs, 2010). Bunun yanı sıra, çocukların yaratıcı düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştiren programlar, dijital medya araçlarının olumlu etkilerine örnek teşkil etmektedir. Eğitimsel içeriklerin yanı sıra, çocukların motor becerilerini geliştiren uygulamalar ve sosyal etkileşim sağlayan platformlar, dijital medyanın potansiyel faydalarını artırmaktadır (Ashwini, Ponuma ve Amutha, 2021).

Diğer yandan dijital medya araçlarının kontrolsüz ve aşırı kullanımı, sağlık ve gelişim açısından riskler taşımaktadır (Kenney ve Gortmaker, 2017; Mendoza, Zimmerman ve Christakis, 2007; Rojo-Mota, Pedrero-Pérez, Huertas-Hoyas, Merritt ve MacKenzie, 2017). Araştırmalara göre, medya araçlarının, özellikle televizyonun, çocuklarda şiddet eğilimlerini artırdığı (Akçay ve Emiroğlu, 2019; Gentile, Bender ve Anderson, 2017; Hsieh vd., 2019; Swing ve Anderson, 2014), uyku düzeni (Garrison, Liekweg ve Christakis, 2011), beslenme ve tüketim alışkanlıkları üzerinde olumsuz etkiler yarattığı (Rosen vd., 2014) ve hareketsizliğe yol açarak obezite riskini artırdığı (Cox vd., 2012; Kenney ve Gortmaker, 2017; Marshall, Biddle, Gorely, Cameron ve Murdey, 2004; Mendoza vd., 2007) tespit edilmiştir. Ayrıca, tablet, bilgisayar ve akıllı telefon gibi mobil medya araçlarının fazla kullanımının, çocuklarda dikkat eksikliği (Enagandula, Singh, Adgaonkar, Subramanyam ve Kamath, 2018) ve bağımlılık gibi fizyolojik, psikolojik ve bilişsel olumsuz etkiler oluşturduğu da gösterilmiştir (Rojo-Mota vd., 2017).

Medya araçlarının sunduğu fırsatlardan yararlanırken çocuklar için olası riskleri ortadan kaldırmak adına ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımlarına aracılık etmeleri kritik bir öneme sahiptir (Dulkadir Yaman ve Kabakçı Yurdakul, 2022). Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımlarını bilinçli bir şekilde yönetmeleri ve onları güvenli içeriklere yönlendirmeleri gerekmektedir. Ebeveynler, çocuklarının medya kullanımına rehberlik ederek, onların sağlıklı dijital alışkanlıklar geliştirmesine katkı sağlamalıdır (Shin ve Gweon, 2020; Wright, 2017). Aynı zamanda, ebeveynler destekleyici bir tutum benimseyerek, çocukların çevrim içi riskleri daha iyi yönetmelerine yardımcı olmalı ve onları dijital kullanımda daha sorumlu bireyler olarak yetiştirmelidirler (Przybylski, Mishkin, Shotbolt ve Linington, 2014). Ebeveynlerin, çocuklarının dijital dünyasında aktif bir rol oynaması, çevrim içi ortamda uygun davranışlar sergilemelerine destek olur (Wright, 2017).

Hem ailelerin hem de toplumun diğer paydaşlarının dijital medya konusunda bilinçlenmesi ve iş birliği yapması, dijital çağda çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimini desteklemek açısından büyük önem taşımaktadır. Ebeveynler, eğitimciler ve dijital medya uzmanları, çocukların medya kullanımına rehberlik etmek ve olası riskleri en aza indirmek için birlikte çalışmalıdır. Bu iş birliğinin, çocukların dijital dünyada güvenli bir şekilde var olmalarını sağlarken, potansiyellerini en iyi şekilde geliştirmelerine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Livingstone vd., 2017).

Bu noktada ebeveynlerin medya aracılığı, çocukların dijital dünyada güvenli bir şekilde var olmalarını sağlamak adına hayati önem taşırken, çocukların dijital dünyadaki güvenliğini sağlamak, yalnızca ebeveynlerin bireysel çabalarıyla değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen hukuki düzenlemelerle de desteklenmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 17. maddesi gereğince, taraf devletlerin, kitle iletişim araçlarının önemini kabul etmeleri ve çocukların toplumsal, zihinsel, ahlaki esenlikleri ile fiziksel ve ruhsal sağlıklarını desteklemek amacıyla çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmelerini sağlamaları gerekmektedir (ÇHS, 1989). Bu madde, devletlerin çocukların kitle iletişim araçlarından doğru, güvenilir ve yaşlarına uygun bilgiler almasını sağlamak için gerekli önlemleri almalarının önemine vurgu yapmaktadır (Banko, İlhan ve Şallı, 2017). Bu yükümlülük, çocukların bilgiye erişim haklarını güvence altına alırken, aynı zamanda onları zararlı ve uygunsuz içeriklerden koruma sorumluluğunu da yasal olarak beraberinde getirmektedir. Bu noktada ebeveynlerin rolü büyük önem taşımaktadır. Çocukların dijital medya araçlarına erişiminde ve kullanımında en önemli faktör olan ebeveynler,

çocukların karmaşık medya içeriklerini değerlendirmelerine yardımcı olmalıdır. Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte medya içeriklerini izleyerek ve tartışarak, onların gördükleri ve duydukları bilgileri daha iyi anlamalarını sağlayabilirler. Ayrıca, ebeveynler çocuklarına güvenli internet kullanımı ve dijital gizlilik konularında rehberlik etmelidir. Bu sayede, çocuklar bilgiyi gelişimleri açısından doğru bir şekilde içselleştirerek bağımsız düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirebilirler (Livingstone ve Haddon, 2012). Ancak bu noktada ebeveynlerin medya aracılığı konusundaki yeterliliği önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının dijital medya araçlarını kullanımlarını yönetme ve onlara etkili aracılık etme konusunda önemli bir sorumluluk taşımaktadır. Bu doğrultuda, Avrupa genelinde yapılan çalışmalar (Livingstone, Haddon, Görzig, ve Ólafsson, 2011) özellikle ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımında nasıl daha etkili bir rol oynayabileceklerini araştırmaktadır. Hollanda'da yoğunlaşan bu çalışmalar, ebeveynlerin medya aracılığı rollerini destekleyerek, çocukların sağlıklı medya kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Nikken ve Schols, 2015).

Türkiye'de medya çalışmalarının temelleri 2000'li yıllara dayanmaktadır (Altun, 2014). Günümüzde, medya çalışmaları ve kapsamlı ebeveyn eğitim programlarına yönelik bir talep artışı gözlemlenmesine rağmen, bu alanda yeterli sayıda program mevcut değildir (Çınar, 2023). Ebeveynlerin ve çocukların bu medya araçlarını birlikte etkin bir şekilde nasıl kullanabileceklerini gösteren, ebeveynlerin çocuklarına medya aracılığı yapmalarına yardımcı olacak yeterli ulusal kaynak bulunmamaktadır (Yılmaz ve Güney, 2021; Kaya ve Mutlu Bayraktar, 2021). Oysa, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyada karşılaşabilecekleri riskleri tanımalarına ve bu risklerle başa çıkmalarına yardımcı olabilecek bilgi ve becerilere sahip olmaları büyük önem taşımaktadır (Siibak ve Nevski, 2019). Dijital çağda, çocukların medya ile olan ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yönetebilmek için ebeveynlerin medya aracılığı becerilerini geliştiren programlar yaygınlaştırılmalı ve daha fazla aileye ulaşılması sağlanmalıdır. Bu eksiklikler giderilmediği takdirde, çocukların dijital medya kullanımında karşılaşabilecekleri tehlikeler daha büyük sorunlara yol açabileceği tahmin edilmektedir. Bu nedenle, dijital güvenlik ve medya okuryazarlığı konusunda ebeveyn eğitim programlarının artırılması ve toplumdaki farkındalığın genişletilmesi gerekmektedir. Bu çalışma, çocukların dijital medya kullanımı sırasında ebeveynlerin aracılık uygulamalarına odaklanarak, 36-72 ay aralığındaki çocukların ebeveynlerine medya aracılığı uygulamaları konusunda katkı sağlamayı ve ebeveynlere aktif aracılık davranışları kazandırmayı hedeflemektedir.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, 36-72 ay arası çocuğu olan ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarının belirlenmesi, ihtiyaçlarının ortaya konulması ve bu doğrultuda hazırlanan ebeveyn medya aracılığı atölyesinin ebeveynler üzerindeki etkisinin değerlendirilmesidir. Araştırma kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Ebeveynler, çocuklarının dijital medya kullanımı ve medyaya erişimi ile ilgili ne düşünmektedirler?
2. Ebeveynler çocukların medya erişimine ve kullanımına nasıl eşlik etmektedirler?
3. Ebeveynler çocukların medya erişimine ve kullanımına eşlik ederken hangi konularda zorluk yaşamaktadırlar?
4. Ebeveynler çocuklarını medya ile buluşturmada hangi bilgilere ihtiyaç duymaktadır?
5. Ebeveyn medya aracılığı atölyesi ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarına etki etmekte midir?

Önem

Dijital medya araçları, çocukların bilgiye erişim, keşfetme ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayarak çok yönlü gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Ancak, dijital çağ bu fırsatlarla beraber birtakım riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını güvenli ve faydalı hale getirmek adına aktif bir medya aracılığı sergilemeleri gerekmektedir. Ebeveynlerin dijital medya kullanımı konusunda çocuklarına rehberlik edebilme yetkinliği, bu risklerin yönetilmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008). Medya aracılığı, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya alışkanlıklarını sağlıklı bir şekilde yönlendirmelerini sağlayan önemli bir beceridir (Nikken ve Schols, 2015). Ancak Türkiye'de yapılan çalışmalar, ebeveynlerin bu alanda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığını, medya aracılığı becerilerini geliştiren programların ise sayısının oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir (Çınar, 2023; Yılmaz ve Güney, 2021).

Bu çalışma, 36-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin medya aracılığı becerilerini geliştirmeyi hedefleyen bir atölye süreci oluşturarak, bu programın

ebeveynlerin medya aracılığı uygulamaları üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda ebeveynlerin dijital medya aracılığı konusunda karşılaştıkları zorlukları belirlemek, bu zorluklara medya aracılığı atölyesi ile çözüm sunmak ve böylece çocukların sağlıklı medya alışkanlıkları kazanmalarına katkıda bulunması bakımından bu çalışma önem taşımaktadır.

Sayıtlar

Araştırma sürecinde görüşme yapılan ebeveynlerin görüşmelerde sorulara içtenlikle cevap verdikleri ve konuya yönelik ihtiyaçlarını açıklıkla dile getirdikleri varsayılmaktadır. Çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin ölçme aracına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada, çocukların kullandığı medya araçları olarak tablet, akıllı telefon, televizyon ve bilgisayar kullanımları incelenmiştir. Medya aracılığı atölyesinin oluşturulması ve uygulanması süreci, 36-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerle sınırlıdır. Atölyenin etkililiği, Ankara'daki belirli bir resmi okul öncesi eğitim kurumuna çocuğu devam eden gönüllü ebeveynler üzerinde, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ve zayıf deneysel desen kullanılarak test edilmiştir. Bu sınırlılık, bulguların farklı coğrafi ve sosyoekonomik gruplara genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Ayrıca, atölye programının etkisi uzun vadede incelenememiş olup, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarındaki kalıcılık ile ilgili bulgular sınırlıdır.

Tanımlar

Medya Aracılığı: Medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini artırmak ve olumsuz etkilerini azaltmak için ebeveynlerin uyguladığı davranış ve uygulamalar olarak tanımlanır (Clark, 2011).

Dijital Medya Araçları: Bireylerin medya ile etkileşim kurmasına olanak tanıyan araçlar olarak tanımlanır (İnan Kaya vd., 2018). Bu çalışmada, evde en sık rastlanan (Wartella, Rideout, Lauricella ve Connell, 2013) ve çocukların en çok

kullandığı (Kirkorian, vd., 2008; Nevski ve Siibak, 2016) dijital araçlar olarak akıllı telefon, tablet, dizüstü ve masaüstü bilgisayarlar ve televizyon ele alınmıştır.

Aktif Aracılık: Ebeveynlerin, çocuklarının medya süreçlerine medya içeriklerini açıklamak ve tartışmak gibi davranışlarla katılmalarıdır (Clark, 2011).

Aktif Destekleyici Aracılık: Ebeveynlerin, medya içeriği hakkında konuşma, sorular sorma, çocuklarının maruz kalacakları içeriklere hazırlanma ve ardından açıklamalar yapma gibi davranışlarla, çocuklarının medya deneyimlerinden zarar görmelerini önleme ve bu deneyimleri yararlı hale getirme çabalarıdır (Şen, Demir, Teke ve Yılmaz, 2020).

Aktif Sınırlayıcı Aracılık: Medya içeriklerine ve kullanım sürelerine ilişkin kararları birlikte alma ve akıllı işaretler gibi uyarıcı kaynakları dikkate alma gibi davranışları içeren bir medya aracılığı rolüdür (Şen vd., 2020).

Aktif Yorumlayıcı Aracılık: Ebeveynlerin, gerçek hayatla medya içeriklerini karşılaştırarak ve yorum yaparak çocuklarının medya deneyimlerine eşlik etmesini öngören davranışlardır (Şen vd., 2020).

Kısıtlayıcı Aracılık: Ebeveynlerin, çocuklarının medya kullanım süreçlerine zaman ve içerik açısından kurallar koyarak katılmalarıdır (Clark, 2011).

Kısıtlayıcı Destekleyici Aracılık: Ebeveynlerin, çocuklarının medya sürelerini belirleme, bazı zaman dilimlerinde medya araçlarını kapatma gibi kısıtlayıcı davranışlar sergilediği medya aracılık rolüdür. Bu rol, kısıtlayıcı aracılığın diğer alt boyutlarından, ebeveynlerin çocuklarının temel gelişim ihtiyaçlarını gözetmesi ile ayrılır (Şen vd., 2020).

Kısıtlayıcı Sınırlayıcı Aracılık: Ebeveynlerin, çocuklarının uygun olmayan (madde kullanımı, şiddet, küfür ve cinsel içerik) medya içeriklerine erişimlerini, doğru ve yanlış davranışlar hakkında bilgilendirme yapmaksızın keserek uyguladığı kısıtlayıcı medya aracılık davranışlarıdır (Şen vd., 2020).

Kısıtlayıcı Engelleyici Aracılık: Ebeveynlerin, çocuklarından belirledikleri kurallara uymalarını bekledikleri ve medya araçlarını ödül-ceza sistemi olarak kullandıkları medya aracılık davranışlarıdır (Şen vd., 2020).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, ebeveyn medya aracılığı sosyo-kültürel kuram, sosyal öğrenme kuramı, ekolojik sistem kuramı ve teknoloji alt sistem kuramı bağlamında ele alınmıştır. Ayrıca, dijital medyanın çocukların hayatındaki yeri ve etkileri, çocukların dijital medya kullanımıyla ilgili ulusal ve uluslararası öneriler, dijital ebeveynlik, ebeveyn medya aracılığının önemi ve eğitiminin gerekliliği ile çocukların dijital medya kullanımı hakkında yapılmış ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiştir.

Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı

Vygotsky'nin sosyo-kültürel gelişim kuramı, çocuğun bilişsel gelişiminde çevresiyle kurduğu etkileşimlerin ve içinde bulunduğu sosyal bağlamların önemli bir etkiye sahip olduğunu öne sürmektedir (Ergün ve Özsüer, 2008). Bu kurama göre, çocuklar bilişsel becerilerini geliştirebilmek için kültürel unsurlarla etkileşim kurmakta ve kendilerinden daha deneyimli bireylerden öğrenmektedirler. Vygotsky, çocukların yalnızca kendi çabalarıyla değil, sosyal çevrelerinden aldıkları destekle daha ileri düzeyde düşünme becerileri geliştirebileceklerini vurgulamaktadır (Bodrova ve Leong, 2010). Bu bağlamda, yakınsak gelişim alanı (YGA) önemli bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Bu alan, çocuğun kendi başına yapabilecekleri ile daha yetkin bir bireyin rehberliğinde gerçekleştirebilecekleri arasındaki farkı ifade etmektedir. Bu yaklaşım, yetişkin desteğinin çocuğun bilişsel gelişiminde hızlandırıcı bir rol oynadığını savunmaktadır (Bodrova ve Leong, 2010).

Vygotsky'nin kuramına göre, çocuklar öğrenirken yalnızca bireysel deneyimlerine dayanmazlar, aksine sosyal ve kültürel bir bağlam içinde bilişsel becerilerini geliştirirler. Bu noktada, çocuğun bilişsel gelişimi için daha deneyimli bireylerin, yani ebeveynler, öğretmenler veya akranların, rehberlik etmesi kritik önemdedir (Rogoff, 2003). Sosyo-kültürel gelişim kuramı, ebeveynlerin dijital medya aracılığı ile çocuklarının bilişsel ve sosyal gelişimlerinde nasıl fark yaratabileceğini açıklamak için güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Ebeveynlerin dijital medya aracılığı ile

sundukları rehberlik, çocukların dijital medya araçlarını doğru ve etkili bir şekilde kullanmalarını sağlayarak onların bilişsel kapasitelerini artırabilir. Özellikle çocuklar, dijital dünyada karşılaştıkları içeriklerin anlamını çözmede ebeveynlerinin yardımıyla daha üst düzey düşünme becerileri geliştirebilir (Beck ve Wood, 1993). Medya içeriklerinin karmaşıklığı ve potansiyel riskleri göz önüne alındığında, ebeveynlerin bu süreçte yönlendirici rol üstlenmeleri büyük önem taşımaktadır (Dulkadir Yaman, Karademir ve Yaman, 2023). Ebeveynlerin, çocuklarının dijital medya kullanımlarını denetlemeleri ve onlara etkili medya aracılığı yapmaları, çocukların bu içeriklerden en üst düzeyde faydalanmasına katkı sağlar. Yine benzer biçimde, medya içeriğinin olumsuz etkilerinden de ebeveyn aracılığı ile korunmalarına destek olur.

Vygotsky sosyo-kültürel gelişim kuramında, çocukların bilişsel gelişiminde sosyal etkileşimlerin önemini vurgularken, özellikle dijital medya çağında bu kuram doğrultusunda ebeveyn rehberliğinin kritik bir rol oynadığını şeklinde yorumlanabilir. Çocukların medya içeriklerini anlamlandırmaları ve bu içeriklerden fayda sağlamaları, yetişkin rehberliğinde gerçekleşen bir süreçtir (Neumann, 2015). Bu rehberliğin, çocukların bilişsel gelişimini desteklemekte ve karmaşık düşünme becerilerinin gelişimini hızlandırmakta etkili olabileceği düşünülmektedir .

Sosyal Öğrenme Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı

Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı, erken çocukluk döneminde çocukların çevrelerindeki bireyleri gözlemleyerek öğrenme süreçlerini anlamak açısından kritik bir çerçeve sunar. Bu kurama göre, öğrenme sadece doğrudan deneyim yoluyla değil, gözlem ve taklit yoluyla da gerçekleşir (Bandura, 1986). Çocuklar, dijital medya kullanımında, ebeveynlerinin ve yakın çevresindeki diğer bireylerin davranışlarını gözlemlemekte ve model alarak öğrenmektedir (Coşkunalp, 2022). Lauricella, Wartella ve Rideout (2015), çocukların ekran kullanım alışkanlıklarının ebeveynlerin medya kullanımına benzer biçimde şekillendiğini iddia etmektedir. Çalışmalarında, ebeveynlerin medya ve teknoloji kullanım sürelerinin, çocukların ekran başında geçirdikleri süreyi ve medya tüketim alışkanlıklarını doğrudan etkilediğini belirtmektedirler. Benzer şekilde, Amerika genelinde 0-8 yaş arası çocukları olan 2300'den fazla ebeveyni kapsayan bir örnekleme yapılan çalışmada, ebeveyn ekran süresi, çocuk ekran süresinin en güçlü belirleyicisi olarak bulunmuştur (Lauricella vd.,

2015). Araştırma, ebeveynlerin ekran karşısında geçirdiği sürenin, çocukların ekran kullanım süresini güçlü bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Çocuklar, genellikle ebeveynlerinin davranışlarını model aldıkları için, ebeveynlerin yoğun ekran kullanımının, çocukların da daha fazla ekran karşısında zaman geçirmesine yol açtığı belirtilmiştir.

Ebeveynler sadece çocuklarına dijital medya araçları ile ilgili birer rol model olmakla kalmaz, aynı zamanda onların medya kullanımını yönlendirir ve medyayı nasıl kullanacakları konusunda rehberlik ederler (Wu, Wang ve Sun, 2014). Ebeveynlerin bilinçli medya kullanımı, çocukların da dijital medya araçlarını sorumlu ve faydalı bir şekilde kullanmalarını teşvik etmektedir. Dolayısıyla, sosyal öğrenme kuramına göre, ebeveynlerin medya aracılığı rollerinin çocukların dijital medya alışkanlıklarını ve medya tüketim davranışlarını büyük ölçüde etkilediği söylenebilir (Nikken ve Schols, 2015).

Ebeveynlerin medya aracılığı yalnızca ekran süresini kontrol etmeyi değil, aynı zamanda çocukların maruz kaldığı içerikleri değerlendirmeyi ve dijital medya ortamlarını anlamlandırmayı da içerir. Çocuklar, ebeveynlerinden medya kullanımı konusunda aldıkları ipuçlarıyla, bu araçları hem eğitsel hem de sosyal olarak nasıl kullanabileceklerini öğrenirler. Bu nedenle, ebeveynlerin dijital medya ile olan sağlıklı etkileşimleri, çocukların dijital dünyada daha güvenli ve bilinçli bir şekilde var olabilmelerine katkı sağlamaktadır (Valkenburg, Piotrowski, Hermanns ve de Leeuw, 2013).

Ekolojik Sistem Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı

Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Kuramına göre, çocuklar, çok katmanlı ve birbirine bağlı sosyal çevreler içinde gelişir (Bronfenbrenner, 1978, akt. Tudge, 2013). Bu kuram, bireyin gelişim sürecinde hem bireysel özelliklerin hem de çevresel faktörlerin rol oynadığını vurgular. Çocuğun gelişimi, doğduğu ilk sosyal çevre olan aile ile başlar ve bu çevrenin etkisiyle şekillenir. Zamanla, çocuk daha geniş okul, arkadaş çevresi ve toplum gibi sosyal çevrelere dahil olur. Her bir çevre, çocuğun gelişimini doğrudan ve/ya dolaylı olarak etkiler ve bu etkiler çocuğun sosyal, bilişsel ve duygusal gelişiminde önemli rol oynar. Bu çevresel faktörleri daha ayrıntılı incelemek adına, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Kuramı çerçevesinde ebeveyn medya

aracılığı, çocuğun gelişimini etkileyen beş farklı katman içinde değerlendirilebilir: Mikrosistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistem.

Mikrosistem, çocuğun günlük yaşamında doğrudan etkileşimde bulunduğu aile, arkadaşlar ve diğer yakın çevreyi kapsar. Bu bağlamda, ebeveynler dijital medya aracılığıyla mikrosistemin kritik bir parçası haline gelirler ve çocukların medya kullanım alışkanlıkları üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olurlar. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları bu etkileşim, onların dijital medya içerikleriyle nasıl etkileşime geçtiğini, bu içeriklerden nasıl faydalandıklarını veya hangi risklerle karşı karşıya kaldıklarını belirler (Livingstone ve Helsper, 2008). Dijital medya araçları, kontrolsüz kullanıldığında çocuklar üzerinde doğrudan etkiler yaratabilir ve bu etkiler hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilir. Ebeveynlerin aktif medya aracılığı, çocuklarının dijital dünyadaki içerikleri nasıl deneyimlediklerini ve bu süreçten nasıl fayda sağlayacaklarını şekillendirmede kilit bir rol oynar. Bu rehberlik, çocukların medya kullanımında güvenli bir süzgeç işlevi görerek daha bilinçli ve sağlıklı bir kullanım sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Mezosistem, çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu mikrosistemler arasındaki bağlantıları ve etkileşimleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, bir ebeveynin medya ile kurduğu ilişki ve medya araçlarını kullanım biçimi, çocuğun dijital medya araçlarıyla olan etkileşimini önemli ölçüde şekillendirmektedir. Amerika'da yapılan bir araştırma, ebeveyn ekran süresi ve ebeveyn tutumlarının çocuk ekran süresini etkilediğini göstermektedir (Lauricella vd., 2015). Ebeveynlerin ekran kullanımı ve dijital medya ile ilgili tutumları, çocuklarının ekran kullanma alışkanlıklarını doğrudan etkilemekte, ebeveynlerin ekran karşısında geçirdiği süreye yönelik olumlu ya da olumsuz tutumları, çocukların medya tüketim alışkanlıklarını şekillendirmektedir. Ebeveynlerin medya aracılığı rolleri, çocuklarının medya deneyimlerini düzenlemekte ve yönlendirmekte önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçte, ebeveynlerin tutumu sadece çocuklarının medya kullanım sıklığını değil, aynı zamanda içerik tercihlerini ve medya ile etkileşim biçimlerini de etkileyebilmektedir.

Ekzosistem, çocuğun doğrudan etkileşimde bulunmadığı ancak dolaylı olarak etkilendiği dış çevresel faktörleri içermektedir. Bu sistem, çocukların çevresindeki dışsal dinamiklerin gelişim süreçlerini nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından önemlidir. Örnek olarak ebeveynlerin iş koşulları, çocukların dijital medya kullanımını dolaylı olarak etkileyebilir. Yoğun iş temposuna sahip ebeveynler, kendi işlerini yaparken veya dinlenirken çocuklarının evde daha rahat vakit geçirebilmesi için medya

araçlarını kullanmalarını teşvik edebilmektedir (Ergüney, 2017). Bu durum, çocukların medya kullanım alışkanlıklarını şekillendirirken, ebeveynlerinin çocukların medya tüketimini yönlendirme ve kontrol etme süreçlerinde daha pasif bir rol üstlenmesine ve çocukların medya içeriklerini denetimsiz ve rehbersiz bir şekilde tüketmelerine yol açabilmektedir.

Makrosistem, kültürel ve toplumsal normları temsil etmektedir. Dijital medya kullanımının çocuk gelişimi üzerindeki etkisi, içinde bulunulan toplumun teknolojiye yaklaşımı ve kültürel değerleri ile de şekillenmektedir (Utma, 2020). Dijital medya araçlarının yaygın olarak kullanıldığı toplumlarda, çocukların daha erken yaşlarda medya ile tanıştıkları gözlemlenebilmektedir (Ernest vd., 2014). Toplumun neyi kabul ettiği veya hoş görmediği, çocukların yetişme tarzı üzerinde önemli bir faktör oluşturmaktadır.

Kronosistem, zaman içinde gerçekleşen değişimleri kapsamaktadır. Dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkisi, teknoloji ve medya araçlarının sürekli gelişmesiyle zaman içinde dönüşmektedir. Çocukların medya kullanım alışkanlıkları da yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla evrilmektedir. Eski çalışmalar çoğunlukla televizyon izleme alışkanlıklarına odaklanırken, günümüzdeki araştırmalar bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanımını daha fazla ele almaktadır. Televizyon geleneksel bir medya aracı olarak önemli bir yer tutsa da dijital teknolojilerin hızla gelişmesiyle birlikte çocuklar artık çok daha çeşitli ekran araçlarına erişebilmektedir. Bu geçiş, medya kullanımına ilişkin araştırmalarda da önemli bir kaymaya neden olmuştur. Artık televizyon yerine, çocukların dijital medya platformlarıyla ve özellikle mobil cihazlar üzerindeki etkileşimleri üzerine araştırmalar yapılmaktadır (Tiitinen, Mekhail, Blom ve Rydström, 2024).

Ekolojik sistem kuramı bağlamında düşünüldüğünde medya aracılığı, çocuğun dijital dünya ile kurduğu ilişkiyi şekillendirmede çok katmanlı bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Ebeveynler, doğrudan aracılık ederek çocuklarının medya tüketim alışkanlıklarını kontrol etme ve olumlu yönde etkileme gücüne sahiptir. Ancak, bu süreç sadece aile düzeyinde kalmayıp, toplum, kültür ve medya politikaları gibi daha geniş çevresel faktörlerden de etkilenmektedir. Ebeveynlerin, çocukların dijital medya kullanımında aktif bir rol oynaması, onların dijital dünyada güvenli ve bilinçli bir şekilde yer almasına önemli katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, medya aracılığı süreci, çocuğun hem bireysel hem de toplumsal gelişimini destekleyen kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Teknoloji Alt Sistemi Kuramı Bağlamında Ebeveyn Medya Aracılığı

Teknoloji Alt Sistemi Kuramı, ekolojik sistemler kuramının dijital çağ koşullarına göre uyarlanmış biçimidir (Johnson, 2010). Bu kuram, ekolojik sistemdeki mikrosistemin bir uzantısı olarak, çocukların dijital medya ve teknolojiyle olan etkileşimlerine odaklanmaktadır. Mikrosistem içerisinde, çocuğun doğrudan etkilendiği çevrelerin bir boyutu olarak teknolojik alt sistem, çocuğun hem sosyal (örneğin ekranlar) hem de fiziksel (örneğin teknolojik cihazlar) unsurlarla olan etkileşimlerini kapsamaktadır (Johnson ve Ptoplampu, 2008). Bu bağlamda, ebeveyn medya aracılığı teknoloji alt sisteminde önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynler, çocuklarının dijital medya ile kurdukları ilişkiyi yönlendirerek hem içerik seçimi hem de ekran süresi kontrolü gibi unsurlarda aktif rol üstlenirler. Teknoloji alt sisteminin temel unsurları olan dijital araçlar ve medya içerikleri, çocukların gelişim sürecinde karmaşık bilişsel ve sosyal etkileşimler yaratmaktadır. Ebeveynlerin bu süreçte aracılık yapması, çocukların sağlıklı dijital alışkanlıklar edinmesini ve teknolojinin olası risklerinden korunmalarını sağlamaktadır. Bu kuram, dijital teknolojilerin çocuk gelişimindeki rolünü vurgulayarak, internet kullanımının ve teknolojik yeniliklerin çocukluk dönemindeki gelişimsel sonuçlarını bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır (Johnson ve Ptoplampu, 2008). Özellikle internet ve dijital medya araçlarıyla (bilgisayarlar, tabletler, internet) olan etkileşimlerin çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerine nasıl katkı sağladığı veya onları nasıl etkilediği incelenir. Ebeveyn medya aracılığı, bu etkileşimlerin sağlıklı sınırlar içerisinde gerçekleşmesini sağlayan kritik bir faktördür.

Teknoloji Alt Sistemi, ekolojik sisteme göre daha spesifik bir alanı inceleyerek, dijital teknolojilerin çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini öne çıkarmaktadır. Dijital çağın çocuk gelişimindeki önemini anlamak için ekolojik sistemin tamamlayıcı bir unsuru olarak görülmektedir. Ebeveyn medya aracılığı; dijital içerik seçimi, ekran süresi kontrolü ve çocukların medya deneyimleriyle ilgili aracılık sağlama gibi süreçleri kapsamakta ve çocukların dijital medya kullanımında sağlıklı sınırlar oluşturmalarına destek olmaktadır.

Dijital Medyanın Çocukların Hayatındaki Yeri ve Etkileri

Bir çocuğun hayatının ilk yılları, bilişsel, fiziksel, dil ve sosyal-duygusal gelişim açısından kritik öneme sahiptir (Denham, 1998; Mascolo ve Griffin, 1998; Shonkoff ve

Phillips, 2000). Yeni doğanların beyinleri çok sayıda nöronla doludur ve bu nöronlar kullanılmadığında zamanla ölür. Bununla birlikte, bu nöronlar kullanıldığında, normal gelişimin anahtarı olan diğer nöronlarla bağlantı kurarak beyin devresine entegre olur (Begley, 1996). Bu nedenle, erken yaşlardaki deneyimler beyin gelişimi için büyük önem taşır ve bir çocuğun hem zihinsel hem de fiziksel potansiyelini etkiler.

Erken deneyimler kadar çocuğa sunulan ortam niteliği de çocuğun gelişimini doğrudan etkiler. Günümüzde çocuklar dijital medya bakımından zengin ortamlara doğmakta ve dijital medya ile ilk etkileşimleri oldukça erken zamanlarda gerçekleşmektedir. İnsan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelen bu araçlar, çocukların hayatında da önemli bir yer kaplamaktadır (Calvert ve Wilson, 2008). Teknolojinin gelişimiyle hem yetişkin hem genç bireylerin dijital medya cihazları kullanımı hızla artmaya devam etmekte (Kabali vd., 2015), buna istinaden dijital medyanın çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini inceleyen pek çok araştırma da alan yazına katkı sağlamaktadır.

Dijital medya kullanımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri fiziksel ve psikolojik boyutlarıyla ele alınmaktadır. Dijital medyanın obezite, hipertansiyon, uyku bozuklukları, göz bozuklukları gibi olumsuz etkileri fiziksel sağlık başlığı altında toplanırken; depresyon, soyutlanmışlık, saldırganlık, düşük okul performansı, zayıf sosyal ilişkilere sebebiyet gibi etkileri de psikolojik sağlık başlığı altında yer almaktadır (Kenney ve Gortmaker, 2017; Rosen vd., 2014; Gentile vd., 2017).

İnanlı'nın 4-6 yaş arası çocuklarla gerçekleştirdiği çalışma, çocukların video oyunlarına ayırdıkları süre arttıkça, gelişimsel açıdan zenginleştirici faaliyetlerde geçirdikleri sürenin azaldığını ortaya koymaktadır (2015). Çocukların medya araçlarıyla uzun zaman geçirmesiyle çocukların gelişimini destekleyecek temel deneyimler için gerekli zaman azalabilmekte ve bu durum gelişimsel açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Huston, Wright, Marquis ve Green, 1999). Akçay ve Özcebe (2012) tarafından 36-72 aylık 105 çocuk ve ailesiyle yapılan çalışmada çocuk ile anne-babanın TV izleme süreleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuş ve çocukların hafta içi TV izleme sürelerinin artması sonucunda çocukların olumlu sosyal davranışlarının azaldığı, fiziksel ve ilişkisel saldırganlıklarının arttığı; hafta sonu TV izleme sürelerinin artması sonucunda ise yine olumlu sosyal davranışlarının azaldığı ve fiziksel saldırganlıkların arttığı bulunmuştur.

Öte yandan dijital medya kullanımının çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini belirleyen çalışmalar bulunmaktadır. Takeuchi ve diğerleri (2015) tarafından 176

çocukla yapılan boylamsal çalışma sonuçları televizyon izlemenin çocukların dil gelişimini olumsuz etkilediğini ancak entelektüel becerilerine olumlu yönde etki ettiğini göstermektedir. Flewitt, Messer ve Kucirkova (2015) tarafından yapılan uygulamalı bir araştırmada yetişkin rehberliğinde iyi planlanmış iPad tabanlı okuryazarlık etkinliklerinin çocukların motivasyonunu ve dikkatini artırdığı ve çocuklarda erken okuryazarlık becerisini geliştirdiği görülmüştür. Araştırma, iPad'lerin farklı eğitim ortamlarında (okul öncesi eğitim, ilkokula hazırlık grubu, ilköğretim grupları) kullanımının değişiklik gösterdiğini, ancak her ortamda çocukların iletişim, işbirlikçi etkileşim ve bağımsız öğrenme becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuştur. Ericson Enstitüsü'nün erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımıyla ilgili 165 çalışmayı ele alan raporunda, çocukların teknoloji ve dijital medya ile etkileşimlerinin, olumlu risk alma davranışlarını teşvik edebileceği, empatiyi güçlendirebileceği, güven duygusunu artırabileceği, özgüveni destekleyebileceği, merakı uyandırabileceği ve oyun içerdiği sürece çocukların bütünsel gelişimini olumlu yönde etkileyebileceği vurgulanmıştır (Donohue ve Paciga, 2017). Benzer şekilde, Vural (2020) medya araçlarının sunduğu zengin içeriklerin, çocukların keşfetme, oynama ve öğrenme gibi ihtiyaçlarını karşılaması ve ilgi çekici olması açısından olumlu bir şekilde değerlendirildiğini belirtmektedir. Sonuç olarak çocuğun yaşı, ekranda hangi programları seyrettiği, ne kadar süre ekran önünde kaldığı, kimlerle birlikte bu süreci geçirdiği ve süreçteki etkileşimin kalitesi gibi pek çok etken, dijital medyanın çocuk üzerindeki etkisinin yönünü belirlemektedir. Bu bilgiler göz önüne alındığında insan hayatının önemli bir gelişim evresi olan erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımının çocuklar açısından dezavantajlarının ortadan kaldırılarak yararlı kullanımının sağlanması için ebeveynlere, öğretmenlere ve çocukların eğitimine katkı sağlayan diğer yetişkinlere önemli görevler düşmektedir.

Çocukların Dijital Medya Kullanımıyla İlgili Ulusal ve Uluslararası Öneriler

Son yıllarda dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, ulusal ve uluslararası kurumların çocukların dijital medya kullanımına yönelik tavsiyeler oluşturma ve bu tavsiyeleri güncelleme ihtiyacını doğurmuştur. Özellikle pandemi döneminde, uzaktan eğitim ve dijital içeriklerin artışıyla birlikte, dijital medya çocuklar için sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir öğrenme ve sosyalleşme aracı haline gelmiş ve

kullanım süreleri artış göstermiştir (Madigan, Eirich, Pador, McArthur ve Neville, 2022). Ulusal düzeyde Yeşilay ve uluslararası düzeyde APA'nın önerileri, çocukların dijital medya ile güvenli ve etkili bir şekilde etkileşim kurmalarına yönelik stratejilere odaklanmakta ve ebeveynlere bu süreçte rehberlik sağlamayı teşvik etmektedir. Böylece dijital medya kullanımında sağlıklı bir denge sağlamak, çocukların gelişim süreçlerinde dijital teknolojilerin olumlu yönlerini kullanmalarına olanak tanırken, zararlarından korunmalarını da mümkün kılmaktadır.

Yeşilay, 1920 yılında kurulan ve bağımlılıkla mücadele eden köklü bir Türk kurumudur. Alkol, sigara, uyuşturucu madde ve teknoloji bağımlılığı gibi çeşitli alanlarda çalışmalarda bulunan Yeşilay, özellikle çocukların dijital medya kullanımını sınırlandırmak ve ailelerin bu süreçte bilinçli rehberlik yapmalarını teşvik etmek amacıyla öneriler geliştirmektedir. Yeşilay'ın çocukların dijital medya kullanımı konusundaki tavsiyeleri, dijital medya kullanımının aşırıya kaçmasının çocukları sosyal hayattan koparabileceğini ve gelişim süreçlerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini vurgulamaktadır (Yeşilay, 2023). Bu bağlamda 0-3 yaş çocuklarının ekrandan olabildiğince uzak tutulmasını ve 3-6 yaş çocuklar için günlük toplam sürenin en fazla bir saat ile sınırlandırılmasını önermektedir. Yeşilay, bağımlılık risklerine dikkat çekerek ekran sürelerinin kontrol altına alınmasını ve sağlıklı medya alışkanlıklarının teşvik edilmesini vurgulamaktadır. Aynı zamanda, dijital medya okuryazarlığının çocuklara öğretilmesi ve medya içeriğinin ebeveynler tarafından denetlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Dijital medya kullanımının sosyal, zihinsel ve duygusal gelişim üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurarak, ebeveynlerin daha bilinçli ve proaktif bir yaklaşım sergilemeleri gerektiğini belirtmiştir (Yeşilay, 2023).

Amerikan Pediatri Akademisi (APA), 1930 yılında kurulan ve çocuk sağlığı alanında bilimsel ve tıbbi rehberlik sağlayan bir organizasyondur. APA, çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal sağlığını desteklemek için bilimsel araştırmalar ve politika önerileri geliştirmektedir. Ayrıca, ebeveynler ve sağlık profesyonellerine yönelik yayınlar ve eğitim programları ile çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerine katkıda bulunmaktadır. Dijital medya kullanımı, ekran süreleri ve çocuk gelişimi gibi konularda da kapsamlı rehber ve tavsiyeler sunmaktadır. APA 0-18 ay bebeklerin ekrandan uzak tutulmasını, 2-5 yaş arası için en fazla 1 saatle sınırlandırılması gerektiğini belirtmektedir. APA çocukların dijital medya kullanımına ilişkin politika önerilerini zamanla genişleterek, çok küçük yaşlardaki çocuklar için ekran süresini katı bir şekilde kısıtlamaktan, ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte dijital medyayı kullanmalarını teşvik

etmeye kadar uzanan kapsamlı bir çerçeve sunmuştur (AAP, 1999; AAP, 2016). APA, 2016 yılında güncellediği bu politika önerilerinde, dijital medya maruziyetinin birçok aile için kaçınılmaz bir gerçeklik olduğunu kabul etmiş ve ebeveynlere çocuklarını elektronik medya ile tanıştıırken somut stratejiler geliştirmelerini önermiştir. APA'nın önerileri doğrultusunda, ebeveynlerin çocuklarının izlediği içerikleri gözden geçirmeleri ve mümkün olduğunca bu programları çocuklarıyla birlikte izlemeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede, APA, çocukların dijital medya kullanımını yönetmede ailelere esneklik sağlamış, ancak ekran süresinin sınırlandırılması ve dijital medya kullanımında denge kurulmasının önemini vurgulamıştır.

Çocukların dijital medya kullanımına yönelik Yeşilay ve APA'nın sunduğu öneriler, çocukların sadece güvenli bir medya kullanımını değil, aynı zamanda medya okuryazarlığının gelişimini de teşvik etmektedir. APA, çocukların medya kullanımını düzenlerken yaş gruplarına özgü öneriler sunarken, Yeşilay özellikle bağımlılık risklerine dikkat çekerek ebeveynlerin daha etkin rol oynaması gerektiğini vurgulamaktadır. APA'nın politikaları, medya içeriklerinin değerlendirilmesi ve ailelerin bu süreçte aktif katılım göstermeleri gerektiğini belirtmiştir (AAP, 2016). Yeşilay ise çocukların sosyal, zihinsel ve duygusal gelişimlerini desteklemek için medya araçlarının bilinçli kullanımını önermektedir (Yeşilay, 2023). Yeşilay'ın ulusal bir kurum olması, Türkiye'deki çocukların dijital medya kullanımıyla ilgili kültürel dinamikleri daha iyi anlamasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda Yeşilay, dijital medya bağımlılığı riskine karşı Türkiye'deki ailelere daha spesifik ve yerel öneriler sunmakta çocukların medya içerikleriyle aşırı vakit geçirmelerinin sosyal hayattan kopmalarına yol açabileceğini ve ekran sürelerinin sınırlandırılması gerektiğini vurgulamaktadır (Yeşilay, 2023). APA'nın politikaları, medya içeriklerinin değerlendirilmesi ve ailelerin bu süreçte aktif katılım göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır (AAP, 2016). Yeşilay ise çocukların sosyal, zihinsel ve duygusal gelişimlerini desteklemek için medya araçlarının bilinçli kullanımını önermektedir. Sonuç olarak ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan öneriler, çocukların dijital medya ile etkileşiminde sağlıklı sınırlar oluşturmanın, onların gelişimine katkı sağlayacağını göstermektedir. APA ve Yeşilay'ın bu konudaki politikaları, ailelere rehberlik ederken, aynı zamanda çocukların dijital dünyada daha güvenli ve dengeli bir deneyim yaşamalarını hedeflemektedir.

Dijital Ebeveynlik

Teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte ebeveynlik anlayışı da bir dönüşüm geçirmiş ve alan yazında dijital ebeveynlik kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital ebeveynlik, çocukların dijital medya kullanımını güvenli bir şekilde yönetmeyi ve onları çevrimiçi risklerden korumayı hedefleyen bir strateji olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2011). Bu bağlamda, dijital ebeveynliğin hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ortamlar için kurallar belirleme, ebeveyn-çocuk etkileşimlerini düzenleme ve dijital içerik seçiminde rehberlik etme gibi unsurları kapsadığı belirtilmektedir (Chou, Chou ve Chen, 2016). Araştırmalar, dijital medya kullanımının çocukların bilişsel ve sosyal gelişimi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratabileceğini göstermiştir. Mascheroni, Ponte ve Jorge (2018), dijital ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanımına müdahale etme biçimlerinin ve bu süreçte ebeveynlerin rehberlik rollerinin çocukların dijital medya deneyimlerini şekillendirdiğini belirtmiştir.

Dijital ebeveynlik, çocukların dijital medya araçlarında maruz kaldıkları ortamları ve bu araçları nasıl kullandıklarını anlamak için önemli bir araç haline gelmiştir. Bu kapsamda, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyadaki etkileşimlerini izlemesi, çocuklarını dijital dünyanın risklerinden koruması ve onlara dijital medya kullanımıyla ilgili temel becerileri öğretmesi gerekmektedir. Ancak, dijital ebeveynlik sadece koruma ve denetimden ibaret değildir; aynı zamanda çocukların dijital araçları etkili bir şekilde kullanmalarını teşvik etmek, yaratıcı ve eğitici dijital içeriklere erişimlerini sağlamak ve dijital etik konularında onları bilgilendirip bilinçlendirmek de önemlidir.

Sonck, Nikken ve de Haan (2012) tarafından yapılan araştırma, medya aracılığı ile ebeveynlik uygulamalarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Hollandalı ebeveynler ve çocuklar arasında yapılan bu karşılaştırmalı çalışma, ebeveynlerin dijital dünyada çocuklarına nasıl rehberlik ettiğini ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları ele almaktadır. Araştırma, ebeveynlerin dijital medya aracılığı stratejilerinin etkili olabilmesi için, onların dijital teknolojileri anlamalarının ve bu konuda bilinçli bir tutum sergilemelerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Ebeveynlerin, dijital çağın gereksinimlerine göre hareket edebilmesi ve dijital araçlara temel düzeyde de olsa hâkim olabilmesi önemlidir. Ebeveynin çocuğunu çevrimiçi platformlardan gelebilecek risklere karşı koruyabilmesi ve dijital ortamlardaki olanakların farkında olması gerekmektedir. Ebeveynlerin, kişisel haklara ve sınırlara gerçek hayatta olduğu gibi

dijital ortamda da saygı gösterilmesi gerektiğini çocuklarına öğretmesi, teknolojik gelişmelere açık olması ve bu yetileri kazanmaları gerekmektedir.

Dijital ebeveynlik aynı zamanda ebeveynlerin dijital teknolojilere yönelik kişisel tutumlarını ve kullanım alışkanlıklarını da içerir. Ebeveynlerin, dijital teknolojileri nasıl kullanacaklarını ve çocuklarına bu konuda nasıl rehberlik edeceklerini anlamaları önemlidir. Bununla birlikte, ebeveynlerin dijital dünyaya dair bilgi ve becerilerini sürekli olarak güncellemeleri ve çocuklarıyla açık bir iletişim ortamı sağlamaları da gerekmektedir. Bu sayede, çocuklar teknolojiyi güvenli ve sorumlu bir şekilde kullanmayı öğrenirken, ebeveynler de onların dijital dünyadaki deneyimlerini destekleyebilir ve rehberlik edebilirler.

Chassiakos, Radesky, Christakis, Moreno ve Cross (2016), dijital ebeveynliği, ebeveynlerin dijital iletişim ağlarını ve sosyal medya kullanımını çocuklarına öğretme sorumluluğunu içerdiğini belirtmektedirler. Ebeveynlerin dijital medya konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları ve bu bilgileri çocuklarına aktarmaları, çocukların dijital dünyada bilinçli ve güvenli bir şekilde varlık göstermeleri için kritik öneme sahiptir. Ayrıca çocuğun anne ve babasını model alan bir davranış örüntüsü oluşturduğundan, ebeveynlerin dijital iletişim ağlarını ve sosyal medya uygulamalarını öncelikle kendilerinin yeterli düzeyde kullanabilmesi ve sonrasında bu bilgileri çocuklarına öğretebilme becerilerini kazanmış olması gerektiğini belirtilmektedir. Bu alanda, gerekli yeterliliğe sahip olmayan ebeveynlerin çocukları teknolojinin olumsuzluklarından etkilenme hususunda daha kırılgan olabilmekte ve dijital teknolojinin verebileceği zararlara daha açık olabilmektedirler. Dijital ebeveynlik, her yaştan çocuğun dijital medya araçlarından yararlanması ve diğer yandan dijital medya kullanımına bağlı risklerden korunabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, dijital ebeveynlik kavramı, teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte çocuk yetiştirme uygulamalarını şekillendiren önemli bir unsur haline gelmiştir. Dijital ebeveynlik, anne-babaların çocuklarının dijital dünyadaki etkileşimlerini anlamalarını ve onlara bu alanda rehberlik etmelerini içermektedir. Bu sayede, çocukların teknolojiyi güvenli ve etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamak mümkün hale gelmektedir. Bu nedenle, dijital ebeveynlik kavramı üzerine daha fazla araştırma yapılması ve ebeveynlere yönelik daha fazla destek ve kaynak sağlanması önemlidir.

Ebeveyn Medya Aracılığı

Ebeveyn medya aracılığı alan yazında “ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını şekillendirdiği ve düzenlediği tüm uygulamalar” şeklinde açıklanmaktadır (Nikken ve Oppre, 2018). Benzer şekilde, Clark (2011) ebeveyn medya aracılığını, medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini artırmak ve olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla kullanılan ebeveyn davranışları ve stratejileri olarak ifade etmiştir.

Medya aracılığına yönelik yapılan ilk çalışmalar ebeveynlerin çocuklarının televizyon izleme süreçlerine müdahaleleri ile başlamış ve burada ebeveynler çocukların televizyon izlemeden önce ‘seçme’, izlerken ‘açıklama’ ve sonrasında ‘tartışma’ yaratarak çocuklarının televizyon izleme sürecine katkı yapmışlardır (Barcus, 1969). Erken dönemde ebeveyn medya aracılığına yönelik yapılan araştırmaların çoğunluğu televizyon izlemeye odaklanmasına karşın (Clark, 2011; Jiow, Lim ve Lin, 2017), zaman içinde video oyunları aracılığı (Martins, Matthews ve Ratan, 2017; Shin ve Huh, 2011) ve internette gezinmeye doğru (Eastin, Greenberg ve Hofschire, 2006) araştırmalar genişletilmiştir. Bilgisayarlar, video oyunları ve yeni nesil mobil teknolojiler, ebeveynler ve çocukların medyayı birlikte kullanmalarına olanak tanımış ve bu durum uzmanlar tarafından da önerilmiştir. Ebeveyn medya aracılığı kavramı da zaman içinde medya araçlarının çeşitliliğinin artması, erişimin kolaylaşması ve kullanımın artmasıyla farklı yorumlarla irdelenerek anlaşıp, açıklanmaya çalışılmıştır.

Clark (2011), ebeveyn medya aracılığını aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izleme olmak üzere üç temel boyutta incelemiştir. Aktif aracılık, ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte medya içeriklerini izleyip bu içerikleri açıklaması ve tartışmasıdır. Kısıtlayıcı aracılık, ebeveynlerin medya kullanımına ilişkin süre ve içerik konusunda belirli kurallar koymasındır. Birlikte izleme ise medya içeriklerinin herhangi bir tartışma veya öğrenme süreci olmadan birlikte izlenmesidir. Aktif aracılık stratejisi, ebeveyn ve çocuk arasındaki çift yönlü iletişimle gerçekleştiği için çocuk açısından en etkili aracılık stratejisi olarak kabul edilir. Bu yöntemle, ebeveyn medya içeriğinin olası olumsuz etkilerini önleyebilir ve içeriği çocuğun faydalanabileceği şekilde sunabilir.

Beyens ve Beullens (2017), ebeveynlerin çocuklarının özerkliğini destekleyerek aktif aracılık yaptığında, medya ve teknoloji kullanımı konusunda çocuklar ve ebeveynler arasında daha az çatışma yaşanabileceğini öngörmektedir. Aktif ebeveyn medya aracılığı, çocukların dijital medyadan daha fazla fayda sağlamasına olanak tanısa da (Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000), ebeveynlerin medya aracılığı

davranışlarını genellikle karma bir şekilde uyguladığı gözlemlenmiştir (Barkin, Ip, Richardson, Klinepeter, Finch ve Krcmar, 2006; Livingstone vd., 2015; Nevski ve Siibak, 2016). Kısıtlayıcı aracılık, diğer aracılık stratejilerine kıyasla daha fazla ebeveyn-çocuk çatışmasına yol açmaktadır (Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000). Amerika’da yapılan bir çalışma, çocukların televizyon izleme süresini sınırlamak amacıyla konulan kuralların, çocuklar ile ebeveynleri ve kardeşleri arasında çatışmaya neden olduğunu ortaya koymuştur (Evans, Jordan ve Horner, 2011). Nathanson (2013) ve Lee (2013), kısıtlayıcı ebeveynlik uygulamalarında, çocukların ebeveynlerin koyduğu kurallar ve düzenlemelere karşı gelme ve inatlaşma davranışları sergilediğini belirtmişlerdir. Van Petegem, de Ferrerre, Soenens, Van Rooij ve Van Looy (2019), ebeveynlerin çocuklarının dijital oyun davranışlarını kısıtlarken aşırı kontrolcü davrandıklarında, çocuklarla aralarında çatışma çıkma olasılığının arttığını bildirmişlerdir. Türkiye’de Özsoy ve Atılğan (2018) tarafından 0-8 yaş arası çocuklar ve ebeveynleri ile yapılan araştırmada, ebeveynlerin en yaygın olarak kullandıkları aracılık uygulamasının kısıtlayıcı aracılık olduğu saptanmıştır. Araştırma, hem ebeveynlerin hem de çocukların internetin sunduğu fırsatlardan ziyade risklerine odaklandıklarını, ancak internetin sunduğu riskler ve fırsatlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ve yanlış kanaatlere sahip olduklarını göstermiştir (Özsoy ve Atılğan, 2018).

Erken çevrimiçi aktivitelerin doğru kullanım şekli çok sayıda fırsat ve fayda sunmakta ve gelecek yılların ihtiyaç duyduğu yeni yurttaş ve girişimcileri hazırlamaya katkı sağlamaktadır (Holloway, Green ve Livingstone, 2013). Ebeveynlerin medya kullanımında çocuklarına doğru rol model olmaları ve çocukların medya kullanımına aracılık yapmaları, çocukların medyadan olumlu biçimde faydalanmalarına olanak sağlayacaktır (Wu vd., 2014). Lemish ve Rice (1986) TV izleme sırasında ebeveyn-çocuk etkileşiminin dil açısından zengin bir süreç olduğunu ve bu sürecin ebeveynlerin çocuklarına kitap okurken gösterdikleri bazı özelliklerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Diğer bir araştırmada ebeveynleriyle birlikte video oyunları oynayan gençlerin, ebeveynleriyle oynamayanlara göre ebeveynleriyle daha fazla duygusal bağ kurduğunu, daha olumlu sosyal davranışlar geliştirdiğini ve daha az içselleştirme sorunu gösterdiği bulunmuştur (Padilla-Walker ve Coyne, 2011). Başka bir çalışmada ise aile bireylerinin birlikte video oyunlarına harcadıkları sürenin artması ile aile bağlılığı düzeylerinin arttığı ortaya koyulmuştur (Padilla-Walker, Coyne, Fraser, Dyer ve Yorgason, 2012). Öte yandan ebeveynle birlikte bilgisayar kullanımının ve ebeveyn desteğinin gençlerin

öz yeterliklerini ve bilgisayar kullanma becerilerini olumlu etkilediğini göstermektedir (Livingston, Blum-Ross, Pavlick ve Ólafsson, 2018). Daha küçük yaşlarda çocukların internete güvenli ve faydalı bir şekilde girip giremeyeceği bilinmediği için ebeveyn-çocuk bilgisayar kullanımının küçük çocuklar için önemli etkileri olabileceği düşünülmektedir (Holloway vd., 2013). Bilgisayarın ebeveynlerle birlikte kullanımı, çocukları çevrim içi risklerle karşılaşmaktan koruyabilir ve çocukların cihazdan öğrenme ve etkileşimde bulunmalarını destekleyebilir. Tüm bu araştırma sonuçları göstermektedir ki çocuklarıyla nitelikli vakit geçirmek isteyen ebeveynler dijital medya araçlarını beraber kullanabilir ve ekran karşısında çocuklarıyla etkileşimli vakit geçirirken çocuklarının medya araçlarının olumlu etkilerini edinmelerini sağlayabilirler.

Ebeveyn Medya Aracılığının Önemi

Ebeveyn medya aracılığı kavramı, dijital medya kullanımının hızla yaygınlaştığı bir dönemde, çocukların medya ile etkileşimlerinin düzenlenmesi ve yönlendirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu kavramın geliştiği yıllarda, medya aracılığının çocukların yaşamları üzerinde gerçekten bir fark yaratıp yaratmadığı, araştırmacılar tarafından sıklıkla tartışılmıştır (Collier vd., 2016). Ardından yapılan araştırmalar ise bu aracılığın etkisini belirlemekle kalmamış, aynı zamanda çocukların bilişsel ve duygusal süreçleri üzerindeki etkilerini de incelemiştir (Rasmussen, 2014). Bu araştırmalar, her tür ebeveyn medya aracılığının, kasıtlı olsun ya da olmasın, çocukların medya ve medyada sunulan içeriklere ilişkin algılarını değiştirebildiğini ortaya koymaktadır (Şen vd., 2020). Bu değişen algılar, çocukların tutum ve davranışlarını da etkilemektedir (Collier vd., 2016).

Erken çocukluk döneminde çocukların günlük ortalama 8 saatlerini medya kullanımı ile geçirdikleri düşünülmektedir (Radesky ve Christakis, 2016). Bu süreler, Amerikan Pediatri Akademisi'nin sağlıklı gelişimi desteklemek amacıyla önerdiği günde iki saat veya daha az eğlence medyası kullanımını ciddi şekilde aşmaktadır (AAP, 2019). Belirli türdeki medya içeriğine maruz kalma, çocuklar için ev veya okulda çeşitli olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmektedir (Rideout, Foehr ve Roberts, 2010). Bu olumsuz sonuçlar arasında sözel, fiziksel ve ilişkisel saldırganlık (Lennings ve Warburton, 2011), düşük akademik performans (Cummings ve Vandewater, 2007), dikkat sorunları (Christakis, Zimmerman, DiGiuseppe ve McCarty, 2004) ve ergenlerde

riskli cinsel davranışlar (Escobar-Chaves vd., 2005) yer almaktadır. Lissak’a göre psikofizyolojik dayanıklılık için hayati öneme sahip bileşenler; odaklanabilen bir zihin, iyi sosyal başa çıkma becerileri, güvenli bağlanma ve iyi fiziksel sağlıktır. Çocuklar ve ergenler tarafından aşırı dijital medya kullanımı, sağlam psikofizyolojik dayanıklılık oluşumunu engelleyebilecek faktörleri içinde barındırabilmektedir (Lissak, 2018).

Dijital medyanın çocukların günlük yaşamının bir parçası olarak çekirdek ailenin bir üyesi haline geldiği söylenebilir (Gunter ve Svennevig, 1987). Ebeveynlerin çocuklarına medyayı kapsayan bir aracılık yapabilmeleri, çocukların medyanın mesajlarını daha iyi anlamalarını ve medya ile sağlıklı bir iletişim geliştirmelerini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmacılar, ebeveyn medya aracılığının bazı olumsuz medya etkilerini hafifletmede etkili olabileceğini vurgulamaktadır (Collier vd., 2016; Pereira, 2015).

Medya aracılığı, çocukların dijital içeriklerle etkileşimlerini yönlendirme sürecinde büyük bir öneme sahiptir. Ebeveynler, uygun medya aracılığı uygulamalarıyla çocuklarının medya kullanımını daha bilinçli ve etkin bir şekilde yönetebilirler. Medyanın taşınabilirliği ve kişisel kullanımının artışı, ebeveynlerin çocuklarıyla bu alanda daha yakın bir iş birliği kurmalarını gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte, gelişen teknoloji bazen ebeveynlerin yetkinlik alanının dışında kalabilir ve bu durum, medya aracılığında üzerinde yoğunlaşılması gereken bir sorun olarak görülebilmektedir (Livingstone ve Helsper, 2008).

Sonuç olarak, ebeveyn medya aracılığı, çocukların medya ile etkileşimlerini yönetme ve medyanın olumsuz etkilerini azaltma konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, farklı aracılık uygulamalarının çocukların bilişsel ve duygusal süreçleri üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Özellikle aktif aracılığın, çocukların medya kullanımından daha fazla yarar sağlamalarına yardımcı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, en önemli faktör, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını çocuğun ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda uyarlayabilme yetenekleridir. Medyanın hızla değişen doğası ve teknolojinin sürekli evrimi, ebeveynlerin bu süreçte karşılaştıkları zorlukları artırsa da çocukların sağlıklı gelişimi için doğru ve etkili medya aracılığı uygulamaları büyük önem taşımaktadır. Ebeveynlerin bilinçli ve proaktif bir şekilde medya aracılığı yapmaları, çocukların medya mesajlarını daha iyi anlamalarını ve medyayla sağlıklı bir ilişki kurmalarını sağlayabilmektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmenin ve onları desteklemenin, çocukların

medya kullanımının olumlu yönlerinden faydalanmalarına ve olumsuz etkilerinden korunmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Ebeveynlerin Erken Çocukluk Dönemi Medya Aracılık Uygulamaları ile İlişkili Faktörler

Yapılan çalışmalar, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarının çocukların dijital medya deneyimlerini daha sağlıklı bir şekilde yönetmelerine katkı sağladığını göstermektedir (Livingstone ve Helsper, 2008; Nikken ve Schols, 2015). Son yıllarda, bu uygulamalarla ilişkili faktörler, çocukların medya kullanımı üzerindeki etkileri açısından giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Alan yazın, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamaları ile ilişkili çeşitli faktörler olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle çocukların medya kullanımını düzenlemede kullanılan farklı aracılık yöntemlerinin (kısıtlayıcı, aktif vb.), ebeveynlerin kendi medya okuryazarlık becerileri tarafından şekillendiği vurgulanmaktadır (Dulkadir Yaman, Karademir ve Yaman, 2023). Daneels ve Vanwynsberghe (2017) çalışmasında ebeveynlerin sosyal medya okuryazarlığı seviyelerinin, çocuklarının sosyal medya kullanımı konusundaki aracılık stratejilerini belirlediğini göstermiştir. Çocuğun cinsiyeti de bazen ebeveynlerin medya aracılığı seçiminde etkili olabilmektedir. Livingstone ve diğerlerinin (2017) çalışması, kız çocuklarının medya kullanımının genellikle erkek çocuklardan daha fazla kısıtlandığını ortaya koymuştur. Zaman Nouwen, Vanattenhoven, de Ferrerre ve Van Looy (2016), ebeveynlerin medya aracılığı tutumlarını yalnızca bireysel tercihlere değil, aynı zamanda çeşitli bağlamsal faktörlere de bağlı olarak açıklamışlardır. Araştırmalarında, bu bağlamsal faktörler iki ana kategoriye ayrılmaktadır: dış faktörler ve iç faktörler. Dış faktörler arasında hava durumu, mevsim ve evin altyapısı gibi çevresel koşullar yer alırken, iç faktörler ebeveynlerin dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik inanışları ve ailenin yapısı gibi kişisel ve ailevi özellikleri kapsamaktadır. Bu bulgular, ebeveynlerin medya aracılığı tutumlarının dinamik ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Çocuk odaklı araştırmalar genellikle ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeyine bağlı olarak yürütülmektedir. Ebeveynlerin medya aracılığı davranışları ile ilişkisi incelenen diğer parametrelerden biri eğitim diğeri ise sosyo ekonomik düzeydir. Genel kanının aksine, yapılan araştırmalar, ebeveynlerin sosyo ekonomik düzeyinin (SED)

doğrudan medya aracılık stratejileriyle ilişkili olmadığını göstermektedir. Livingstone ve diğerleri (2011) tarafından Avrupa’da yürütülen geniş kapsamlı bir çalışmada, SED’in ebeveynlerin medya aracılığı stratejileri üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada, medya aracılığının daha çok bireysel inançlar ve medya teknolojisine erişim gibi faktörler tarafından belirlendiği vurgulanmıştır. Benzer şekilde, Nathanson (2001), medya aracılığı davranışlarının SED’den ziyade ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımına yönelik endişeleri ve inançları ile daha yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir. Notten ve Kraaykamp’ın (2009) çalışması da bu bulguları destekler niteliktedir; Hollanda’da yapılan bu araştırma, SED’nin medya aracılığı üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu ve bu davranışların daha çok bireysel ve kültürel faktörlere bağlı olarak şekillendiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, SED’nin medya aracılığı üzerindeki rolünün genellikle abartıldığına işaret ederek, bu ilişkinin zannedildiği kadar güçlü olmayabileceğini öne sürmektedir. Dolayısıyla, ebeveynlerin medya aracılığı stratejilerinin, SED’den bağımsız olarak çeşitli bireysel ve bağlamsal faktörler tarafından şekillendiği anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda, başka araştırmalar da ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarının SED’den ziyade diğer faktörlerle daha yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bir boylamsal çalışma, ebeveynlerin erken dönemdeki medya öz-yeterliliğinin, çocuklarda problemlili medya kullanımı üzerinde uzun vadede daha düşük seviyeler öngördüğünü bulmuştur (Coyne vd., 2023). Benzer şekilde, aynı araştırma, kısıtlayıcı medya takibinin de çocukların problemlili medya kullanımı seviyelerini düşürdüğünü göstermiştir, ancak bu ilişkilerin ebeveynlerin eğitim veya gelir düzeyiyle güçlü bir bağlantısı olmadığı vurgulanmıştır. Derinlemesine incelendiğinde, kesitsel bir çalışmada çocukların yüksek ekran süresinin (>1 saat/gün) biliş, dil ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında daha düşük yüzdelerli sıralarda anlamlı ilişkileri olduğunu ortaya koymuştur (Schwarzer, Grafe, Hiemisch, Kiess ve Poulain, 2022). Ancak bu ilişkiler sosyoekonomik durum tarafından güçlü bir şekilde etkilenmemiştir. Araştırmacılar, belirli sosyoekonomik grupları hedeflemek yerine kamu sağlığı stratejilerinin ebeveynleri çocuklarının medya alışkanlıkları konusunda yetkin araçlar olarak eğitmeye odaklanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Bu bulgulara uygun olarak, medya aracılığına ilişkin endişe ve yetkinlik açısından SED farklılıklarını inceleyen başka bir çalışma da ebeveynlerin küçük çocuklarının dijital medya kullanımına aracılık etmede endişe ve yetkinliklerinin sosyoekonomik durumla güçlü bir ilişkisi olmadığını ortaya koymuştur (Nikken ve

Opree, 2018). Araştırmacılar, ebeveyn medya aracılığının sosyoekonomik durum tarafından tek başına belirlenmediği sonucuna varmışlardır. Bununla birlikte, bazı çalışmalar, (SED), ebeveyn medya aracılığı ve çocuğun medya kullanım davranışları arasındaki ilişkilerde daha ince ayrıntılar belirlemiştir. Lopez Boo, (2016) kentsel-kırsal alanda ikamet ve bakım verenlerin öğretim düzeyi gibi faktörler dikkate alındığında, SED ile ilgili ilişkinin büyüklüğünün neredeyse yarı yarıya düştüğünü bulmuştur. Bu da SED'in medya ile ilgili ebeveynlik uygulamalarını dolaylı olarak şekillendirebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını güçlendirmeye yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi, çocukların medya kullanımını daha bilinçli bir şekilde yönetmeleri açısından önem taşımaktadır. Bu tür programlar, ebeveynlerin medya aracılık becerilerini artırarak, çocukların medya kullanımının olumlu yönde şekillenmesine katkı sağlayabilir. Bu eğitim programları, ebeveynlerin kendi medya okuryazarlık düzeylerini artırmalarına yardımcı olarak, çocuklarının dijital dünyada daha sağlıklı ve bilinçli bireyler olarak yetişmelerine destek olabilir. Araştırmalar, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmenin, çocukların medya kullanımının olumsuz etkilerini azaltmada ve pozitif medya alışkanlıkları kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Ebeveyn eğitimlerinin, bu becerilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Livingstone ve Helsper, 2008; Nikken ve Jansz, 2014). Bu nedenle, ebeveyn eğitimleriyle medya aracılığı uygulamalarını geliştirmek, çocukların genel gelişimini desteklemek için kritik bir öneme sahiptir.

Ebeveyn Medya Aracılığı Eğitimlerinin Gerekliliği

Dijital medya, çocukların hayatında giderek daha merkezi bir rol oynamaktadır. Teknolojik cihazların ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte, çocuklar erken yaşlarda dijital medya ile tanışmakta ve bu araçları yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını yönetme ve yönlendirme konusunda bilgi ve becerilerini artırma ihtiyacını doğurmaktadır. Ebeveynlerin bu konudaki tutumları ve uyguladıkları aracılık stratejileri, çocukların medya okuryazarlığı becerilerinin gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarının, çocukların medya içeriklerine erişimini, bu içeriklerin anlaşılmasını ve medya kullanım alışkanlıklarının düzenlenmesini doğrudan etkilediğini

göstermektedir (Livingstone ve Helsper, 2008; Valkenburg vd., 2013). Bu bağlamda, ebeveynlerin dijital medya konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmesi, çocukların sağlıklı medya kullanım alışkanlıkları kazanmaları açısından büyük önem taşımaktadır.

Ebeveyn medya aracılığı eğitimleri, ebeveynlerin dijital medya kullanımına ilişkin bilgi düzeylerini artırmak, farkındalık yaratmak ve uygulama becerilerini geliştirmek üzere tasarlanmıştır (Nikken ve Schols, 2015). Bu tür eğitimler, ebeveynlerin dijital medya konusunda rehberlik etme kapasitelerini artırmakta, çocuklarına nasıl daha etkili bir şekilde rehberlik edebileceklerini öğretmekte ve karşılaştıkları zorluklarla nasıl başa çıkacaklarını göstermektedir. Araştırmalar, ebeveynlerin dijital medya konusunda bilinçli ve etkili bir şekilde aracılık yapmalarının, çocukların medya okuryazarlığı becerilerini artırdığını ve dijital içeriklerden olumsuz etkilenme riskini azalttığını ortaya koymaktadır (Wartella, Rideout, Lauricella, Connell, 2014). Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarıyla dijital medya hakkında açık ve sürekli iletişim kurmaları, çocukların medya kullanım alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir (Rasmussen, White, King, Holiday ve Densley, 2016; Bleakley, Ellithorpe ve Hennessy, 2014; Padilla-Walker ve Coyne, 2011; Zaman vd., 2016).

Ebeveyn medya aracılığı eğitimleri, yalnızca kuramsal bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda ebeveynlerin uygulamalarla bu bilgileri hayata geçirmelerine de olanak tanır. Bu tür eğitimler, ebeveynlerin dijital medyanın risklerine karşı bilinçlenmelerini ve çocuklarıyla medya kullanımında etkili stratejiler geliştirmelerini teşvik eder. Özellikle erken çocukluk döneminde, çocukların medya kullanım alışkanlıklarının oluşmaya başladığı kritik dönemde, ebeveynlerin bu konuda donanımlı olmaları hayati öneme sahiptir (Livingstone ve Helsper, 2008; Clark, 2011; Lauricella vd., 2015).

Sonuç olarak, ebeveyn medya aracılığı eğitimleri, dijital çağda çocukların sağlıklı ve dengeli medya kullanım alışkanlıkları kazanmaları açısından vazgeçilmez bir araçtır. Bu tür uygulamalı eğitimlerin yaygınlaştırılması ve ebeveynlere bu konuda rehberlik edilmesi, çocukların gelişim sürecinde dijital medyanın olumlu etkilerinden yararlanırken, olumsuz etkilerinden korunmalarını da sağlayacaktır.

Uluslararası Yaklaşımlar ve Politikalar: Çocukların Dijital Medya Kullanımı

Çocukların dijital medya kullanımı ve bu alandaki uluslararası yaklaşımlar ve politikalar, günümüzde giderek daha fazla önem kazanan bir konu haline gelmiştir.

Yapılan araştırmalar, çocuk ve gençlerin dijital teknolojileri kullanımlarının giderek arttığını göstermektedir (Işıkoğlu, Budak ve Guzen, 2024; Clarkson ve Zierl, 2018). Çocukların dijital medya kullanımı hem fırsatlar hem de riskler barındırmaktadır. Eğitim, bilgi edinme, katılım ve eğlence gibi olumlu yönlerinin yanı sıra (Third, Bellerose, Dawkins, Keltie ve Pihl, 2014), siber zorbalık, uygun olmayan içeriğe erişim, aşırı kullanım gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır (Kowalski, Giumetti, Schroeder, Lattanner ve 2014). Bu bağlamda, uluslararası alan yazında çocukların dijital medya kullanımına yönelik farklı yaklaşımlar ve politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Diğer yandan dijital medya kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri, küresel çapta büyük bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Bu nedenle, farklı ülkeler, çocukların dijital medya kullanımını düzenlemek ve güvenli bir ortam sağlamak amacıyla çeşitli politikalar, düzenlemeler ve programlar benimsemişlerdir. Bu yaklaşımlar, dijital medya araçlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmeyi ve olumlu kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Aşğıda, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Güney Kore gibi ülkelerde uygulanan politikalar ve yaklaşımlar ele alınmış ve karşılaştırılmıştır. Bu ülkeler, dijital medya politikalarının çeşitliliğini ve küresel düzeydeki farklı yaklaşımları temsil etmesi amacıyla seçilmiştir. Birleşik Krallık ve Avustralya gibi ülkeler medya okuryazarlığına ve dijital güvenlik eğitimlerine odaklanırken, Amerika Birleşik Devletleri çocukların çevrim içi gizliliğini korumak amacıyla yasal düzenlemeler geliştirmekte, Avrupa Birliği ise veri koruma konusunda katı düzenlemeler uygulamaktadır. Güney Kore ise dijital medya kullanımını sınırlayan katı yasalarıyla dikkat çekmektedir. Bu ülkeler, gelişmiş dijital altyapılara sahip olmaları ve küresel dijital medya politikalarının şekillendirilmesinde önemli roller üstlenmeleri nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca, bölgesel ve kültürel farklılıkları yansıtan bu ülkeler, dijital medya kullanımına yönelik politikaların nasıl farklılaştığını göstererek, çalışmada uluslararası düzeyde çocukların dijital medya kullanımına ilişkin politika ve yaklaşımların çok boyutlu bir şekilde ele alınmasını sağlamıştır.

Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ın medya düzenleme kurulu olan ve medya okuryazarlığı alanında önemli çalışmaları bulunan Ofcom (İngiltere İletişim Ofisi), çocukların dijital

medya kullanım alışkanlıklarını düzenli olarak izlemekte ve bu alanda raporlar yayınlamaktadır. Bu rapor, çocukların internet ve sosyal medya kullanımındaki artışı ve bunun potansiyel risklerini ele almıştır. Bu raporlar, ebeveynler ve eğitimciler için önemli bir rehber niteliğindedir (Ofcom, 2020). Ayrıca, İngiltere hükümeti, okullarda medya okuryazarlığını teşvik eden programlar uygulamaktadır. Bu programlar, çocukların dijital medya içeriklerini eleştirel bir gözle değerlendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Avustralya

Avustralya'da eSafety Commissioner, çocukların dijital dünyada güvenliğini sağlamak amacıyla çeşitli eğitim programları ve kaynaklar sunmaktadır. Bu programlar, çocuklara, ebeveynlere ve eğitimcilere dijital güvenlik konusunda bilgi ve rehberlik sağlamaktadır. Avustralya hükümeti ayrıca, çevrim içi zorbalık ve diğer dijital tehditlerle mücadele etmek için yasalar çıkarmıştır (eSafety Commissioner, 2021). Avustralya'nın kapsamlı yaklaşımları, dijital dünyada çocukların güvenliğini artırmayı hedeflemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Ticaret Komisyonu (ABD-FTK) ve Federal İletişim Komisyonu (ABD-FİK), çocukların dijital medya kullanımını düzenleyen çeşitli yasalar düzenleyip ve rehberlik sağlamaktadır. Özellikle COPPA (Children's Online Privacy Protection Act- Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası), çocukların çevrim içi gizliliğini korumayı amaçlayan önemli bir düzenlemedir (Federal Trade Commission, 2020). Ayrıca, Amerika Pediatri Akademisi (APA), çocukların dijital medya kullanımının sağlık ve gelişimleri üzerindeki etkilerini incelemiş ve dengeli ve bilinçli kullanım için rehberler geliştirmiştir (APA, 2016). APA, ABD'nin düzenlemeleri, çocukların dijital dünyada karşılaşabilecekleri riskleri azaltmayı ve ebeveynlerin bu konuda bilinçlenmesini sağlamayı hedeflemektedir.

Avrupa Birliği

Avrupa Birliği, çocukların dijital medya kullanımını düzenlemek ve güvenliğini sağlamak amacıyla önemli düzenlemeler yapmıştır. Bu kapsamda, Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR), çocukların çevrim içi gizliliğini korumak için katı kurallar getirmiştir. GDPR, çocukların kişisel verilerinin işlenmesi için ebeveyn veya vasilerinden açık rıza alınmasını gerektirmekte ve bu verilerin korunmasına yönelik ek tedbirler getirmektedir. Ayrıca, çocuklara yönelik dijital hizmet sağlayıcılarının, çocukların anlayabileceği açık ve sade bir dil kullanması zorunludur (European Commission, 2021). Ayrıca, Avrupa Komisyonu, Safer Internet Programme gibi inisiyatiflerle çocukların dijital dünyada karşılaşabilecekleri riskleri en aza indirmeyi ve güvenli internet kullanımını teşvik etmeyi hedeflemektedir. Avrupa Birliği'nin bu düzenlemeleri, çocukların dijital dünyada güvenli bir şekilde büyümelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Güney Kore

Güney Kore, çocukların dijital medya kullanımını düzenlemek için katı yasalar benimsemiştir. Örneğin, "Shutdown Law" olarak bilinen yasa, gece saatlerinde çocukların çevrim içi oyunlara erişimini kısıtlamaktadır (Korean Ministry of Gender Equality and Family, 2019). Ayrıca, Güney Kore hükümeti, dijital medya kullanımının olumsuz etkilerini en aza indirmek için ebeveynlere ve çocuklara yönelik eğitim programları düzenlemektedir. Güney Kore'nin katı düzenlemeleri, çocukların dijital medya kullanımını sınırlamayı ve sağlıklarını korumayı amaçlamaktadır.

Türkiye

Türkiye'de çocukların dijital medya kullanımıyla ilgili çeşitli düzenlemeler ve programlar uygulanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, çocukların ve gençlerin dijital medya okuryazarlığını artırmak amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. Bu projeler, çocuklara ve ebeveynlere dijital güvenlik, çevrim içi davranış kuralları ve dijital medya kullanımı hakkında eğitim vermeyi hedeflemektedir (Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021).

Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), okullarda medya okuryazarlığı derslerini müfredata dahil etmiştir. Bu dersler, öğrencilerin dijital medya araçlarını bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. MEB, aynı zamanda öğretmenlere yönelik dijital medya eğitimi programları düzenleyerek, eğitimcilerin de bu konuda bilgili ve donanımlı olmalarını sağlamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018). Bakanlığın bu girişimi oldukça önemli bir adım olmakla birlikte, bu programın yalnızca ortaokul düzeyindeki çocuklar için değil, daha küçük yaş gruplarına yönelik de uyarlanması gerektiği açıktır.

Türkiye'de Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), çocukların dijital dünyada karşılaşabilecekleri riskleri en aza indirmek amacıyla "Güvenli İnternet Hizmeti" sunmaktadır. Bu hizmet, çocukların internet kullanımı sırasında maruz kalabilecekleri zararlı içerikleri engellemeye yönelik çeşitli filtreleme seçenekleri sunarak, ailelerin dijital dünyada daha güvenli bir deneyim yaşamalarına olanak tanımaktadır. Güvenli İnternet Hizmeti, iki farklı profil seçeneği ile kullanıcılara esneklik sağlamaktadır: Bunlardan aile profili, zararlı içeriklere karşı daha geniş bir koruma sağlarken, çocuk profili ise daha katı filtreleme seçenekleri sunarak çocukların güvenliğini ön planda tutmaktadır. Bu profiller sayesinde, ebeveynler çocuklarının hangi tür içeriklere erişebileceğini belirleyebilmekte ve çevrim içi ortamda kontrolü sağlayabilmektedirler. Ayrıca, bu hizmetin ücretsiz olması ve kullanıcılar tarafından kolayca aktive edilebilmesi, geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. BTK'nın bu girişimi, çocukların dijital dünyada güvende olmalarını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda ailelerin dijital ebeveynlik becerilerini de desteklemekte ve bu konuda farkındalık yaratmaktadır. Bu hizmetin etkin bir şekilde kullanılması, çocukların interneti bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanmalarını teşvik etmekte ve dijital dünyada karşılaşabilecekleri olası tehditleri azaltmada yardımcı olmaktadır (BTK, 2021).

Farklı ülkelerin dijital medya kullanımına yönelik yaklaşımları ve politikaları, ülkelerin kültürel, sosyal ve yasal dinamiklerine göre değişiklik göstermektedir. Birleşik Krallık ve Avustralya, medya okuryazarlığı ve dijital güvenlik eğitimlerine odaklanırken, Amerika Birleşik Devletleri daha çok yasal düzenlemelerle çocukların dijital gizliliğini korumaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği'nin 2018 tarihinde yürürlüğe giren veri koruma düzenlemesi, Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation - GDPR) AB içindeki bireylerin kişisel verilerinin işlenmesi ve saklanması ile ilgili kuralları belirleyip ve bu konuda yüksek düzeyde bir koruma sağlamaktadır. GDPR, bireylerin kişisel verileri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlamak

amacıyla, verilerin toplanması, işlenmesi, saklanması ve paylaşılması konularında şirketlere ve kuruluşlara sıkı yükümlülükler getirmektedir. Tüzük, özellikle çocukların kişisel verilerinin korunması konusunda da özel hükümler içerir ve çocukların dijital dünyada güvenliğini artırmayı hedeflemektedir. Böylece çocukların dijital dünyada güvenliğini sağlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Güney Kore ise, dijital medya kullanımını sınırlayan katı yasalar benimseyerek çocukların sağlıklarını korumayı hedeflemektedir.

Bu farklı uygulamalar, dijital medya kullanımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve olumlu kullanımını teşvik etmek amacıyla çeşitlilik göstermektedir. Her ülkenin kendi ihtiyaçlarına ve dinamiklerine uygun politikalar geliştirmesi, çocukların dijital dünyada güvenli ve sağlıklı bir şekilde büyümelerini sağlamak açısından önemlidir. Bununla birlikte, uluslararası iş birliği ve bilgi paylaşımı, dijital medya politikalarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak, bu yaklaşımlar, bölgesel ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak, çocukların haklarını, fırsatlarını ve risklerini bütüncül bir şekilde ele almaya çalışmaktadır.

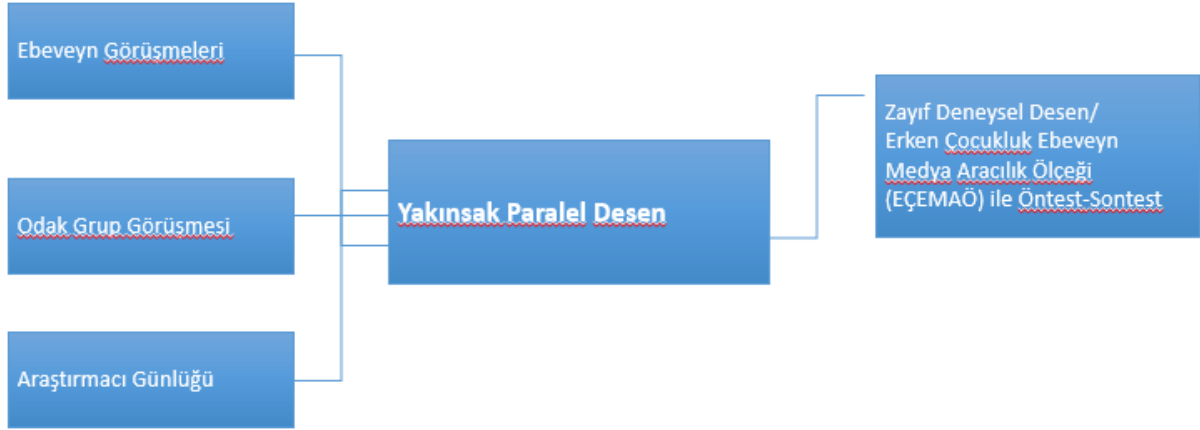
BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, verilerin toplanması, çözümlenmesi, atölye geliştirme süreci ve araştırmanın geçerlik güvenirlik çalışmaları yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, karma yöntem stratejilerinden yakınsak paralel desen kullanılarak düzenlenmiştir. Bu desen, nitel ve nicel verilerin aynı anda toplanıp analiz edildiği ve sonuçların birleştirildiği bir yaklaşımdır (Creswell ve Plano Clark, 2018). Araştırmacılar, iki tür veriyi ayrı ayrı toplar ve kendi analiz yöntemleriyle işler, ardından bulguları birleştirerek nihai sonuçlara ulaşırlar. Bu yöntem, araştırmacıların daha kapsamlı ve derinlemesine anlayışlar geliştirmesine olanak tanır (Creswell ve Plano Clark, 2018). Yakınsak paralel desen, araştırmacıların bulguları doğrulamak istediği veya bir veri setinin değerine daha derin bir içgörü sağlayabileceği durumlarda özellikle kullanışlıdır. Tasarım, bulguların çapraz doğrulanmasına olanak tanımakta ve sonuçların güvenilirliğini artırmaktadır. Bu çalışmada, ebeveyn görüşmeleri, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği, odak grup görüşmesi ve araştırmacı günlüğü birlikte kullanılarak atölye sürecinin etkisi incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi Şekil 1’de sunulmaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın ilk adımı olan ebeveyn medya aracılığı atölyesinin içeriğinin belirlenmesi amacıyla, ilgili alan yazın taraması yapılarak konu hakkında ele alınan temalar (çocukların medya kullanım alışkanlıkları, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımlarına yaklaşımları, ebeveyn aracılığı ve kontrol mekanizmaları ile medya aracılığında ebeveynlerin ihtiyaçları) belirlenmiştir. Ebeveynlerin medya aracılığını algılayışları ve medya aracılığı konusundaki gereksinimlerini belirlemek için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Betimsel analiz, verilerin belirli bir çerçevede doğrultusunda sistematik olarak incelenmesi ve bu çerçevede yorumlanması sürecidir. Bu yöntem, araştırmacının verileri anlamlandırmasına ve bu verileri daha geniş bir bağlamda betimlemesine olanak tanır (Merriam, 2013). Elde edilen bulgular, ebeveynlerin görüşlerini sistematik olarak inceleyerek atölye içeriklerinin oluşturulmasında önemli bir temel oluşturmuştur.

Bu analiz sürecinin ardından, atölye içeriği taslak olarak hazırlanmış ve uzman görüşlerine sunulmuştur. İki aile ve çocuk alanında, ikisi çocuk ve medya konusunda çalışmalar yapan ve biri ölçme değerlendirme alanında uzmanlaşmış doktora derecesine sahip beş alan uzmanının geri bildirimleri doğrultusunda atölye uygulamaları için kapsam geçerliği sağlanmış ve uygulama öncesinde son şekli verilmiştir. Ebeveyn medya aracılığı atölyesi hazırlandıktan sonra, bu atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı davranışları üzerindeki etkililiği ve işlevselliği sınanmıştır. Atölye sürecinin değerlendirilmesinde, zayıf deneysel desen kullanılarak deney ve kontrol grupları üzerinde ön test ve son test uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Deneysel desen,

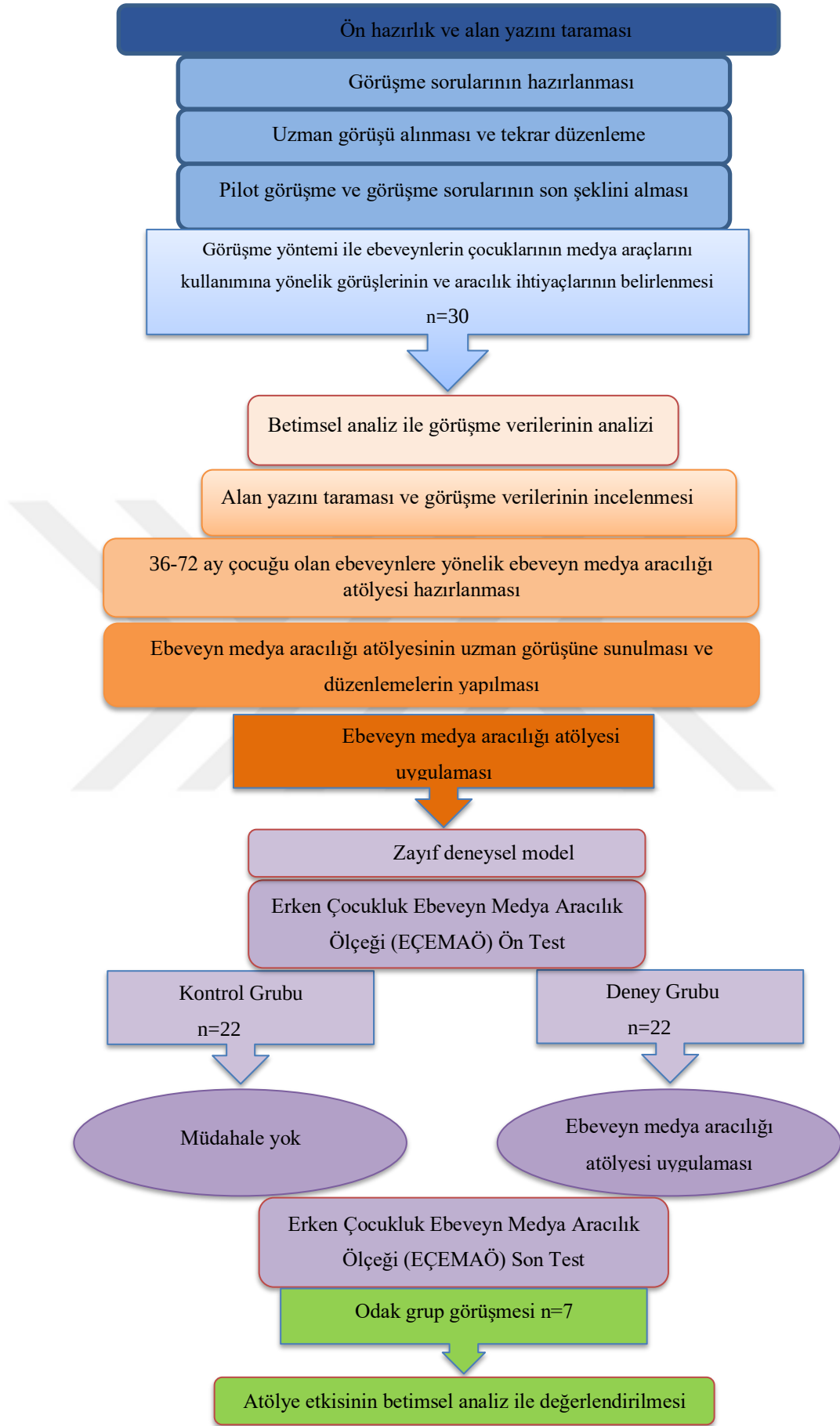
araştırmacının bağımsız değişkeni manipüle ederek bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmesini sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2020). Deneysel desenler, araştırmacıların müdahalelerin etkilerini değerlendirmelerine olanak tanımakta ve müdahalenin gerçek etkisinin daha güvenilir ve geçerli bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır (Campbell ve Stanley, 1959; Shadish, Cook ve Campbell, 2002). Bu araştırmada da müdahalenin etkisini objektif bir şekilde değerlendirebilmek amacıyla deneysel desen tercih edilmiştir. Zayıf deneysel desen kullanılmasının sebebi, ebeveynlerin deney ve kontrol gruplarına rastgele atanamamasıdır. Bu durum, gruplar arasında başlangıçta var olan farklılıkların olabileceğini kabul etmeyi gerektirir. Araştırmada, atölyeye katılmak isteyen ancak çeşitli sebeplerle (zaman uyumsuzluğu, çalışma temposu vb.) katılamayan ebeveynler kontrol grubuna alınmıştır. Bu durum, müdahalenin etkisinin değerlendirilmesinde belirli sınırlılıklar yaratmış olsa da gerçek hayatta karşılaşılan zorlukların da dikkate alınmasını sağlamıştır. Yine de bu oluşabilecek farkları en aza indirebilmek amacıyla deney grubu ve kontrol grubu sosyo ekonomik düzey ve cinsiyet açısından dengeli oluşturulmaya özen gösterilmiştir. Oluşturulan iki gruba da atölye süreci öncesi ve bitiminde ön test ve son test uygulanmıştır. Ön test ve son test uygulamaları, deneysel desende sıklıkla kullanılan ölçme yöntemlerindendir. Ön test, müdahale öncesinde her iki gruptan da veri toplamak için kullanılırken, son test müdahale sonrasında veri toplamak için kullanılır. Bu yöntem, gruplar arasındaki başlangıçtaki farkların kontrol edilmesine ve müdahalenin etkisinin daha doğru bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011). Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları oldukça yakın bulunduğundan iki grup arasında yapılan karşılaştırmalar, müdahalenin etkisinin daha net bir şekilde gözlemlenmesine katkı sağlamaktadır (Karasar, 2012). Bu araştırmada da deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test sonuçları karşılaştırılarak, müdahalenin etkisi istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırmanın deneysel deseni Tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmanın Deneysel Deseni

Grup	Ön Test	Müdahale	Son Test
Deney Grubu	Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği	Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi	Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği
Kontrol Grubu	Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği	Hiçbir müdahale yapılmamıştır	Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği

Son aşamada, atölye sürecine dahil olan yedi ebeveynle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşme, atölye sürecine katılan ebeveynlerin deneyimlerini ve atölyenin üzerlerinde bıraktığı etkileri daha derinlemesine anlamak amacıyla yapılmıştır. Görüşme sırasında ebeveynler, atölye sürecinde kazandıkları bilgileri, karşılaştıkları zorlukları ve bu deneyimlerin kendi medya aracılığı uygulamalarına nasıl yansıdığını detaylı bir şekilde paylaşmışlardır. Elde edilen veriler, nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz kullanılarak incelenmiş ve atölye programının iyileştirilmesine yönelik somut öneriler geliştirilmiştir. Araştırma sürecinin genel akışı ve izlenen adımlar Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Araştırma Süreci Tasarımı

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 36-72 ay aralığında çocuğu olan ebeveynlerden oluşmakta olup üç ayrı çalışma grubu bulunmaktadır. Araştırmadaki sırasıyla çalışma grubunda bulunan ebeveynlere yönelik bilgiler Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4 ile detayları sunulmuş ve aşağıda açıklanmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında ebeveyn medya aracılığı atölyesi içeriğinin hazırlanma sürecine katkı sağlayan ebeveyn görüşmelerine, Türkiye'de ikamet eden, farklı sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere sahip 36-72 ay aralığında çocuğu olan 30 ebeveyn katılmıştır. Ebeveynlere kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, nitel araştırmalarda en yaygın kullanılan ve çalışma grubuna erişimin daha kolay olduğu örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bununla birlikte, araştırma verilerinin hızlı ve ekonomik şekilde toplanabilir olması ile kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminin araştırmaya hız kattığı söylenmektedir (Baltacı, 2018). Araştırmada farklı sosyoekonomik ve demografik yapıdaki aileler sürece dahil edilmeye özen gösterilmiş olup ebeveynlerin medya aracılığı konusunda ne gibi sorunlar yaşadığı ve hangi desteklere ihtiyaç duydukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmeye katılan ebeveynlerin genel profiline bakıldığında 7 si 3 yaş, 8 i 4 yaş, 6 sı 5 yaş ve 9 u 6 yaş çocuğuna sahiptir. Ebeveynlerden 8'i kendini düşük sosyo ekonomik düzeyde olarak tanımlarken 13 ü orta ve 9 u yüksek sosyo ekonomik düzeyde olduklarını belirtmişlerdir. Sosyoekonomik düzey, bu araştırmada belirli ekonomik göstergelere (örneğin, asgari ücret, aylık gelir aralığı gibi) dayalı olarak değil, ailelerin kendilerini algılama ve tanımlama biçimlerine göre belirlenmiştir. Bu süreçte ailelerin sosyoekonomik durumları tanımlanırken ebeveynlerin beyanları esas alınmıştır. 22 ebeveyn, üniversite ve üzeri eğitim seviyesinde (lisans ve lisansüstü) olduğunu belirtirken, 8 ebeveyn üniversite altı öğretim düzeyinde (ortaöğretim ve lise) olduklarını ifade etmiştir. Türkiye'de Şimşek, Canbeldek ve Işıkoğlu'nun (2023) gerçekleştirdiği güncel bir çalışmada, ebeveynlerin üniversite ve üzeri eğitim seviyeleri ile medya aracılığı uygulamaları arasında, üniversite mezunları lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada da benzer bir yaklaşımla öğretim düzeyi, üniversite altı ve üniversite üzeri olarak kategorize edilmiştir. Araştırmanın bu ilk aşamasına katılan ebeveynlere yönelik bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Görüşmeye Katılan Ebeveynler Hakkında Bilgiler

		n=30	%
Ebeveyn	Anne	27	90
	Baba	3	10
	Toplam	30	100
Ebeveynin Sosyo-Ekonomik Düzeyi	Düşük	8	27
	Orta	13	43
	Yüksek	9	30
Ebeveynin Öğretim Düzeyi	Üniversite altı	8	26.6
	Üniversite ve üzeri	22	73.3
Çocuğun Yaşı	3 Yaş	7	23
	4 Yaş	8	27
	5 Yaş	6	20
	6 Yaş	9	30

Araştırmanın zayıf deneysel deseni kapsamında, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle 22 kontrol ve 22 deney grubunda yer alan toplam 44 ebeveyne ulaşılmıştır. Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı bir okul öncesi eğitim kurumunda ebeveyn medya aracılığı atölye çalışması için duyurular yapılmış ve çalışmaya katılmaları için davet edilmiştir. Bu okul öncesi eğitim kurumunda 2023-2024 eğitim öğretim yılında 3-6 yaş aralığında toplam 170 çocuk eğitim almaktadır. Okulun seçilme nedeni, 36-72 aylık çocuk sayısının fazla olması, okul idarecilerinin ebeveyn katılımını destekleyen bir yapıya sahip olması ve ebeveynlerin demografik yapısının farklı düzeylerden ebeveynleri kapsayacak genişlikte bir örneklem sunmasıdır. Ebeveynleri atölyeye davet etmek üzere afişler, duyuru panoları, sınıf sosyal medya hesapları ve ebeveynlerle toplantı düzenlenmiştir. Araştırmaya katılmak isteyen ebeveynler ile toplu görüşme yapıldığında atölye sürecine devam konusunda bağlı kalabileceğini belirten 22 ebeveyn ile deney grubu oluşturulmuş, diğer ebeveynler ise kontrol grubuna dahil edilmiştir. Grupların oluşturulma aşamasında, ebeveynlerin atölye gününe uygunluk durumları dikkate alınmış ve çoğunluk cuma günlerini tercih ettiğinden, atölye sürecinin cuma günü yapılmasına karar verilmiştir. Kontrol grubundaki ebeveynler ise uygun gün bulmakta zorluk çekmiş ve farklı günler önermişlerdir. Bu gruba herhangi bir uygulama yapılmamış, ancak atölye süreci tamamlandıktan sonra içeriklerinin dijital versiyonunun kendilerine ulaştırılacağı belirtilerek, EÇEMAÖ'yü çocuklarıyla ilgi süreçler doğrultusunda doldurarak araştırmaya katkıda bulunmaları istenmiştir. Okulun ve

bölgenin demografik yapısına bağlı olarak, her iki grupta da benzer sosyoekonomik ve demografik özelliklere sahip 22’şer ebeveyn yer almıştır. Deney grubuna ise, belirlenen gün ve saatte, araştırmacı tarafından altı hafta boyunca yüz yüze ve etkileşimli medya aracılığı atölyesi uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına ilişkin demografik bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Deney ve Kontrol Gruplarına Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri

Değişken		Deney Grubu (n=22)	Yüzde (%)	Kontrol Grubu (n=22)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	20	9.09	19	86.36
	Erkek	2	90.90	3	13.63
Gelir Düzeyi	Düşük	3	13.63	1	4.54
	Orta	15	68.18	16	27.72
	Yüksek	4	18.18	5	22.72
Öğretim Düzeyi	Üniversite altı	3	13.63	4	18.18
	Üniversite ve üzeri	19	86.36	18	81.81
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	16	72.72	18	81.81
	İki Çocuk ve Üzeri	6	27.27	4	18.18

Atölye sürecini tamamlayan deney grubundaki gönüllü ebeveynlerle bir odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmenin amacı, ebeveynlerin atölye süreci hakkındaki değerlendirmelerini almak olarak belirlenmiştir. Görüşmeye katılım sağlamak isteyen ebeveynlerden gönüllü olup rıza gösterenler belirlenmiş ve toplamda 7 ebeveyn bu sürece katılım göstermiştir. Katılımcıların demografik bilgileri ise Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Odak Grup Görüşmesine Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri

Değişken	Odak Grup (n=7)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	5 71.42
	Erkek	2 28.57
Gelir Düzeyi	Düşük	0 -
	Orta	5 71.42
	Yüksek	2 28.57
Öğretim Düzeyi	Üniversite altı	0 -
	Üniversite ve üzeri	7 100
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	5 71.42
	İki Çocuk ve Üzeri	2 28.57

Etik Belgeleri

Araştırmanın nicel veri toplama aracı olan Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeğini geliştiren araştırmacılarla iletişime geçilerek gerekli izinler alınmıştır (EK-4). Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla Ankara Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığından gerekli uygulama izni alınmasının ardından (04.04.2024; karar no: 1334876; EK-5) MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumunda gerçekleştirilen atölye uygulaması için Ankara Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İznine başvurulmuş ve uygulama için gerekli izinler alınmıştır (03.05.2024; sayı no: E-14588481-605.99-101588179; EK-6). Katılımcılara araştırmanın kapsamı, amacı, önemi ve uygulamasına yönelik bilgiler verilmiş, gönüllülük ve gizlilik ilkeleri açıklanmıştır. Ardından ön testler araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynlerle paylaşılmıştır. Katılımcılar ön testlerle birlikte "Araştırmaya Katılım Onay Formunu (EK-2)" da onaylayarak araştırmaya katılmıştır. Uygulama kısmında ise araştırmacılar bilgilendirilerek, atölye uygulamasının araştırmanın amacı dışında kullanılmayacağı konusu taahhüt edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması süreci, ebeveyn medya aracılığı atölyesi içeriğinin geliştirilmesine katkı sağlayacak ebeveyn görüşmelerinin yapılacağı anne ve babaların belirlenmesiyle başlamıştır. Atölyenin, 36-72 ay aralığında çocuğu olan ebeveynlerle

gerçekleştirilecek olması nedeniyle 3-6 yaş grubuna dâhil çocuklara sahip ebeveynlerin dengeli bir şekilde temsili hedeflenmiş ve görüşme için farklı yaş gruplarındaki çocuklara sahip ebeveynlere ulaşılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle, araştırmacının yakın çevresinde görüşmeye açık ebeveynlere ulaşılmaya başlanmıştır. Görüşülen ebeveynlere, görüşme için önerebilecekleri bir tanıdıkları olup olmadığı sorularak, uzak çevreden de ebeveynlere ulaşılması sağlanmıştır. Ayrıca, ebeveynlerin farklı sosyo-ekonomik düzeylerden olmasına dikkat edilmiştir. Görüşmeler, her bir ebeveynle iletişime geçilerek araştırma hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra randevu alınarak birebir gerçekleştirilmiş ve her görüşme ortalama 15-20 dakika aralığında sürmüştür.

Ebeveyn görüşmeleri tamamlanıp konuya ilişkin gereksinimler ve sorunlar belirlendikten sonra, alan yazında yer alan bilgiler de göz önünde bulundurularak ebeveyn medya aracılığı atölyesi hazırlanmış ve alan uzmanlarının görüşü alınarak atölye içeriği son haline getirilmiştir. Sonraki aşamada, atölyenin ebeveynler üzerindeki etkisi sınanmıştır.

Çalışmanın bu kısmı zayıf deneysel desende yürütülmüş olup 36-72 ay aralığında çocuğu olan ebeveynlerle MEB'e bağlı resmi ve bağımsız bir okul öncesi eğitim kurumunda gerçekleştirilmiştir. MEB'e bağlı okullarda yapılan uygulamalar için alınması gereken gerekli izinler süreç başında tamamlanmış olup EK 5 ve EK6'da etik kurul ve izin yazıları sunulmuştur. Kontrol grubundaki ebeveynlere hiçbir müdahalede bulunulmamıştır. Ancak, kontrol grubundaki ebeveynlere son test uygulandıktan sonra, Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi içeriği rehber olarak PDF formatında iletilmiştir. Deney grubunda ise, ebeveyn medya aracılığı atölyesi 6 hafta boyunca etkileşimli olarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Atölyenin uygulama takvimi Tablo 5 te sunulmuştur.

Tablo 5

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Uygulama Takvimi

Sıra No	Oturumlar	Uygulama Tarihi	Katılımcı Sayısı
1.	1 ve 2. Oturumlar	26.04.2024	25
2.	3 ve 4. Oturumlar	03.05.2024	23
3.	5 ve 6. Oturumlar	10.05.2024	25
4.	7 ve 8. Oturumlar	17.05.2024	24
5.	9 ve 10. Oturumlar	24.05.2024	22
6.	11 ve 12. Oturumlar	31.05.2024	22
	Odak Grup Görüşmesi	02.06.2024	7

Atölye süreci boyunca, araştırmacı süreci değerlendirdiği ve gözlemlerini yansıttığı bir günlük tutmuş, bu araştırmacı günlüğü ile de atölye sürecini değerlendirmiştir. Son olarak, deney grubunda bulunan 7 ebeveyn ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmeler, atölye sürecinin ebeveynler üzerindeki etkisini daha derinlemesine anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesinde, ebeveynlerin atölye sürecindeki deneyimleri, karşılaştıkları zorluklar ve elde ettikleri faydalar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu görüşmeler sayesinde, atölye içeriği ve uygulanma süreci hakkında ebeveynlerden geri bildirimler alınarak, atölye sürecinin etkililiğine yönelik önemli veriler elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın nitel kısmında ebeveyn medya aracılığı atölyesi içeriğini oluşturmak üzere 36-72 ay aralığında çocuğu olan ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Hazırlanan atölyenin ebeveyn medya aracılığı davranışına etkisini test etmek üzere müdahale öncesi ve sonrasında ön test ve son test sürecinde "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" uygulanmıştır. Ayrıca, atölye uygulama sürecinin başından sonuna araştırmacı günlüğü tutularak elde edilen gözlemler ve deneyimler kayıt altına alınmıştır. Son test uygulamasının ardından atölye süreci hakkında ebeveynlerle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde kullanılan araçlarla ilgili bilgiler kullanım sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

Ebeveyn Görüşmeleri

Ebeveyn medya aracılığı atölyesinin hazırlanması ve bu atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı davranışlarına etkisinin incelendiği bu çalışmada etkili bir atölye hazırlayabilmek amacıyla hedef kitlenin ölçülecek yapıya ilişkin mevcut durumu, alışkanlıkları ve gereksinimlerini belirleyebilmek için ebeveyn görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda en temel veri toplama yöntemi olarak görüşmelerin önemi vurgulanmaktadır ve bu çalışmada da yarı yapılandırılmış görüşmeler tercih edilmiştir (Merriam, 2013). Ebeveyn medya aracılığı atölyesinin içeriğini belirlemek amacıyla hazırlanan görüşme soruları kapsamlı bir alan yazını taraması sonucunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Görüşme sorularının ilk hali, araştırma sorularını temel alarak ve ilgili alan yazını inceleyerek oluşturulmuştur. Soruların hazırlanmasında, alan yazında vurgulanan ve çocuklar tarafından sıklıkla kullanılan tablet, akıllı telefon, televizyon ve bilgisayar gibi dijital araçların kullanım rutinleri, ebeveynlerin bu süreci nasıl değerlendirdiği, medya aracılığı uygulamaları ve aracılık sürecinde zorlandıkları noktalar göz önünde bulundurulmuştur. Sonrasında ikisi okul öncesi eğitimi alanında ve biri nitel araştırma yöntemleri alanında doktora derecesine sahip üç öğretim üyesinden görüşme sorularının anlaşılabilirliği ve çalışmanın amacına uygunluğu açısından uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü sonrasında sunulan değerlendirme ve öneriler çerçevesinde ebeveyn görüşme sorularında düzenleme yapılmış ve çocuğu 3-6 yaş aralığında olan üç ebeveyn ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu EK 1 de paylaşılmıştır.

Ebeveynlerle yapılan bu görüşmelerde, araştırma sorularından hareketle, ebeveynlerin çocuklarının medyaya erişimi ve kullanımıyla ilgili görüşleri, deneyimleri, karşılaştıkları zorluklar ve ihtiyaçlar üzerinde durulmuştur. Bu görüşmelerin temel amacı, ebeveynlerin medya aracılığına ilişkin düşüncelerini, uygulamalarını ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve bu bilgiler doğrultusunda etkili bir atölye programı geliştirmektir.

Ebeveyn Görüşmelerinin Atölye Sürecine Katkısı

Görüşmelerden elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımı konusunda farkındalık düzeylerini, medya aracılığı konusunda hangi alanlarda eksiklikleri olduğunu ve ne tür destek veya eğitime ihtiyaç duyduklarını

ortaya koymaktadır. Ebeveyn görüşmeleri, araştırmanın bulgularında K1, K2, K3...K29, K30 kodları ile ebeveyn söylemlerini paylaşma amacıyla kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımına ilişkin görüşmelerinden elde edilen sonuçlar ve alan yazında ele alınan konular doğrultusunda, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmek amacıyla bir medya aracılığı atölyesi hazırlanmış ve uygulanmıştır. Görüşmelerde ebeveynler, çocuklarının dijital medya kullanımıyla ilgili güvenli internet kullanımı, zararlı içeriklere karşı alınabilecek önlemler ve alternatif etkinlikler gibi konularda bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynler, dijital medya araçlarının çocukları için nasıl güvenli hale getirileceği konusunda yetersiz kaldıklarını, özellikle YouTube gibi platformlarda istenmeyen içeriklerin sıkça karşlarına çıktığını ve bu içeriklerin nasıl engelleneceği konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle, atölyede ebeveynlere güvenli internet kullanımı ve zararlı içeriklerin nasıl filtrelenebileceği konusunda detaylı bilgiler verilmiştir. Ayrıca, çocuklarının dijital medya araçlarından uzaklaştırıldığında öfke krizleri geçirdiğini ve bu durumlarda ne yapacaklarını bilemediklerini belirten ebeveynler için çocukların medya zamanlarını düzenleme hususunda uygulamaları gereken stratejiler basamak basamak atölye sürecinde ele alınmıştır. Ebeveynler, çocuklarını dijital medyadan uzak tutmak için alternatif etkinliklere ihtiyaç duyduklarını, ancak bu tür etkinlikler bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle, atölyede yaratıcı ve eğitici alternatif etkinlikler tanıtılarak ebeveynlere bu konuda rehberlik edilmiştir. Medya içeriği kontrolü konusunda genellikle yüzeysel bir kontrol sağladıklarını belirten ebeveynler için, dijital medya kullanım sürelerinin nasıl yönetileceği ve çocuklar için uygun içeriklerin nasıl seçileceği konuları sürece dahil edilmiştir. Ebeveynler, güvenilir kaynaklardan bilgi edinme konusunda akademisyenlerin ve uzmanların hazırladığı materyalleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, atölyede güvenilir kaynaklar ve bazı basılı materyaller ebeveynlere sunulmuştur. Atölye, ebeveynlerin dijital medya kullanımına yönelik farkındalıklarını artırmayı, bilinçli bir kullanım sağlamalarını, etkili aracılık yapmalarını ve çocuklarının dijital medya deneyimlerini daha sağlıklı bir şekilde yönetmeleri yönünde tasarlanmıştır.

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ)

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi'nin uygulanmasından önce ve sonra, deney ve kontrol gruplarına Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ) ile ön test ve son test yapılmıştır. Bu şekilde, atölye öncesi ve sonrası ebeveynlerin medya aracılığı biçimlerinde herhangi bir değişiklik olup olmadığı değerlendirilmiştir. Şen ve diğerleri (2020) tarafından geliştirilen Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği, Türk ebeveynlerin erken çocukluk dönemindeki (36-72 ay) çocuklarına yönelik medya aracılık uygulamalarını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Bu ölçek, Türk kültürüne özgü özellikler taşımakta ve sıkça kullanılan medya araçları olan akıllı telefon, tablet, dizüstü ve masaüstü bilgisayarlar ile televizyonun kullanımını birlikte ele almaktadır. Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımına yönelik kendi aracılık davranışlarını değerlendirmesi amacıyla geliştirilmiş olan bu ölçekte, aktif ve kısıtlayıcı aracılık olmak üzere iki temel boyut bulunmaktadır. Bu temel boyutlar, aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı aracılık olmak üzere üçer alt boyuta ayrılmaktadır. Aktif destekleyici alt boyut 14 madde, kısıtlayıcı destekleyici alt boyut 11 madde, kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyut 6 madde, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı alt boyutlar ise dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçekte toplam 43 adet 5'li Likert tipi soru bulunmakta ve sorular 'Hiçbir zaman', 'Nadiren', 'Zaman zaman', 'Çoğunlukla', 'Her zaman' şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan en yüksek 215, en düşük 43'tür.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği'nin yüksek düzeyde model-veri uyumu sağladığını göstermektedir ($\chi^2/sd=2.23$, RMSEA=0.043, RMR=0.044, CFI=0.98). Ölçeğin alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları ise şu şekildedir: aktif destekleyici için 0.92, kısıtlayıcı destekleyici için 0.86, kısıtlayıcı sınırlayıcı için 0.61, aktif yorumlayıcı için 0.83, kısıtlayıcı engelleyici için 0.84, aktif sınırlayıcı için 0.59 ve ölçek genelinde 0.91. Bu analizler, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur (Şen vd., 2020).

Ölçeğin yapısı itibariyle, toplam puan üzerinden kullanılabileceği gibi, alt boyut puanları ayrı ayrı da değerlendirilebilir. Bu çerçevede, ailelerin aracılık profilleri toplam puan veya alt boyutlar düzeyinde hesaplanabilir. Bu ölçme aracı, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin çocukları televizyon ve mobil cihazları kullanırken

uyguladıkları aracılık profillerini belirlemeye yöneliktir. Bu çalışma kapsamında, bu ölçek, geliştirilen ebeveyn medya aracılığı atölyesinin, ebeveynlerin medya aracılık toplam puanlarını ne yönde değiştireceğini test etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu sayede, atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı davranışlarında ne tür değişikliklere yol açtığı daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiş ve atölyenin etkililiği, nicel veriler ışığında incelenmiştir.

Odak Grup Görüşmesi

Deney grubunda bulunan ebeveynlere son test için ölçekler uygulandıktan sonra atölye sürecinin ebeveynler üzerindeki etkilerini daha detaylı belirlemek amacıyla gönüllü olan yedi ebeveyn ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinde ebeveynlere yöneltilen sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Odak grup görüşme soruları, atölye sürecinin değerlendirmesine yönelik sekiz genel soru ve ebeveynlerin medya aracılığı atölye sürecine ilişkin görüş ve deneyimlerini belirlemeye yönelik beş alt sorudan oluşmuştur. Odak grup görüşme soruları EK 3 te sunulmuştur. Odak grup görüşmesinden elde edilen veriler araştırma bulgularında E1, E2,...E7 kodları ile raporlanmıştır.

Araştırmacı Günlüğü

Araştırmacı, çalışmada katılımcı gözlemci olarak yer almıştır. Bu yöntemde, araştırmacı çalıştığı grubun bir parçası olarak yer alır, ancak katılımcılar araştırmacının aynı zamanda bir gözlemci olduğunun farkındadırlar (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015). Katılımcı gözlemde araştırmacının gözlemci rolü bilinir ve bilgi toplayıcı rolü ön plandadır (Merriam, 2013). Araştırmacı, uygulama öncesinde tüm katılımcı ebeveynlere kendini tanıtarak, araştırmanın amacını ve kendi rolünü açıklamıştır. Araştırmacı hem araştırmacı hem rehber hem de gözlemci olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmacı uygulama sürecine dair gözlem ve deneyimlerini oturum sonlarında not etmiştir. Bu gözlemler, oturumların hemen sonrasında bilgisayar ortamına aktararak araştırmacı günlüğüne süreci belgelemek amacıyla kaydedilmiştir. Bu günlükler, atölye süreci ve içeriğini aktarma, ebeveynlerde bunun yansımaları gözlemlene ve değerlendirme süreçleri arasında ilişki kurulması amacıyla alternatif bir

veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmacı günlüğü, araştırma sürecindeki anlayışları, düşünceleri, yorumları, gözlemleri ve duyguları yansıtan, araştırma sürecine ve içeriğine dair veri kaynağı olarak önemli bir rol oynamaktadır (Ersoy, 2015; Galili, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmacının uygulama süreçleri boyunca gözlemlerini ve deneyimlerini aktardığı günlükler altı hafta boyunca tutulmuştur. Bu yöntem, elde edilen verilerin diğer verilerle birlikte açıklanmasına ve destekleyici bir işleve sahip olmasına olanak tanımıştır. Günlükler, araştırmacının olayın bağlamında kalmasına ve önemli ayrıntıları kaçırmamasına yardımcı olmuştur. Araştırmacı günlüğünden elde edilen bulgular, nicel sonuçları desteklemekte ve bu bulguların nicel sonuçları açıklamada bir kanıt olduğu görülmektedir.

Araştırmacı Günlüğünün Analizlere Katkıları

Atölye süreçlerinin araştırmacı günlüğüyle kayıt altına alınması ve değerlendirilmesi, katılımcı ebeveynlerin dijital medya kullanımında karşılaştıkları zorlukları, bu zorluklara getirdikleri çözümleri, konu ile ilgili ihtiyaçlarını ve süreçte edindikleri bilgileri uygulama düzeylerini daha kapsamlı bir şekilde ele almayı sağlamıştır. Günlükler, ebeveynlerin dijital medya ile ilgili tutum ve davranışlarının yanı sıra, çocuklarının medya kullanım alışkanlıkları hakkında da ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Atölye boyunca yaşanan deneyimler, ebeveynlerin dijital medya kullanımındaki bilinç düzeylerini ve bu konudaki farkındalıklarını ortaya koymuştur. Bu kayıtlar, ebeveynlerin karşılaştıkları ortak sorunları ve bu sorunlara getirdikleri çeşitli çözüm önerilerini de belgelemektedir. Örneğin, birçok ebeveynin çocuklarının internet üzerindeki zararlı içeriklerden korunması konusunda endişeleri olduğu ve bu konuda daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin çocukları için uygun dijital içerikleri seçme ve bu içeriklerin olumsuz etkilerini en aza indirme konusundaki stratejileri de bu notlar sayesinde daha iyi anlaşılmıştır. Araştırmacının günlükleri, atölye sürecinde ebeveynlerin etkileşimleri ve geri bildirimleri hakkında da değerli bilgiler sunmuştur. Ebeveynlerin birbirleriyle paylaştıkları deneyimler ve öneriler, atölye sürecinin katılımcılar üzerindeki etkisini anlamada önemli bir rol oynamıştır. Bu sayede, atölyenin etkinliği değerlendirilmiş ve gelecekte yapılacak benzer çalışmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Günlükte, ebeveynlerin başlangıçta paylaşıma ve iletişime kapalı oldukları, ancak süreç ilerledikçe ve benzer sorunlar tartışılmaya başlandıkça kendilerini daha iyi ifade etmeye başladıkları, hatta sorunlu medya kullanımı dışında da çocuklarıyla yaşadıkları çeşitli problemleri dile getirdikleri gözlemlenmiştir. Süreç boyunca yapılan konuşmalar, ebeveynlerin uygun içerik seçimi ve medya içeriklerinin değerlendirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, dijital güvenlik, mahremiyet ve siber zorbalık konularında ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin, güvenli rehberlik hususunda bilgilendirilmeleri ile özgüven kazanmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Araştırmacı günlüğü, ebeveynlerin süreç boyunca etkileşimleri ve geri bildirimleri hakkında da önemli bilgiler sunmuştur. Ebeveynlerin birbirleriyle paylaştıkları deneyimler ve öneriler, atölye sürecinin katılımcılar üzerindeki etkisini anlamada kilit bir rol oynamıştır. Bu sayede, atölyenin etkinliği değerlendirilmiş ve gelecekte yapılacak benzer çalışmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç olarak, araştırmacı günlüğü, atölye sürecinin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesini sağlayarak, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını keşfetme ve atölye etkisini gözlemlemeye önemli katkılar sağlamıştır. Bu günlükler, atölye sürecinde ebeveynlerin dijital medya kullanımında bilinçlendiklerini, medya aracılığı konusunda aktif olmanın önemini fark ettiklerini ve çocuklarının güvenliğini sağlamada destekleyici adımlar atmaya başladıklarını göstermektedir. Ebeveynlerin süreç boyunca paylaşıma ve etkileşime daha açık hale gelmeleri, benzer deneyimleri olan diğer ebeveynlerle iletişim kurarak sorunlarına çözüm arayışında bulunmaları, atölye sürecinin önemli kazanımlarından biri olmuştur. Böylece, atölye süreci, ebeveynlerin dijital medya yönetimi ve güvenliği konularında daha bilinçli ve aktif hale gelmelerine katkı sağlamış, çocuklarının sağlıklı medya alışkanlıkları kazanmalarında ve dijital dünyada güvenli bir şekilde yer almalarında önemli adımlar atılmasına yardımcı olmuştur.

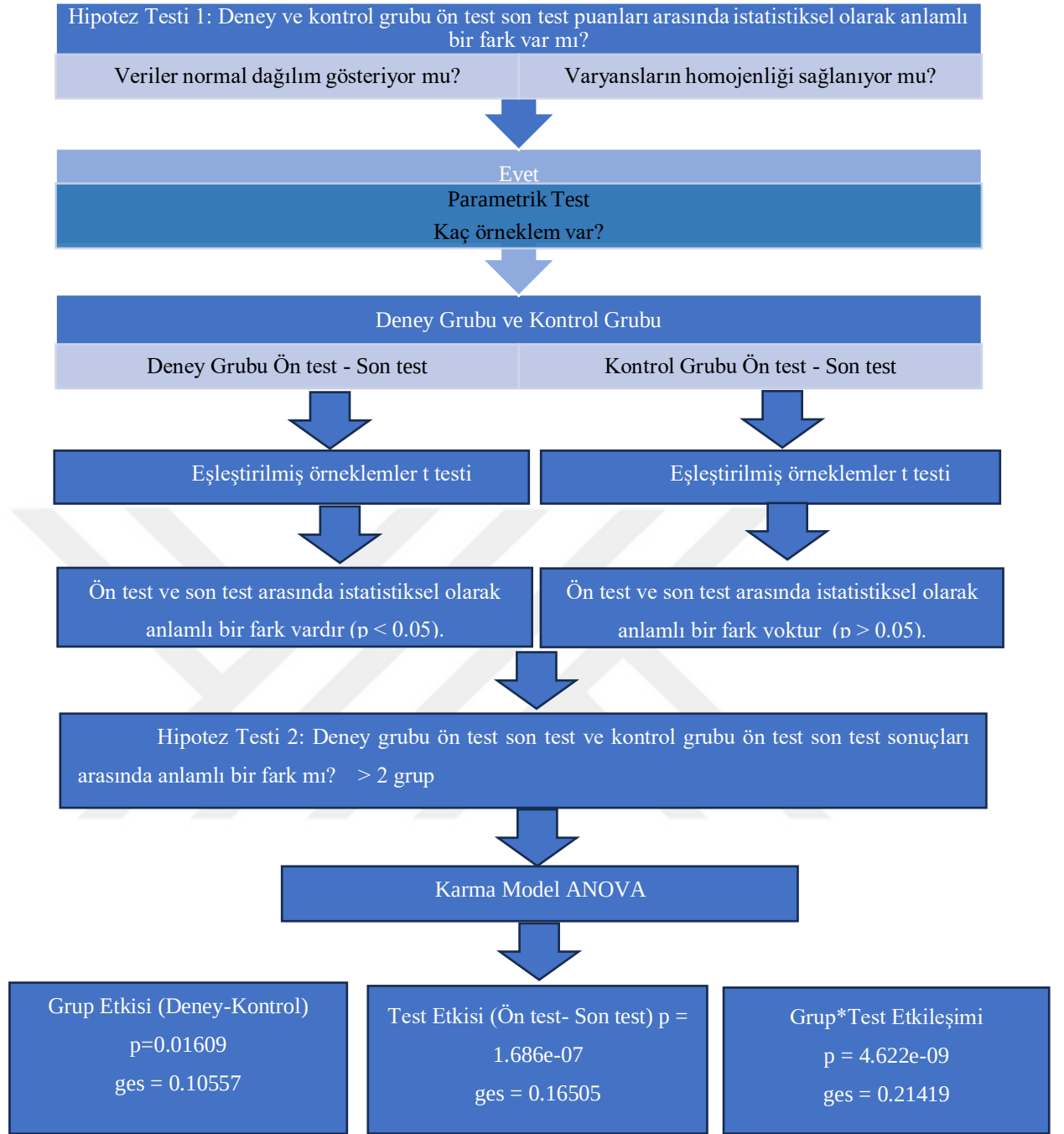
Verilerin Çözümlemesi

Ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Betimsel analizde temel amaç, verilerin belirli bir çerçevede doğrultusunda sistematik

olarak ele alınması ve mevcut kategoriler veya teorik yaklaşımlar ışığında yorumlanmasıdır (Merriam, 2013). Çocukların dijital medya kullanımı ve ebeveyn rehberliği üzerine yapılan alan yazın taraması, dijital medyanın özellikle eğlence amaçlı kullanımının küçük yaş gruplarında yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Rideout ve diğerleri (2010), çocukların günlük yaşamlarının önemli bir bölümünü televizyon, tablet ve akıllı telefon gibi dijital cihazlarla geçirdiklerini vurgulamıştır. Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımına yönelik yaklaşımları üzerine yapılan araştırmalar ise, Valkenburg, Krcmar, Peeters ve Marseille (1999) tarafından ebeveynlerin genellikle kısıtlayıcı ve rehberlik edici stratejiler arasında bir denge kurmaya çalıştıkları şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca, Livingstone ve Helsper (2008), ebeveynlerin medya aracılığı stratejilerinin aktif katılım, kısıtlamalar ve eşlik etme gibi çeşitli mekanizmalarla yönetildiğini belirtmiştir. Nathanson (2001) ise ebeveynlerin medya içerikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmasının, çocuklarına daha etkili rehberlik etmelerine olanak sağladığını ve bu bağlamda eğitim ve bilgi desteğine ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir. Bu bulgular, ebeveynlerin medya aracılığı süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ve ihtiyaç duydukları destekleri göstermektedir. Bu bağlamda ebeveynlerle yapılan görüşmelerin betimsel analizi yapılırken belirlenen temalar şunlardır: çocukların medya kullanım alışkanlıkları, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımlarına yaklaşımları, ebeveyn aracılığı ve kontrol mekanizmaları ve medya aracılığında ebeveynlerin ihtiyaçları. Alan yazında yer alan bilgiler ve betimsel analiz sonucunda elde edilen bulgular, ebeveyn medya aracılığı atölyesinin kapsam, içerik ve yapı açısından temelini oluşturmuştur.

Ebeveyn medya aracılığının etkililiği EÇEMAÖ ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, deney grubu ve kontrol grubu ön test ve son test sonuçları öncelikle kendi içlerinde değerlendirilmiş ve verilerin homojen ve normal dağılım gösterdiği gözlemlendiğinden parametrik testler uygulanmıştır. Verilerin analizi, R 4.4.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Parametrik testler kapsamında grup içi değerlendirmeler için eşleştirilmiş örneklem t-testi, deney ve kontrol grubu ön test-son test grupları için ise karma model ANOVA uygulanmıştır. Eşleştirilmiş örneklem t-testi, aynı grup içerisindeki ön test ve son test sonuçlarını karşılaştırmak için kullanılmıştır. Bu test, iki bağımlı grup arasındaki ortalama farkı değerlendirmekte olup, ölçümler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirler (Büyüköztürk, 2020). Bu test, deney grubu ve kontrol gruplarının kendi içerisinde ön test ve son test puanlarını karşılaştırmak için kullanılmıştır. T testi sonucunda deney grubunda ön test – son test

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğundan bu grup için ayrıca EÇEMAÖ alt boyutları da incelenerek hangi ebeveyn medya aracılığı türünde değişimler olduğu incelenerek medya aracılığı atölyesinin etkililiği incelenmiştir. Karma model ANOVA, hem sabit etkileri hem de rastgele etkileri içeren karmaşık veri yapılarında kullanılır (Aguinis, Gottfredson ve Joo, 2013). Bu model, özellikle hiyerarşik veya iç içe geçmiş veri yapılarında, farklı gruplar veya bireyler arasında tekrarlı ölçümler yapıldığında kullanılmaktadır (Gelman ve Hill, 2007; Pinheiro ve Bates, 2000). Bu test, deney grubu ile kontrol grubu arasında medya aracılığı atölyesinin etkisini belirlemek için kullanılmıştır. Böylece, atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı becerileri üzerindeki etkisini daha güvenilir ve geçerli bir şekilde değerlendirmeyi sağlamıştır. Araştırmanın nicel boyutu için uygulanan veri çözümlesi Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. Deney ve Kontrol Grupları için İstatistiksel Analiz Şeması

Atölye sürecini daha derinlemesine değerlendirmek amacıyla, atölyeye katılan 7 ebeveyn ile testlerin tamamlanmasının ardından odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşme, ebeveynlerin atölye sürecine ilişkin deneyimlerini, algılarını ve önerilerini detaylı bir şekilde anlamak için tasarlanmıştır. Odak grup görüşmesi, nitel verilerin elde edilmesi ve katılımcıların doğrudan geri bildirimlerinin toplanması açısından önemli bir araçtır (Krueger ve Casey, 2015). Görüşme sırasında ebeveynler, atölye içeriğinin, yöntemlerinin ve uygulamalarının etkinliğini değerlendirmiş ve kişisel deneyimlerini

paylaşmışlardır. Bu veriler, atölye sürecinin güçlü yönlerini ve geliştirilmesi gereken alanlarını belirlemekte ve nicel bulgularla birlikte atölyenin genel etkisini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmekte kullanılmıştır.

Veri değerlendirmesinin son aşamasında, araştırmacı günlüğü kullanılmıştır. Araştırmacı günlüğü, atölye süreci boyunca yapılan gözlemler ve deneyimlerin detaylı bir şekilde kaydedilmesiyle oluşturulmuştur. Bu günlük, nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz kullanılarak ilgili haftanın ele aldığı atölye konusu kapsamında değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, hem nicel hem nitel sonuçlarla karşılaştırma yapmak, desteklemek ve açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Nicel verilerin sunduğu sayısal bulgular, araştırmacı günlüğünden elde edilen bağlam içindeki bilgilerle zenginleştirilerek daha bütüncül bir anlayış elde edilmiştir (Creswell ve Plano Clark, 2018; Tashakkori ve Teddlie, 2010). Böylece, ebeveyn medya aracılığı atölyesinin etkinliği hakkında daha kapsamlı ve detaylı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmacı günlüğünden elde edilen bulguların, nicel sonuçları desteklediği ve bu bulguların, nicel verilerin yorumlanmasında önemli bir katkı sağladığı görülmüştür.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Geliştirilme Süreci

Ebeveyn medya aracılığı atölyesinin geliştirilme sürecinde bazı aşamalardan geçilmiştir ve bu süreç Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Hazırlanması Süreci

Alan Yazın Taraması:

Ebeveyn medya aracılığı hakkında mevcut alan yazın incelenmiş ve aracılığın boyutları belirlenmiştir. Ebeveyn medya aracılığı, çocukların medya içerikleriyle (TV, tablet, akıllı telefon, bilgisayar vb. vasıtasıyla) olan etkileşimlerini yorumlamak, kontrol etmek ve denetlemek için ebeveynlerin yaptığı uygulamaları ifade etmektedir (Warren, 2001). Medya araçlarının çocukların üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya odaklanan bu kavram farklı araştırmacılar tarafından çalışılmış ve çeşitli boyutlarda ifade edilmiştir. Livingstone ve Helsper (2008), ebeveyn arabuluculuğunun dört farklı boyutunu tanımlamaktadır: aktif-sosyal kullanım (ebeveynlerin çocukla birlikte medya kullanımı ve öğretici etkileşimler), teknik (filtreleme ve izleme araçlarının kullanımı), kısıtlayıcı (çevrimiçi etkileşimleri sınırlama) ve izleme (ziyaret edilen web sitelerini takip etme ve e-postaları kontrol etme). Nikken ve Schols (2015) ise 0-7 yaş arası çocukların medya kullanımına ilişkin arabuluculuk stratejilerini; birlikte kullanım, gözetim, aktif arabuluculuk, kısıtlayıcı arabuluculuk ve teknik kısıtlama olarak beş ana strateji çerçevesinde açıklamışlardır. Türkiye’de Şen ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada ise ebeveyn arabuluculuğu; aktif-destekleyici, kısıtlayıcı-destekleyici, kısıtlayıcı-sınırlayıcı, aktif-yorumlayıcı, kısıtlayıcı-engelleyici ve aktif-sınırlayıcı olarak altı farklı faktör üzerinden tanımlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, atölye içeriği, alan yazında da yer alan birlikte kullanım, izleme, filtreleme, aktif arabuluculuk ve kısıtlayıcı arabuluculuk boyutları temel alınarak planlanmıştır.

Ebeveyn İhtiyaçlarının Belirlenmesi:

Ebeveynlerin dijital medya konusundaki bilgi ve beceri ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapılan görüşmelerde, ebeveynlerin medya araçlarının çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, ideal medya kullanım süresi, medyaya alternatif etkinliklerin planlanması ve medya aracılığı konusunda güvenilir kaynaklara olan ihtiyaçları dile getirilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, atölye içeriğine bu konular dahil edilmiştir.

Atölye İçeriğinin Tasarlanması:

Elde edilen veriler ve alan yazın taraması sonuçlarına dayanarak, atölye içerikleri detaylı bir şekilde tasarlanmış ve EK 8’de örnek oturumlar sunulmuştur. İçerikler, Bloom Taksonomisi çerçevesinde yapılandırılmış olup, ebeveynlerin dijital medya aracılığı konusundaki bilgi ve becerilerini kademeli olarak geliştirmeye yönelik

bir yaklaşım benimsenmiştir (Bloom, 1956; Anderson ve Krathwohl, 2001). Alan yazında ebeveyn medya aracılığı konusunda bilinmesi önerilen konular da ebeveyn görüşmelerinden elde edilen yapıya dahil edilmiş ve atölye oturumlarının içerikleri desteklenmiştir.

Uzman Görüşlerinin Alınması:

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi'nin geliştirilme sürecinde uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu süreçte, okul öncesi eğitimi alanında çalışan bir profesör, iki doçent ve doktora ünvanına sahip araştırmacılardan olmak üzere toplamda beş uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlar, atölyenin içeriğinin yapılandırılmasına ve uygulanabilirliğine yönelik katkılar sağlamıştır. Bu geri bildirimler doğrultusunda, atölye içerikleri revize edilerek daha etkili ve kapsamlı hale getirilmiştir.

Değerlendirme ve Revizyon:

Uzman görüşlerinin alınmasının ardından elde edilen veriler ışığında atölye taslağı değerlendirilmiş, görüş ve öneriler doğrultusunda son şekli verilmiştir. Bu doğrultuda atölye uygulama ilkeleri, amaçları, kapsamı, oturumları, kullanılan yöntem ve teknikler aşağıda sunulmuştur.

36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Hazırlanan Medya Aracılığı Atölyesinin Genel Amaçları

Hatırlama Düzeyinde;

1. Dijital medyanın tanımı, çeşitleri ve kullanım amaçları hakkında ebeveynleri bilgilendirmek.
2. Ebeveynlerin ve çocukların dijital platformlarda mahremiyetini koruma gerekliliği konusunda farkındalıklarını artırmak.

Anlama Düzeyinde

3. Dijital medyanın yetişkinlerin ve çocukların yaşamlarındaki rolünü anlamalarını sağlamak ve farkındalık oluşturmak.
4. Ebeveynlere dijital medyanın çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri hakkında farkındalık oluşturmak. Bu etkileri anlamalarını ve değerlendirmelerini sağlayarak, dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkilerini fark etmelerine yardımcı olmak.

Uygulama Düzeyinde;

5. Ebeveynlere çocukların dijital içerikleri değerlendirebilme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak.
6. Ebeveynlerin, çocukların medya kullanımını kontrol etme ve yönlendirme gerekliliğini vurgulamak.

Analiz Düzeyinde;

7. Ebeveynlere, çocukların medya kullanım sürecine etkin bir şekilde aracılık edebilmeleri için gerekli becerileri geliştirmelerine destek olmak.
8. Ebeveynlere, çocukların medya kullanımını denetlemek ve yönlendirmek için mevcut denetleme araçları hakkında bilgi sağlamak. Bu araçların etkinliğini ve uygulanabilirliğini analiz ederek ebeveynlere doğru seçimler yapmalarına yardımcı olmak.

Yaratma Düzeyinde;

9. Ebeveynlere, çocukların dijital ortamlarda karşılaşabileceği riskler konusunda bilgilendirme yapmak ve korunma stratejilerini geliştirmelerini sağlamak.

Değerlendirme Düzeyinde;

10. Çocukların dijital vatandaşlar olarak yetişmeleri için ebeveynlere öneriler sunarak bilinçlendirme sağlamak.

Ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmeyi amaçlayan atölye çalışmasının genel amaçları yukarıda paylaşılmıştır. Bu amaçlar, Bloom Taksonomisine göre yapılandırılmıştır. Bloom Taksonomisi, eğitimde öğrenme hedeflerini belirlemek

için kullanılan bir çerçevedir ve bilgi, farkındalık, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme gibi farklı öğrenme düzeylerini içermektedir (Anderson ve Krathwohl, 2001).

Bloom Taksonomisi, öğrenme sürecini daha sistematik ve yapılandırılmış bir şekilde ele almayı sağlamıştır. Bu çerçeve, ebeveynlerin dijital medya aracılığı uygulamalarını geliştirmede etkili bir yol sunmaktadır. Bilgi düzeyinde ebeveynlere dijital medyanın temelleri hakkında bilgi verilirken, farkındalık düzeyinde dijital medyanın yaşamlarındaki rolü ve etkileri üzerine düşünceleri sağlanmıştır. Uygulama düzeyinde, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını değerlendirme ve yönlendirme becerileri geliştirilmiştir. Analiz düzeyinde, medya kullanım sürecinde karşılaşılan durumlar ve araçlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Değerlendirme düzeyinde ise, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyada karşılaşabileceği riskler ve bu risklere karşı korunma stratejileri üzerine düşünceleri sağlanmıştır. Bloom Taksonomisinin kullanımı, atölye çalışmalarının daha odaklı ve etkili olmasına katkıda bulunmuştur.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Kapsam ve İçeriği

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi, ebeveynlere çocuklarına etkili medya aracılığı yapabilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri edinmelerini sağlayan 12 oturumdan oluşmaktadır. Her oturum belirli konulara odaklanacak şekilde yapılandırılmış ve farklı yöntem ve teknikler kullanılarak zenginleştirilmiştir. Atölye sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler aşağıdaki bölümde sunulmaktadır. Ayrıca Tablo 6'da atölye çalışmalarının isimleri, içeriği, tekniği, kullanılan materyaller ve süreleri detaylandırılmıştır. Tablo 7'de atölye oturumları ile program amacına uygun olarak işaretlenmiş matris sunulmuştur. Bu tablolar atölye sürecinin kapsamını ve içeriğini ortaya koymaktadır.

Tablo 6

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi İzlenesi

No	Oturum İçeriği	Oturum Adı	Yöntem ve Teknik	Materyal	Süre (Dakika)
1	Tanışma, araştırmanın amacı ve içerik hakkında bilgilendirme	Birbirimizi Tanımak	Oyun, Anlatım		40
2	Dijital medyanın tanımı ve hayatımızdaki yeri (eğitim, sosyal etkileşim ve eğlence) hakkında paylaşım	Dijital Medyanın Tanımı ve Günlük Yaşamımızdaki Rolü	Soru-Cevap Anlatım, Tartışma	Broşür	40
3	Dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkileri (olumlu ve olumsuz)	İyisiyle Kötüsüyle	Tartışma	-	40
4	Dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkileri (olumlu ve olumsuz)	İyisiyle Kötüsüyle	Soru-Cevap, Anlatım	Sunum Bilgi Notu	40
5	Dijital medya içeriklerinin değerlendirilmesi	Ekranın Arkasında I	Soru-Cevap, Tartışma	Sunum Bilgi Notu	40
6	Dijital medya içeriklerinin değerlendirme uygulaması (çizgi film, animasyon, e-kitap, oyun)	Ekranın Arkasında II	Gösteri, Soru-Cevap.	Video	40
7	Çocukların dijital medya kullanımında ebeveyn kontrollerinin önemi	Küçük Ekranlar, Büyük Sorumluluklar	Anlatım	Sunum Bilgi Notu	40
8	Dijital medya kullanımında süre kısıtlaması, içerik filtreleri ve çevrimiçi izleme	Sağlıklı Ekran Alışkanlıkları	Sunuş	Sunum	40
9	Sanal dünyada kişisel bilgilerin korunması ve bilinçli kullanımı	Dijital Mahremiyet	Örnek olay, Anlatım		40
10	Ebeveynlerin çocuklarının hayatını dijital platformlarda paylaşımı ve güvenlik konuları	Sharenting	Soru-Cevap, Gösteri	Sunum	40
11	Dijital ortamda karşılaşılan tehlikeler ve önleme stratejileri	Siber Zorbalık	Senaryo, Soru-Cevap	Video ve Sunum	40
12	Ebeveynlere dijital medya kullanımında tavsiyeler	Dijital Dünyada Güvenli Rehberlik	Anlatım	Sunum ve Bilgi Notu	40

Tablo 7

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Oturumları ve Amaçları

Oturumlar		Ebeveynler İçin Medya Aracılığı Atölyesinin Amaçları									
Sıra No	Oturum Adı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Birbirimizi Tanımak	X		X							X
2.	Dijital Medyanın Tanımı ve Günlük Yaşamımızdaki Rolü	X		X	X				X		
3.	İyisiyle Kötüsüyle			X		X	X				
4.	İyisiyle Kötüsüyle				X	X	X		X	X	X
5.	Ekranın Arkasında I	X		X		X			X		X
6.	Ekranın Arkasında II	X		X		X	X		X		X
7.	Küçük Ekranlar, Büyük Sorumluluklar		X					X			X
8.	Sağlıklı Ekran Alışkanlıkları				X				X		X
9.	Dijital Mahremiyet		X					X	X	X	
10.	Sharenting		X				X		X	X	
11.	Siber Zorbalık		X	X				X	X	X	X
12.	Dijital Dünyada Güvenli Rehberlik		X		X	X	X	X	X	X	X

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Atölye sürecinde ebeveynlerin etkin bir öğrenme sürecine katılmalarını sağlamak amacıyla çeşitli yöntem ve teknikler uygulanmıştır. Bu bölümde, atölyede kullanılan temel öğretim yöntemleri ve teknikler açıklanarak, her birinin amacına ve uygulanma şekline dair bilgiler sunulmuştur.

Soru-Cevap: Bu teknik, bireylerin anlama ve düşünme yetilerini açığa çıkarmak için kullanılır. Kullanılırken katılımcıların günlük yaşamlarına uygun, bilgiye yönelik olmayan sorular sorulmalıdır. Sorular, katılımcıların anlayabileceği seviyede açık ve basit olmalıdır. "Evet" ve "hayır" yanıtları gerektiren kapalı uçlu sorular yerine "nasıl" ve "hangi" gibi açık uçlu sorular tercih edilmelidir (Savaş, 2017). Katılımcılara yöneltilen sorular davranışlara yönelik olmalı ve yönlendirici sorulardan kaçınılmalıdır. Bu yöntemin amacı, katılımcıların öğrenme sürecine etkin bir şekilde katılımını sağlamaktır (Er, 2016).

Anlatım: Bu geleneksel yöntem, anlatıcının merkezde olduğu ve dinleyicilerin daha pasif kaldığı bir öğretim biçimidir. Bu yöntemde anlatıcı, dinleyicilere bilgi aktarımında bulunur. Dolayısıyla, bir anlatıcıdan birçok dinleyici faydalanabilir. Anlatım yöntemi, dinleyicilere etkinliklerin sunulmasında, güdülenmelerinde, konuların özetlenmesinde, anlaşılması zor konuların daha net hale getirilmesinde ve ayrıntılı konular arasındaki boşlukların doldurulmasında sıkça kullanılır (Yıldızlar, 2012).

Sunuş: Sunuş yoluyla öğretim, genellemelerin ve kavramların yorumlayıcı ve açıklayıcı bir yaklaşımla öğretildiği bir yöntemdir. Bu strateji, bilgilerin dikkatlice düzenlenip katılımcıya sunulması süreci olarak tanımlanabilir. Sunuş yoluyla öğretim stratejisinde öğretmen ve konu merkezde olup, katılımcı ve öğretmen arasında yoğun bir etkileşim süreci yaşanır (Sönmez, 2019).

Video Gösterimi: Belirli oturumlarda, araştırmacı tarafından ebeveynlere tema ile ilgili videolar izlettirilecektir. Araştırmacı, katılımcıların dikkat sürelerini göz önünde bulundurarak, videoların beş dakikayı geçmeyecek şekilde seçilmesine özen göstermiştir. Gösterim ortamı önceden düzenlenecek ve videolar etkileyici ve anlaşılır olacak şekilde seçilecektir. Video gösteriminden sonra, sorulara, tartışmaya ve değerlendirmeye yer verilecektir.

Tartışma: Tartışma yöntemi, katılımcıların düşüncelerini geliştirmeye, davranış, tutum ve yargılarını yeniden gözden geçirmeye teşvik eden etkili bir tekniktir. Öğrencilerin bir konuyu tam olarak anlamadıklarında veya eksik anladıklarında, tartışma yöntemi, konuyu daha iyi kavramalarına yardımcı olur (Sarigöz, 2013). Bu yöntemle, katılımcı ebeveynlerin görüşlerini ve günlük yaşam deneyimlerini birbirleriyle paylaşmaları sağlanarak özgür bir tartışma ortamı yaratılmalıdır.

Problem Çözme: Problem çözme, gerçek hayat problemlerini araştırma ve çözme üzerine kurulmuş, bireylerin hem zihinsel hem de beceri yönünden aktif katılımını gerektiren bir öğrenme yöntemidir (Kılınç, 2007). Bu yaklaşım, aktif öğrenmeyi teşvik eder, bilgi oluşumunu sağlar ve dersleri gerçek hayatla ilişkilendirerek öğrencilere gerçek deneyimler sunar (İnaltekin, 2014). Bu bağlamda, araştırmacı katılımcılara problem durumlarını belirleyip çözüm yolları arayarak, problemin aydınlatılmasını sağlayacaktır.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Uygulama İlkeleri

- Medya aracılığı atölyesine katılan ebeveynler, araştırmacı tarafından karşılıklı beklenti ve sorumluluklar konusunda açıkça bilgilendirilmiş ve beklenti ve sorumluluklarda mutabık kalınması istenmiştir.

- Medya aracılığı atölyesine katılması planlanan ebeveynler belirlendikten sonra, eğitimler/temalar/etkinlikler ebeveynlerin ve uygulama yapılacak kurumun uygun oldukları zaman dilimlerine göre düzenlenmiştir.

- Ebeveyn medya aracılığı atölyesi yüz yüze ve etkileşimli bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

- Her oturumun ortalama 40 dakikadan oluşması planlanmıştır. Her hafta iki oturum yapılması planlanmış ve uygulanmıştır. Böylece atölye 6 haftalık bir süreçte tamamlanmıştır.

- Her oturumun başında katılımcılara oturumun amacı ve konusu hakkında araştırmacı tarafından bilgi verilmiş ve ardından oturum uygulanmıştır.

- Araştırmacı, şeffaf, farklı görüşlere saygılı ve interaktif bir çalışma ortamı yaratarak katılımcı ebeveynlerin kendilerini rahat bir şekilde ifade etmelerini dile getirmiştir.

- Atölye oturumlarının sonunda yapılan atölyenin değerlendirilmesi yapılmış ve ebeveynlerin bu süreçten edindikleri kazanımlar değerlendirilmiştir.

- Oturumlarda katılımcılara yönelik araştırmacı tarafından sorular sorulmuş, ebeveynlerden konu bağlamında deneyimlerini paylaşmaları ve açıklayıcı örnekler vermeleri istenmiştir.

- Atölye sürecinde ebeveynlerden sınıf içinde etkileşimli ve aktif uygulamalar yapmaları bekleneyeği bildirilmiştir.

- Atölye oturumları gün ve saat olarak önceden belirlenip katılımcı ebeveynlere duyurulmuştur.

- Bazı oturumlar sonunda ilgili haftanın atölye içeriği ebeveynlere gereksinim duyduklarında tekrar incelemeleri için basılı biçimde sunulmuştur.

- Kontrol grubuna katılan ebeveynler için atölye süreci tamamlandıktan ve son testler uygulandıktan sonra atölye içeriğinin yazılı metne dönüştürülmüş halinin dijital ortamda kendilerine sunulacağı bildirilmiştir.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Uygulama Süreci

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi uygulama sürecinde ebeveynlerin atölyeye davet edilmelerinden başlayarak, atölyenin nihai uygulanaşına kadar olan adımları aşğıda açıklanmıştır.

Ebeveyn Daveti Süreci:

Atölyeye ebeveynlerin davet edilmesi sürecinde katılımı artırmak ve duyuruları etkili bir şekilde iletmek amacıyla çeşitli yöntemler uygulanmıştır. İlk olarak, okula asılan duyuru afişleri (EK7) aracılığıyla ebeveynlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu afişlerde, ebeveynlerden atölyeye kayıt yaptırabilmeleri için QR kodu okutmalarının ve açılan Google formunu doldurmalarının beklendiğı belirtilmiştir. Ancak, QR kodunu okutma ve kaydolma konusunda sorun yaşandığına dair geri bildirimler öğretmenler aracılığıyla alınmıştır. Bunun üzerine, okul idarecisinin önerisiyle 23 Nisan töreninde ebeveynlerle yüz yüze görüşme fırsatı elde edilmiştir. Bu etkinlikte, araştırmacı topluluk önünde kendisini ve çalışmasını tanıtarak, bu çalışmanın bir doktora tezinin parçası olduğunu ve hazırlanmasında danışman akademisyen desteğı bulunduğunu vurgulamıştır. Bu sayede, atölye hakkında bilgilendirme yapılmış ve çalışmanın bilimselliğı konusunda ebeveynlerin güveni kazanılmıştır. Atölye tanışma toplantısı ve uygulama günlerine ilişkin bilgilendirmenin, sınıf sosyal medya hesapları üzerinden yapılacağı belirtilmiştir.

Daha sonra, okul idarecileri ve öğretmenlerin önerisi doğrultusunda okul öncesi eğitim kurumunda atölye için ilk ebeveyn tanışma toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantı, atölye başlangıcından bir hafta önce okulun çok amaçlı salonunda gerçekleştirilmiştir. Toplantıda araştırmacı, atölye sürecini detaylı bir şekilde açıklamış, ebeveynlerden beklentilerini dile getirmiş ve atölyenin ebeveynlere sağlayacağı katkılardan bahsetmiştir. Atölye sürecinde devamlılığın önemine vurgu yapılmış ve ebeveynlerin uygun oldukları hafta içi ve/veya hafta sonu gün ve saatleri hakkında geri bildirim alınmıştır. Bu talepler doğrultusunda, en çok önerilen üç gün ve saat ebeveynlerin oyuna sunulmuş ve atölyenin cuma günleri saat 13.00 ile 14.30 arasında yapılmasına karar verilmiştir. Bu kararın ardından, öğretmenlerin sınıf için oluşturduğu sosyal medya platformları aracılığıyla ebeveynlere tekrar ulaşılmış ve atölye gün ve saatleri belirtilerek davet yenilenmiştir.

Ebeveynlerin katılım ilgisini canlı tutmak ve hatırlatmak amacıyla, duyurular ve hatırlatma mesajları düzenli olarak hafta başında ve atölyelerden bir gün önce sınıf WhatsApp grupları aracılığıyla yapılmıştır. Bu hatırlatmaların, ebeveynlerin katılımında büyük önem taşıdığı gözlenmiştir. Atölye duyuruları için hazırlanan afişler, süreç boyunca okulun görünür duvarlarında asılı bırakılmıştır. Ayrıca, sosyal medya hesapları da her hafta düzenli olarak duyuru yapmak için etkin bir şekilde kullanılmıştır.

Nihai Uygulama:

- Ebeveynlerin uygun gün ve saatlerine göre düzenlenen atölye programı, 6 hafta boyunca her hafta ortalama 1.5 – 2 saat süreyle uygulanmıştır.
- Atölye kapsamında her hafta 2 oturum gerçekleştirilmiş ve her oturumun süresi ortalama 40 dakika olarak uygulanmıştır.
- Her oturum arası ebeveynlerin ihtiyaçlarına bağlı olarak yaklaşık 10’ar dakika ara verilmiştir.
- Katılımcı ebeveynlere atölye süreci, ebeveynlerden beklentiler ve ebeveynlerin kazanımları hakkında bilgilendirme yapılmış ve uygulama takvimi süreç öncesinde araştırmacı tarafından paylaşılmıştır.
- Kontrol grubuna katılan ebeveynlerin herhangi bir mağduriyet yaşamamaları için, atölye içeriği, süreç sonunda dijital olarak sınıf grupları aracılığıyla kendilerine sunulmuştur.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Oturumlarının Etkilerinin Değerlendirilmesi

Atölye uygulaması öncesinde, katılımcı ebeveynlere ön test olarak belirlenen ölçek uygulanmış ve ardından Medya Aracılığı Atölyesi oturumlarına başlanmıştır. Atölye süreci boyunca, her oturumun sonunda ebeveynlerin öğrenme düzeylerini ölçmek amacıyla çeşitli değerlendirme yöntemleri kullanılmıştır ve kullanılan yöntemler atölye izlencelerinde paylaşılmıştır (EK 8). Son oturumun ardından, katılımcı ebeveynlere son test olarak aynı ölçek tekrar uygulanarak değişimler analiz edilmiştir. Deney grubuna katılan ebeveynlerle ayrıca odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş ve atölyenin ebeveynler üzerindeki etkileri derinlemesine incelenmiştir. Bu şekilde, atölye oturumlarına ilişkin veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Kapsam Geçerliği

Erken çocukluk döneminde çocukların ekran süresini kontrol altına almayı ve ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını olumlu yönde değiştirmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan atölyenin içeriği, alan yazında bu konuda verilen tavsiyeler ve araştırmanın başında ebeveynlerle yapılmış görüşme sonuçlarına dayanmaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin dijital teknolojilerin çocuklar için taşıdığı riskler ve fırsatlar konusunda farkındalık kazanmaları önemli bir unsurdur. Siber zorbalık, zararlı yazılımlar ve uygunsuz içerik gibi risklerin bilincinde olmak, aynı zamanda çocukların evrensel bilgiye erişim, eğlence ve teknoloji okuryazarlığı gibi fırsatlardan faydalanmalarını sağlamak, dijital ebeveynliğin temel bileşenlerindendir (Livingstone vd., 2015). Bu doğrultuda, ebeveynlerin nitelikli dijital uygulamaları seçmeleri ve çocuklarına dijital araçların nasıl, ne zaman ve nerede kullanılacağı konusunda rehberlik etmeleri önem taşımaktadır (Kavitha ve Sikandar, 2021). Ayrıca, çocukların medya kullanımını süre ve içerik açısından kontrol edebilmek ve dijital medya arabuluculuğu stratejilerini etkili bir şekilde kullanmak, ebeveynlerin medya aracılığı süreçlerini daha verimli hale getirmektedir (Marsh, Hannon, Lewis ve Ritchie, 2017). Atölye, ebeveynlerin yaşa uygun ekran süresi ve içerik konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlarken, çocuklarına ekran kullanımı konusunda etkili bir şekilde aracılık etmelerine ve bu konudaki endişelerine çözüm bulmalarına yardımcı olmayı hedeflemektedir. Ayrıca, atölyede ebeveynlere ekran süresini düzenleme, ekrana alternatif etkinlikler planlama gibi ipuçları ve kaynak önerileri de sunulmuştur. Atölye içeriğinin alan yazın ve görüşme bulgularından beslenmesi, atölyenin kapsam geçerliğini desteklemektedir.

Kapsam geçerliğini sağlamada kullanılan mantıksal yollardan biri de uzman görüşüne başvurmaktır. Bu doğrultuda atölye içeriği alan yazında çalışmaları bulunan beş uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman değerlendirme formunun üst yazısında öncelikle araştırmacı kendisini tanıtmış, araştırmanın amaç ve kapsamı açıklanmıştır. Ardından uzmanlardan ebeveynler için hazırlanmış atölyenin içerik, süreç, kullanılan teknik, materyaller ve süreç açısından değerlendirilmesi ve gerekli görüldüğünde açıklamalarda bulunarak görüş belirtilmesi istenmiştir. Uzmanlara sunulan formda maddelerin değerlendirilmesinde üç kriter kullanılmıştır;

UYGUNDUR: Bu oturum olduğu şekliyle uygundur.

DÜZELTME/ÖNERİ: Bu oturum yapılan açıklama, öneri ve düzeltmeler gerçekleştirildiği zaman uygundur.

UYGUN DEĞİLDİR: Bu oturum bu şekliyle uygun değildir.

Görüşüne başvurulmuş beş uzmandan bir tanesinin görüşü e-mail aracılığıyla alınmış olup diğer uzmanlarla yüz yüze görüşme yapıp atölye süreçleri açıklanarak geri dönütleri uzman görüş formuna not alınmıştır. Uzmanların her bir atölyeyi değerlendirme süreci titizlikle not edilmiş ve üzerinde görüş/öneri/eleştiri belirtilen atölyelere ilişkin her bir açıklama dikkate alınarak atölyeler yeniden uygun şekilde düzenlenmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın hem nicel hem de nitel boyutları dikkate alındığında, her bir boyut için geçerlik ve güvenirlik durumu ayrı ayrı ele alınmış ve aşağıda paylaşılmıştır.

Nicel Boyut İçin Geçerlik ve Güvenirlik

İç Geçerlik. Araştırmanın iç geçerliliği, deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test ve son test ölçümleri ile sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşım, gruplar arasında herhangi bir başlangıç farkının olup olmadığını kontrol etmeyi ve müdahalenin etkisinin güvenilir bir şekilde ölçülmesini amaçlamaktadır (Campbell ve Stanley, 1963). Ancak, grupların rastgele atanamaması, iç geçerliliği tehdit eden bir faktör olarak değerlendirilebilir. Bu durumda, seçilme yanlılığı gibi iç geçerlilik tehditleri söz konusu olabilir (Shadish vd., 2002). Bu çalışmada, deney ve kontrol gruplarının oluşturulmasında, gönüllü olarak katılım sağlayan ebeveynlerin her iki grupta da benzer sosyo-ekonomik düzeyde olmalarına ve kadın-erkek dengesinin mümkün olduğunca korunmasına özen gösterilmiştir.

Dış Geçerlik. Araştırmada elde edilen bulguların dış geçerliliği, yani farklı örneklem ve koşullara genellenebilirliği, araştırmaya katılan ebeveynlerin motivasyon düzeyleri, dijital teknolojileri kullanım alışkanlıkları ve benzer sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerle sınırlıdır.

Güvenirlik. EÇEMAÖ'nün geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Şen ve diğerleri (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından ölçeğin Türk ebeveynlerin erken çocukluk dönemindeki çocuklarına yönelik medya aracılık davranışlarını belirleme amacına yönelik doğru ve güvenilir sonuçlar veren bir ölçek olduğu ispatlanmıştır (Şen vd., 2020). Bu durum, araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artırmaktadır. Nicel verilerin güvenilirliği, ön test ve son test uygulamaları arasındaki tutarlılıkla desteklenmiştir. Ayrıca veri toplama süreci, her iki grup için de benzer koşullarda ve standartlaştırılmış yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşım, sistematik hata olasılığını en aza indirerek ölçümlerin tutarlılığını artırır (Fowler, 2009). Ayrıca, verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler, sonuçların güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmak amacıyla özenle seçilmiştir. Bu bağlamda, örneklemin yeterli büyüklükte olması ve uygun istatistiksel testlerin kullanılması, elde edilen bulguların güvenilirliğini desteklemektedir (Field, 2013).

Nitel Boyut İçin İnandırıcılık ve Tutarlılık

Nitel araştırma sonuçlarının güvenilir olması ancak tasarı ve uygulama süreçlerinde gösterilen dikkat ve özenle ilişkilidir (Merriam, 2013). Nitel araştırma yöntemlerinde dikkat ve özene ilişkin standartlar, nicel araştırma yöntemlerine göre farklılık göstermektedir (Merriam, 2013). Nicel araştırmanın aksine nitel araştırma yöntemlerinde; iç geçerliliğin yerine inandırıcılık, dış geçerliliğin yerine aktarılabilirlik, iç güvenilirliğin yerine tutarlılık ve dış güvenilirliğin yerine ise onaylanabilirlik stratejileri almıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Dolayısıyla nitel bir araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmak için nitel araştırmanın doğasına uygun olarak “inandırıcılık, aktarılabilirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik stratejilerini uygulamayı” önermişlerdir (Miles ve Huberman, 2015). Alan yazında nitel araştırma yöntemleri alanında çalışan diğer araştırmacılar da nitel araştırma yöntemlerinde geçerlilik ve güvenilirliğin araştırmalar için vazgeçilmez bir öge olduğunu vurgulamışlardır (Creswell, 2014; Glesne, 2020; Merriam, 2013; Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada nitel araştırma için geçerlik ve güvenilirlik hususunda gerekli süreçler işletilmiş ve çeşitli stratejiler kullanılmıştır.

İnandırıcılık. Nicel çalışmalarda iç geçerlik kavramına denk gelen inandırıcılık kavramı (Yıldırım ve Şimşek, 2016), çalışmada elde edilen bulguların gerçek dünyayla uyumlu olup olmadığıyla ilgilidir (Merriam, 2013). Creswell (2013) ise nitel araştırmalarda iç geçerliliği, bulguların araştırmacı tarafından bizzat kendisi tarafından alanda çalışmasıyla elde ettiğini, elde edilen bu bulguların yoğun ve zengin bir dille betimlenerek yorumlandığının, yorumların doğruluk, kontrol ve denetimlerinden geçtiğinin ve çalışmanın ulaşıldığı sonuçlar itibariyle doğru kabul edildiğinin ortaya konmasıdır. Başka bir ifadeyle inandırıcılık, araştırmacının araştırma bulgularının gerçeklikle ilişkili olduğunu ispatlayan, sonuçların benzer durumlarda olduğunu onaylayan ve bulguların birbirleriyle tutarlı olduğunu ortaya koyan kanıtlar sunma durumudur (Patton, 2014). Araştırmanın iç geçerliliğin sağlanabilmesi için araştırma sonuçlarının tutarlı, açık, net ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir olması gerekmektedir. Araştırmalarda iç geçerliliğin sağlanabilmesi uzun süreli etkileşim, verilerin derin odaklı toplanması, verilerin çeşitliliği, uzman görüşleri ve katılımcıların teyidi gerekmektedir. Veri çeşitlemesi, veri toplama araçlarının çeşitlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Bogdan ve Biklen, 2007).

Bu çalışmada, iç geçerliliği sağlamak amacıyla verilerin çeşitliliği açısından farklı yöntemler kullanılmıştır. Görüşmelerin yanı sıra, araştırmacı günlüğü ve odak grup görüşmesinden elde edilen veriler de analiz sürecine dahil edilmiştir. Araştırmacının, ebeveyn medya aracılığı atölyesi sürecinde uzun süreli gözlem ve etkileşimde bulunması, elde edilen verilerin derinlemesine analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca, verilerin çeşitlendirilmesiyle, farklı perspektiflerden elde edilen bulguların doğruluğunu kontrol etme imkânı sunulmuştur. Atölye içeriğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi aşamasında uzman görüşlerinden yararlanılmış, bu sayede içerik zenginleştirilmiş ve katılımcıların ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilmiştir. Bu süreçte uzman görüşlerinden elde edilen katkılar, atölye uygulamalarının etkinliğini artırmış, çalışmanın inandırıcılığı ise çeşitli veri toplama yöntemlerinin kullanılması ve elde edilen bulguların çok yönlü olarak değerlendirilmesi yoluyla güçlendirilmiştir.

Aktarılabilirlik. Dış geçerlik, bir nitel araştırmanın bulgularının ne ölçüde genellenebilir olduğuyla yakından ilişkilidir (Merriam, 2013). Buradaki temel amaç, araştırma sonuçlarının farklı ortamlarda veya benzer koşullarda da benzer sonuçlar

verebileceğini göstermek ve okuyucuda araştırma sahası ile paralellik gösteren ortamlarda bu sonuçların geçerli olabileceği hissini uyandırmaktır. Yıldırım ve Şimşek (2016), aktarılabilirliğin sağlanması için ölçüt örnekleme ve ayrıntılı betimleme tekniklerinin iki önemli yaklaşım olduğunu vurgulamaktadır.

Bu araştırmada, ebeveyn medya aracılığı atölyesine katılan anne ve babalarla gerçekleştirilen odak grup görüşmesinden elde edilen söylemler, araştırmacı tarafından titizlikle analiz edilmiş ve bulgular, sade ve anlaşılır bir biçimde doğrudan ve ayrıntılı betimlemelerle sunulmuştur. Odak grup görüşmesi, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine anlamak ve bu deneyimlerin farklı bağlamlarda nasıl yorumlanabileceğini ortaya koymak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, çalışmanın aktarılabilirliğini artırarak, benzer ortamlarda yapılacak diğer araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Böylece, bu çalışmanın bulguları, farklı bağlamlarda da uygulanabilir ve genel geçer nitelikte sonuçlar üretebilir hale gelmiştir.

Tutarlılık. İç güvenilirlik veya tutarlılık, nitel araştırmalarda genellikle birden fazla kodlayıcının araştırma verilerindeki cevaplarının tutarlılığı ve kararlılığı olarak tanımlanır. Diğer bir ifadeyle araştırma sürecinde elde edilen verilerin toplanıp aynı sonuçlara ulaşp ulaşılmayacağına ilişkin işlemlerle ilgilidir (Merriam, 2013). Bu çalışma kapsamında araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla “kodlayıcılar arası görüş birliği” tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğe ilişkin Merriam (2013) tarafından önerilen adımlar; araştırmanın sonunda elde edilen verilerin tutarlılığını sağlamada üçgenleme, uzman incelemesi ve denetleme tekniğidir. Bu araştırmada toplanan veriler, araştırmacı tarafından belirli kategorilere ayrılmış ve ardından bu kategorilerin örtüşme durumlarını kontrol etmek amacıyla iki uzmandan destek alınmıştır. Uzmanların her ikisi de benzer konularda araştırma yapma deneyimine sahip, okul öncesi eğitimi alanında doktora derecesine sahip öğretim görevlileridir. Araştırmacı, uzmanların yazılı metinler üzerinde yaptıkları veri kategorilerini birbiriyle karşılaştırmıştır. Yazılı metinler, uzmanlar tarafından dikkatlice incelenmiş ve tartışılmış, bu tartışmalar sonucunda ortak kategorilere (uzman incelemesi) son şekli verilmiştir. Barber ve Walczak (2009) görüşleri temel alınarak, transkriptlerin %20’si uzmanlar tarafından kontrol edilmiştir. Miles ve Huberman (2015) tarafından belirlenen p (Uzlaşma Yüzdesi) = $\frac{Na \text{ (Görüş Birliği)}}{Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}} \times 100$ formülü

kullanılmış ve yapılan hesaplamalar sonunda araştırmacı ve uzmanlar arasındaki uyum/uzlaşma %84 ile %88 arasında olduğu belirlenmiştir. Nitekim kodlayıcılar arası uyum için Miles ve Huberman güvenilirliğin %80 uyum değerinin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir (Miles ve Huberman, 2015). Bu işlemlerin ardından anlaşmaya varılan kategoriler kullanılarak araştırmacı tarafından analiz süreci tamamlanmıştır.

Doğrulanabilirlik. Araştırmanın dış güvenilirliğini veya doğrulanabilirliğini sağlamak amacıyla, katılımcıların görüşlerinin doğru ve tarafsız bir şekilde yansıtılması için doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Bu yaklaşım, bulguların araştırmacının görüşleri veya önyargılarından ziyade, katılımcıların kendi ifadelerine dayanmasını sağlar ve bu ifadelerin tutarlı ve objektif bir biçimde sunulmasına olanak tanır (Creswell ve Poth, 2017). Böylece, okuyucunun Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin ebeveynlerin medya aracılığı becerileri üzerindeki etkilerini net bir şekilde zihninde canlandırabilmesi mümkün kılınmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma soruları doğrultusunda elde edilen bulgular, karma yöntem tekniğine uygun olarak her bir araştırma sorusu başlığı altında, kullanılan yöntemler belirtilerek sunulmuş ve ardından ilgili yorumlar yapılmıştır. Bulgular, nitel verilerde doğrudan alıntılar ile ve nicel verilerde tablo ve şekillerle desteklenmiş olup, nitel ve nicel veriler bir arada ele alınarak analiz edilip yorumlanmıştır.

4.1. Ebeveynlerin Çocuklarının Dijital Medya Kullanımlarına ve Medyaya Erişimlerine İlişkin Bulgular

Ebeveyn görüşmelerinden elde edilen bulgulara göre, çocuklar dijital medya araçlarını çoğunlukla çizgi film izlemek, oyun oynamak ve video izlemek gibi eğlence amaçlı aktiviteler için kullanmaktadırlar. Çocuklar bu araçları özellikle okul öncesi eğitim kurumundan geldikten sonra ve dinlenme zamanlarında sıklıkla kullanmaktadırlar. Ebeveynler evde çocuklar sıkıldıkları anlarda ilk akıllarına gelenin telefonu veya tableti istemek olduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynlere göre çocuklar oyun oynadıkları zamanlarda dahi televizyon, tablet gibi araçları açık tutmayı isteyebilmektedirler. Ayrıca ebeveynler yemek zamanlarında dijital medya araçlarının sıklıkla kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu bulgu, dijital medyanın çocukların günlük yaşamında önemli bir yer tuttuğunu ve bu araçların genellikle eğlence amaçlı kullanıldığını ortaya koymaktadır. Ancak, bu durumun ebeveynler için bazı endişeler doğurduğu da görülmektedir. K11, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Kullanabileceği araçlar belli zaten, tablet, telefon. Kullanabiliyor çünkü çok kolay. Sanki onların kullanımı için tasarlanmış. Tuş yok bir şey yok. Kaydırıyor açıyor, indiriyor. Genellikle çizgi film izliyor, oyun oynuyor veya video izliyor telefonda ya da tableten. Buna bakarken sanki hiç sıkılmıyor. Yani yeni bir oyuncak aldığımızda 1 saat oynarsa iyi, hemen sıkılıyor ama telefona bakarken durum hiç öyle değil. Tabi ben de isterim eğlensin ama tek eğlencesi de bu olmasın.

Benzer bir şekilde, K7 de çocuklarının dijital medya kullanımına yönelik gözlemlerini şu sözlerle dile getirmiştir:

Çocuğum, telefonu eline alınca bir şeyler izlemek için tamamen içine dalıyor. Sanki başka bir dünyaya geçmiş gibi. Bu kadar uzun süre bu kadar yoğun bir şekilde ekrana bakması beni endişelendiriyor. Bir yandan, onu meşgul etmek kolaylaşıyor ama diğer yandan bu durumun zararlarını düşünüyorum. İstiyorum ki dışarıda oynasın, kitap okuyalım istesin, ama telefon elindeyken hiçbir şeyi umursamıyor.

Ebeveynler, çocuklarının hangi durumlarda veya hangi zamanlarda dijital medya araçlarına yöneldiklerini açıklarken hem çocuklarında gözlemledikleri durumları hem de kendi davranışlarını değerlendirmişlerdir. Çocuklar genellikle sıkıldıklarında ve/ya anne-babaları meşgul olduğunda dijital medya araçlarına yönelmektedirler. Ebeveynler, bu durumu ifade ederken kendilerine de öz eleştiride bulunarak, bazen bu araçları çocuklarını oyalamak için kullandıklarını dile getirmişlerdir. K15 ve K1 bu durumu şu şekilde açıklamışlardır:

K15: Çocuklarımız sık sık bu araçlara yöneliyorlar. Özellikle biz anne-babalar olarak meşgul olduğumuz zamanlarda, onların oyalayıcı bir şeylerle ilgilenmesi için tablet veya telefon vermek pratik bir çözüm oluyor. Ancak, bu durum bazen onların gerçek hayattaki aktivitelerden uzaklaşmasına neden olabiliyor. Bu yüzden, bu dengeyi sağlamak için daha çok çaba göstermemiz gerektiğini düşünüyorum, ama tek başına da olmuyor bu. Yani ben vermesem eşim veriyor bu kez de. Ama günün sonunda hem onların sıkılmamasını sağlamak hem de bizim işimizi yapabilmemiz için bazen bu tür araçlara başvurmak zorunda kalıyoruz.

K1: Ev işleri ve çocukların bakımı arasında sürekli koşturuyorum. Eşim geç saatlere kadar işte olduğu için her şeyi kendi başıma halletmem gerekiyor. En küçük oğlum sıkıldığında veya ağladığında, onu bir televizyon açarak veya telefon vererek biraz oyalamaya çalışıyorum. Zaten büyük ablaları da sıklıkla ellerinde telefonla oturuyorlar. Bu sayede, en azından biraz nefes alabiliyorum veya diğer işlerimi yapabiliyorum. Ama, onların bu kadar çok ekran başında vakit geçirmesinden dolayı endişeliyim. Keşke başka türlü oyalanma yolları bulabilsem, ama bazen başka çare kalmıyor.

K21 ise çocukların medya kullanımının nasıl olması gerektiğini bildiği halde süreci yönetmedeki yaşadığı zorluğu şu şekilde açıklamıştır:

Ben de okul önceciyim, biliyorum yani çocukların ne kadar bakması gerektiğini ne kadarının zararlı olabileceğini ama kendi evimizde uygulayamıyorum. Burada çok yoğun çalışıyorum, eve oğlumla beraber giriyoruz ama onun enerjisi hiç bitmiyor, benim de yapılacak işlerim bitmiyor. En azından yemek hazırlamam

lazım, onun da oturması gerekecek çünkü gözümün önünde olmazsa tehlikeli işler yapabiliyor. Ne yapıyım ben de açıyorum mutfakta televizyonu, ben de yemeği hazırlıyorum. Yiyoruz, topluyorum, e bir duş almak istiyorum yine oyalamam lazım. Telefonu açıyorum ona bu kez de. Hiçbir şey olmasa bile insan bazen ayaklarını uzatıp oturmak istiyor, sessizlik istiyor. Kendi kendine oynayamıyor benim oğlum, vakit geçiremiyor. Ben de çözümü ekranda buluyorum. Ama içim rahat değil inan ki.

Bu ifadeler, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya araçlarını yoğun bir şekilde kullanmasından duydukları memnuniyetsizliği, ancak aynı zamanda bu araçların sunduğu kolaylıkların da farkında olduklarını göstermektedir. Çocukların bu tür aktivitelerle geçirdikleri zamanın dikkatlerini uzun süre çektiği, fakat bu sürenin başka aktivitelere ayırmak istedikleri zamandan çaldığı düşüncesi, ebeveynlerin endişe duyduğu konulardan biri olduğu görülmektedir. Ebeveynler, çocuklarının dijital medyayı eğlence için kullanmasını doğal bulmakla birlikte, bu eğlencenin diğer gelişimsel ve sosyal faaliyetlerin yerini almasını istememektedirler.

Ebeveynler, çocukların dijital medya araçlarını kullandıkları zamanlarla ilgili özellikle yemek saatlerine vurgu yapmışlardır. Dijital medya kullanımının genellikle sabah kahvaltısı ve akşam yemeği gibi belirli zaman dilimlerinde yoğunlaştığı belirtilmiştir. Bu zaman dilimlerinde, çocukların yemek yemeleri için dijital medya araçlarının kullanılması yaygın bir strateji olarak ortaya çıkmıştır. K24 bu durumu şu sözlerle dile getirmiştir:

Benim ikizler asla yemek yemiyorlar. Bıraksam ölürlər herhâlde açlıktan. Ben sadece yemek zamanlarında telefonu açıyorum. Açıp masaya koyuyorum, sonra ikisinin de ağzına kaşığı sokuyorum. Ona bakarken fark etmiyorlar bile. Valla ne yapayım, yanlış olduğunu biliyorum ama sırf yemek yesinler diye bunu yapmak zorundayım. Yemek bitince direkt kapatıyorum ama. Bir keresinde yemekten sonra ellerinde telefonla çıktılar mutfaktan, biraz daha izlediler ama sonra alamadım resmen ellerinden. Nasıl ağladılar. Şimdi net söylüyorum. Asla telefonla mutfaktan çıkmak yok.

Benzer şekilde, K18 de yemek zamanlarında dijital medyanın kullanımına ilişkin kendi deneyimlerini paylaşmıştır:

Yemek yedirmenin başka yolunu bulamıyorum. Sabahları uyanır uyanmaz tablet istiyor, kahvaltı ederken mutlaka bir şeyler izlemek zorunda. Yoksa tek lokma yemiyor. Akşam yemeklerinde de aynı şekilde, tablet veya telefon olmadan ağzına bir şey koyduramıyorum. Ama bu durumun kontrolümden çıkmasından korkuyorum. Bir kere tablet olmadan yemek yemeyi reddetti, aç kaldı o gün.

Bu ifadeler, dijital medya kullanımının belirli zaman dilimlerinde yoğunlaştığını ve bu kullanımların, çocukların günlük alışkanlıklarını şekillendirdiğini göstermektedir. Ancak, bu alışkanlıkların çocukların gelişimleri üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri, ebeveynler için çözülmesi gereken bir ikilem yaratmaktadır.

Görüşmelerde çocuklarının ekran süresinden şikayetçi olan ebeveynlerden yola çıkarak atölyede çocukların dijital medya kullanımını sınırlamak için alternatif etkinlik önerilerinde bulunulmuştur ve ebeveynler tarafından olumlu karşılandığı gözlemlenmiştir. E5 atölye süreciyle birlikte artık çocuklarını dijital medya araçlarından uzak tutmak için farklı etkinlikler bulmaya çalıştığını ve bu yaklaşımdan olumlu sonuçlar aldığını belirtmiştir. E4 çocuğunun bilgisayar oyunlarına yönelik ilgisini doğru bir kanala yönlendirmek istediğini belirterek robotik kodlama kursu önerisi talep etmiş ve atölye sürecinde çocuğunun bu eğitime başlamasını sağlamıştır. E4 bu süreci şu sözlerle ifade etmiştir:

Biz oyunun başından kaldıramıyorduk bizimkini, biliyorsunuz. Bu kursu çok sevdi, iyi ki yönlendirdiniz. Şimdi daha da hevesli kendi oyununu yapacakmış, ünlü olacakmış... Hedef bile koydu yani, çok sevdi kodlamayı. İnşallah devam eder.

Sonraki oturumlarda bazı ebeveynler, çocuklarının dışarıda oyun oynaması ve sosyal etkinliklere katılması için daha fazla çaba göstermeye başladıklarını ifade etmişlerdir. E3, "Artık daha fazla dışarıya çıkarıyorum ve onlarla parka gitmek için zaman yaratıyorum" demiştir. E5 ise, "Eskiden tabletle çok vakit geçiriyordu, ama şimdi onu yüzme kursuna yazdıracağım, araştırıyorum." şeklinde geri bildirimde bulunmuştur. Bu değişim, çocukların dijital medyadan uzaklaşıp daha fazla fiziksel ve sosyal etkinliklere yönlendirilmesiyle sonuçlanmıştır.

4.1.1. Ebeveynlerin Çocuklarının Dijital Medya Kullanımlarına ve Medyaya Erişimlerine İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada, ebeveynler çocuklarının en sık kullandığı medya araçlarının tablet, akıllı telefon ve televizyon olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu, Türkiye'de yapılan bazı güncel araştırmalarla da desteklenmektedir (Doğan, 2024; Merdin, 2017). Benzer bir durum diğer ülkelerde de gözlemlenmektedir (Ofcom, 2021). Ofcom raporuna göre, 5-15 yaş arası çocukların %80'i medya araçlarıyla komik videolar ve

eğlenceli içerikler izlemektedir (Ofcom, 2021). Aynı rapor, 5-7 yaş arası çocukların çizgi film, animasyon, kısa filmler veya şarkıları tercih ederken, 8-15 yaş arası çocukların daha çok müzik videolarını seçtiğini göstermektedir. Bu araştırmada da ebeveynler çocuklarının medya araçlarını sıklıkla eğlence amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Türkiye’de yapılmış bir diğer araştırma da çocukların medya araçlarını çoğunlukla eğlence amaçlı kullandıklarını iddia ederek bu araştırmanın bulgusunu güçlendirmektedir (Güler, Şahinkaya ve Şahinkaya, 2017).

Ebeveynler, çoğunlukla kendi işlerini yapabilmek amacıyla çocuklarını medya araçlarına yönlendirmektedir. Bu kullanım şekli, alan yazında da yaygın olarak belirtilmektedir; ebeveynlerin dijital medya araçlarını çocukları oyalamak için bir tür bebek bakıcısı gibi görmeleri sık karşılaşılan bir durumdur (Chong, Teo ve Shorey, 2023). Bunun yanı sıra, ebeveynler dijital medyayı çocuklarına ödül vermek (Cingel ve Krcmar, 2013) veya onları sakinleştirmek için de kullanmaktadırlar (Kabali vd., 2015; Tatar, 2018).

Ekran kullanımının yemek zamanında tercih edilmesi, ebeveynlerin çocuklarını yemek yemeye teşvik etmesi açısından da yaygındır (Akca ve Ayaz Alkaya, 2019; Chen, Li, Rosner ve Hiniker, 2019; Gökçe vd., 2021; Gündoğdu vd., 2016). Bu araştırmada da bazı ebeveynler yemek zamanlarında çocuklarının medya araçlarını kullandığını ve böylece yemeğini bitirmesinin kolaylaştığını bildirmişlerdir. Bu bulgular, çocukların medya kullanım alışkanlıklarının sadece eğlence amaçlı olmadığını, aynı zamanda ebeveynlerin günlük hayatını kolaylaştırma amacı taşıdığını göstermektedir.

Ebeveynlerin, çocuklarının dijital medya kullanımını sınırlandırma ve alternatif etkinlikler bulma konusundaki farkındalıklarının, atölye sürecinin başından sonuna kadar arttığı belirlenmiştir. Atölye sürecinin başında, ebeveynler çoğunlukla çocuklarının kendi başlarına vakit geçirememesinden ve çabuk sıkılmalarından şikâyet ederken, atölyede sunulan strateji ve önerileri kullanarak çocuklarıyla birlikte kendilerine uygun ortak hobiler edinmeye başladıkları gözlemlenmiştir. Araştırmacı günlüğünde, çocuklara hobi ve alışkanlık kazandırılmamasının, çocukların medya araçlarına yönelmelerinde etkili olduğu ve bu durumun ebeveynlerin de sorumluluğunda olduğu ebeveynlerle birlikte fark edilmiştir. Atölye sürecinde, ebeveynlere yaratıcı ve eğitici alternatif etkinlikler tanıtılmış ve bu tür etkinliklere yönlendirmenin çocuklara sağlayacağı katkılar üzerinde durulmuştur. Alan yazında, çocukların dijital medya kullanımının sınırlandırılması ve alternatif etkinliklere yönlendirilmesi konusunda

ebeveynlerin bilinçlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını alternatif etkinliklere yönlendirme istekliliği arttığında, medya kullanım sürelerinin azaldığı görülmektedir (Ertemel ve Aydın, 2018; Coşkuanalp, 2022). Rideout ve diğerleri (2010), çocukların dijital medya kullanımını sınırlandırmanın ve alternatif etkinliklere yönlendirmenin, onların fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca, Hofferth (2010), çocukların dijital medya kullanımını sınırlamak ve onları yaratıcı ve eğitici etkinliklere yönlendirmek için ebeveynlerin aktif bir rol oynamalarının, çocukların gelişiminde olumlu etkiler yarattığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını düzenleme ve alternatif etkinlikler sunma konusunda daha bilinçli hale gelmeleri, çocukların medya kullanım sürelerini kısaltarak, daha dengeli ve sağlıklı bir yaşam sürmelerine yardımcı olacaktır.

4.2. Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Erişimine ve Kullanımına Eşlik Etme Bicimlerine İlişkin Bulgular

Ebeveyn görüşmelerinde bazı ebeveynler çocuklarının dijital medya araçlarını kullanırken onlara eşlik ettiklerini ileri sürmüşler ve bunu nasıl yaptıkları sorulduğunda televizyon/tablet veya telefonda video izlerken veya oyun oynarken çocuklarının yanlarında bulunduklarını ifade etmişlerdir. Başlangıçta çocuklarıyla birlikte ekran başına geçtiklerini belirten ebeveynler, bir süre sonra çeşitli nedenlerle çocuklarını bu araçlarla baş başa bıraktıklarını ve kendi işlerine döndüklerini de eklemişlerdir. Ebeveynlerin söylemlerine göre iş yükü, ev işleri veya kişisel ihtiyaçlar gibi faktörler, ebeveynlerin çocuklarıyla beraber dijital medya içeriği tüketmelerine engel olmaktadır. Bu durumun, çocukların dijital medya araçlarını kendi başlarına kullanma süresinin artmasına neden olduğu ifade edilmiştir. K20 bu durumu şöyle açıklamıştır:

Çocuk televizyona bakarken hep yanında olamam ki, benim de işlerim oluyor. Zaten doğrusu onun izlediği şeyleri de sevmiyorum, çok sıkılıyorum. Bir yabancı kadın var, çocuklarıyla beraber video çekiyor, oynuyorlar falan evlerinin havuzunda. Onu izliyor mesela, bide yabancı dilde. Hem anlamıyorum ben, hem sıkılıyorum. O yüzden veriyorum peş peşe o videoları yalnız izliyorum.

Öte yandan, ebeveynler çocuklarıyla birlikte dijital medya içeriği tükettiklerinde, bu sürecin olumlu yönlerini de deneyimlediklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte ekran başında vakit geçirirken onlarla daha fazla etkileşime

girdiklerinden ve çocuklarının bir şeyler öğrendiğini görmekten büyük keyif aldıklarından bahsetmişlerdir. Birlikte izlenen eğitici videolar veya oynanan öğretici oyunlar, ebeveyn-çocuk bağına güçlendirdiği ve çocukların öğrenme süreçlerine katkı sağladığı belirtilmiş olup K26 kendi çocuğuyla geçirdiği bu süreci şöyle ifade etmiştir:

Onlarla oturup izlediğim şeyler var. Aslında güzel de oluyor yani bazı animasyonlar yetişkinler için de çok eğlenceli. Bazı akşamlar böyle sinema gecesi yapıyoruz. Aslında burada güzel olan, beraber olmak, beraber bir şeyler yapmak. İzlerken mısır yiyoruz, konuşuyoruz, sohbet ediyoruz. Biliyorum ki kızım da benimle izleyince daha çok keyif alıyor. Sarmaş dolaş koltukta oturuyoruz, çok eğleniyoruz.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi süresince, ebeveynlere çocuklarıyla açık iletişim kurmanın ve onlarla birlikte bu süreçleri etkileşimli geçirmelerinin önemi vurgulanmıştır. Ebeveynler, atölye süreci sonunda bu yönde olumlu değişiklikler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E4, çocuğunun medya kullanım sürecine dahil oluşunu şu sözlerle dile getirmiştir:

Hiçbir şey olmadıysa bile hocam artık bakıyoruz yani çocuk ne izliyor diye, bide soruyoruz hani telefonu verdiğimizde. Artık çocuklar da eskisi gibi değil rahatlıkla açabiliyorlar istediklerini, telefonu kullanabiliyorlar. Biz de bakmıyorduk her zaman ne yapıyor diye ama artık bakıyorum ne izliyorsun, ne yapıyorsun, ne yapıyorlar çizgi filmde diye konuşuyorum, soruyorum. Oradakiler hakkında konuşuyorum, sohbet ediyorum.

E2 de çocuğunun medya kullanım sürecinde beraber izlediklerini ve iletişimi sürdürdüklerini şu sözlerle açıklamıştır:

Şöyle hocam, sizi dinledikten sonra artık şu konuya dikkat etmeye çalışıyorum: Bir şey izlerken, eğer uygun olmadığına karar verdiksek sebebini ve sonuçlarını açıklıyorum. Yani sadece "İzleyemezsin!" deyince çocuğun kafasında "Niye izleyemiyorum?" sorusu oluşuyordu. Artık açıklıyoruz, çünkü şu şöyle bu böyle diyerek onunla ilgili olumsuz birkaç şey söylüyoruz. Önceden çocuk ikna olmuyordu. Ama artık açıklıyoruz ve ikincide, üçüncüde ikna oluyor. Daha sonra, mesela YouTube Kids açtık diyelim, "Bunu izleyebilir miyim?" diye soruyor. "Hayır kızım, onu izleyemezsin," diyorum ve artık sebebini biliyor. Diğerine geçiyor ve "Tamam bu olur" diyor. İzlemeye başladığımızda durdurup, "Aa burada ne vardı, ne olmuş?" gibi sorular sorduğumuzda bize dönüş yapıyor. Çocuk anlatıyor: "Bak baba, şu şöyle oldu, bu böyle oldu," ve bir de heyecanlı oluyor. Çocuk orada hem boş vakit geçirmemiş oluyor hem de bazı mesajlar alıyor, bir şeyler öğreniyor. Gerçekten, medyayı alıyorsa boş zaman geçirmemiş oluyor böyle yaptığımız zaman. Bu konuya mesela sizi dinledikten sonra dikkat etmeye başladım.

E1: Artık net kararlı davranıyoruz. Ben önceden yemek zamanları sırf yemeği bitsin diye açıyordum telefonda bir şeyler. Yemek bitince de ağlıyordu, izlemek istiyordu yine. Oturduk ona anlattım, günün hangi zamanında neleri izleyebileceğini, anlaştık. Artık daha net. O da biliyor, söylemişim anlaşılmıştı diyorum, eskisi gibi ısrar etmiyor. Biz mesela bide eşimle pek anlaşılmıyorduk bu konuda. Birimiz izin veriyorsak öbürümüz yok diyordu. Şey demiştiniz hani aynı şekilde düşünmek zorunda değilsiniz ama ortak verdiğiniz kararlarınız olsun. Artık öyle yapıyoruz. Süresi bittiyse hangimize gelirse gelsin aynı cevabı aldığından bi eşime bi bana gelmiyor artık. İkimiz için de bittiyse bitmiştir.

E5: Hani içeriğinde kötü bir şey var mı bakmıyorduk, açıyorduk çizgi filmi geçiyorduk. Çocuk için zaten diye hani güveniyorduk. Bir de reklamsız izlemeyi öğrenmiştik Youtube Kids le. Şimdi biz de bakıyoruz acaba ne diyor çizgi filmde, o ne anlıyor, soruyoruz konuşuyoruz falan işte. Arada müdahale edip onların saçma olduğunu ya da gerçek olmadığını, hayal ürünü bir çizgi film olduğunu söylüyoruz. Anlatma ihtiyacı duyuyoruz. Yani anı yakaladığında anlatmak. Daha akılda kalıcı oluyor. Akıllarına girdi yani. Daha sonra sohbet ediyoruz çocuk sordukça falan ama o anda konuşunca daha akılda kalıcı oldu, izlerken ki daha etkili oldu, anladı. Öyle faydası oldu yani bize.

Atölye sürecinde ele alınan açık iletişim ve etkileşimli medya kullanımına dair araştırmacı günlüğünde de bulgular yer almaktadır. Ebeveynler, atölye sürecinde bu yönde olumlu değişiklikler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E4, çocuğunun medya kullanım sürecine daha bilinçli bir şekilde dahil olduklarını belirtmiştir. E4, artık çocuklarının ne izlediğini kontrol ettiklerini, onlarla bu içerikler hakkında konuşup sohbet ettiklerini vurgulamıştır. Benzer şekilde, E2, çocuklarına izledikleri içeriklerin uygunluğunu açıklayarak onların daha bilinçli kararlar almasını sağladığını belirtmiştir. Ebeveynler, medya kullanım sürecinde çocuklarıyla daha fazla iletişim kurarak ve etkileşimde bulunarak, bu zamanı daha verimli geçirmeye başlamışlardır. Bu değişiklikler, atölyenin, ebeveynlerin medya kullanım sürecinde çocuklarıyla iletişim kurma davranışlarını geliştirdiğini ve çocukların medya kullanım alışkanlıkları üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir.

4.2.1. Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Erişimine ve Kullanımına Eşlik Etme Biçimlerine İlişkin Bulguların Yorumu

Ebeveynler atölye sürecinde çocuklarının medya zamanlarına eşlik etmenin sadece fiziksel olarak yanlarında bulunmak olmadığını kavramış ve eşlik etme sürecinde çocuklara kurulan iletişimin önemini fark etmişlerdir. Eşlik etme sürecinde medya içeriğinin kontrol edilmesi, çocuğa uygunluğunun değerlendirilmesi, ekranda izlenenler

hakkında sohbet edilerek çocukların içeriği anlamasına destek olunması gereği vurgulanmıştır. Alan yazında da çocukların dijital medya kullanımını denetlemenin ve uygun içeriklere erişimini sağlamanın önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını daha bilinçli ve etkin bir şekilde kontrol etmeleri, çocukların güvenliği ve sağlıklı gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Livingstone ve Helsper (2008), çocukların dijital medya kullanımını denetlemenin, onların zararlı içeriklere maruz kalma riskini azaltmada etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Valkenburg ve diğerleri (1999), çocukların medya içeriklerini anlamlandırma süreçlerinde ebeveynlerin rehberliğinin kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Atölye sürecinin başından sonuna ebeveynlerin, çocuklarının dijital medya kullanımında daha fazla etkileşimde bulunmaları ve onlarla iletişim kurmaları gerektiği konusunda farkındalık kazandıkları araştırmacı günlüğü ve odak grup görüşmesinde belirlenmiştir. Ebeveynler tarafından çocuklara eşlik etme süreci atölye sürecinin öncesinde sadece çocuklarının yanında bulunmak olarak anlaşılmakta iken atölye sürecinde bunun yeterli olmadığı ve iletişimin önemi ve gerekliliğinin ebeveynler tarafından fark edildiği belirlenmiştir. Ebeveynlerin, çocuklarıyla birlikte dijital medya içeriği tüketmeleri, bu sürecin daha verimli ve eğitici olmasını sağlamaktadır. Alan yazında, ebeveyn-çocuk etkileşiminin, çocukların medya içeriklerini anlamlandırma ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Nathanson (2001), çocukların medya içeriklerinin olumsuz etkilerinden korunmasında, ebeveynlerin bu içerikler hakkında çocuklarıyla konuşmalarının önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Warren (2001), ebeveynlerin çocuklarıyla medya içerikleri üzerine yaptıkları tartışmaların, çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini ve medya okuryazarlığını artırdığını belirtmektedir. Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımında daha aktif bir rol oynamaları ve onlarla etkileşimde bulunmaları, çocukların medya içeriklerini daha bilinçli ve eleştirel bir şekilde tüketmeye başlamalarına yardımcı olacaktır.

4.3. Ebeveynlerin Çocukların Medya Kullanımına Eşlik Ederken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulgular

Ebeveyn görüşmeleri, odak grup görüşmesi ve araştırmacı günlüğü verileri, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanım süreçlerini takip etme, kontrol etme ve

medya içeriklerini değerlendirme konusunda zorluklar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu zorluklar, ebeveyn görüşmelerinde özellikle dile getirilmiş ve atölye sürecine, medya kullanımını kontrol etme mekanizmaları ile medya içeriklerinin değerlendirilmesi konularında ek başlıklar dahil edilmiştir. Ebeveynlere, yaşa uygun medya kullanım süreçleri ve gelişime uygun içeriklerin nasıl ayırt edilebileceği hakkında bilgi verilmiş, çocuklar için uygun içeriklerin nasıl seçileceği konusunda rehberlik sağlanmıştır.

Çocukların Medya Süreçlerini Takip ve Kontrol

Ebeveyn görüşmelerinde anne ve babaların çocuklarının dijital medya araçlarında ne tür içeriklere eriştiğini kontrol etme konusunda benzer ve temel seviyede uygulamalarda bulundukları tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çoğu çocuklarının dijital medya kullanımını denetlemek amacıyla zaman zaman YouTube geçmişini kontrol ettiklerini ve istenmeyen içerikleri sildiklerini beyan etmişlerdir. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımında güvenlik sağlamaya yönelik sınırlı bir çabasını göstermektedir. Ancak, bu kontrol mekanizmasının ebeveynler tarafından genellikle yetersiz kaldığı ve çocukların dijital medya tüketimini tam anlamıyla denetleyemedikleri ifade edilmektedir. Bazı ebeveynler, çocuklarının izlediği içerikleri her zaman takip edemediklerini ve bunun onları endişelendirdiğini ifade etmektedir. Özellikle, internetin açık doğası ve içeriklerin hızlı bir şekilde değişebilmesi, çocukların uygunsuz içeriklere erişmesini önlemeyi zorlaştırmakta ve ebeveynler bu durumdan yakınmaktadır. Bu durum sırasıyla K15, K3 ve K16 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

YouTube geçmişini ara sıra kontrol ediyorum ve uygunsuz olduğunu düşündüğüm videoları siliyorum. Ama bu yeterli mi emin değilim. Çocuklarımın ne izlediğini tam olarak takip edemiyorum çünkü her zaman yanlarında olamıyorum. Onlara bazı şeyleri izlememeleri gerektiğini anlatıyorum ama her zaman dinlediklerinden emin değilim.

Kızım en çok YouTube videolarını seviyor, izlemek istiyor. Kendim uygun gördüğüm bir şeyi açıp veriyorum ama onunla kalmıyor ki. Altan sürekli başka video önerileri geliyor. E tabi telefon elinde olduğu sürece de izliyor kafasına göre. Hiç yaşına uymayan abuk sabuk içerikler de çıkıyor. Korkuyor, anlatıyor, bazen de rüyasına giriyor. E ben siliyorum Youtube geçmişine bakıp bazı kanalları ama bitmiyor ki. Kocaman bir denizde taş ayıklamak gibi.

Zaman çok değişti tabi. Bizim zamanımızda böyle telefonlar, tabletler yoktu. Televizyonla büyüdük biz. Orda daha kontrollüydü bence. Yani evde zaten bir televizyon vardı, hepimiz onu izliyorduk ne varsa. Şimdi öyle değil. Telefonu alıp oturduğunda ne oynadığını her zaman bilemem. Seslerinden takip etmeye çalışıyorum bazen. Anlıyorum ki sestten savaşlı bir şeyler var, sesleniyorum kapat onu diye.

Araştırmacı günlüğü verileri de ebeveynlerin çocuklarının medya süreçlerini takipte zorlandıklarını desteklemektedir. Ebeveyn kontrol araçlarının konuşulduğu atölye oturumunda ebeveynlere dijital içeriklerin kontrolü için kullanılabilecek filtreleme araçları tanıtılmıştır. Sadece bir ebeveyn, "Aile modunu etkinleştirerek çocuklarımla izlediği içerikleri filtreliyorum" şeklinde bir geri bildirimde bulunmuştur. Diğer ebeveynler ise herhangi bir kontrol aracı kullanmadıklarını çünkü bu araçların ücretli olduğu ve kullanımının karmaşık olduğu geri bildiriminde bulunmuşlardır. Ebeveynlere bazı kontrol araçların faydaları anlatılıp kullanımı atölye sırasında denetildiğinde olumlu geri bildirimlerde bulunmuşlardır. E6, "Ben bunları karmaşık ve kullanması zor sanıyordum. Neler çıkmış, artık eşime de söylerim yükler telefonuna" geri bildiriminde bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya süreçlerini güvenli bir şekilde yönetme konusundaki bilgi düzeylerinin farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Çoğu ebeveyn, çocuklarının dijital ortamda zararlı içeriklerden nasıl korunacağı konusunda endişe duymaktadır. E4, "Çocuğum YouTube'da güvenli içerikler izliyor diye düşünüyordum ama hangi videoların açıldığını tam olarak kontrol edemediğimi fark ettim" şeklinde bir geri bildirimde bulunmuştur. Atölyenin ilgili oturumunda, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyadaki güvenliğini sağlama konusundaki bilgi ihtiyaçları ve endişeleri net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ebeveynlere, dijital içeriklerin güvenli bir şekilde nasıl yönetileceği ve çocukların dijital ortamda karşılaşabilecekleri risklere karşı bilinçli olmaları gerektiği anlatılmıştır. Bazı ebeveynler, bu oturum sayesinde dijital içerik takibi ve kontrolü konusunda daha fazla bilgi sahibi olduklarını ve öğrendiklerini hemen uygulamaya başlamak istediklerini belirtmişlerdir. E1, "Bugünkü anlattıklarınız sayesinde dijital içerik kontrolü hakkında daha fazla bilgi sahibi oldum ve evde hemen uygulamaya başlamak istiyorum" şeklinde görüş bildirmiştir.

Beşinci oturumda ebeveynlerle çocukları için hangi medya içeriklerinin uygun olduğunun nasıl değerlendirilebileceği görüşülmüştür. Çoğu ebeveyn, çocuklarının kendi başlarına içerik seçtiğini ve bu konuda yeterli kontrol sağlamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. E6, "Youtube'da sırayla ne gelirse izliyor, kendi seçiyor" diyerek

kontrol eksikliğine dikkat çekmiştir. Sunum sırasında ebeveynlere, çocuklar için uygun içeriklerin neler olması gerektiği ve ücretsiz uygulamaların potansiyel tehlikeleri anlatılmıştır.

Odak grup görüşmesine katılan ebeveynler, atölye süreci ile güvenli internet kullanımını teşvik etmek için çeşitli uygulamalar ve ayarlar kullanmaya başladıklarını belirtmişlerdir. YouTube Kids gibi daha güvenli içerik sağlayan platformlar ebeveynler tarafından tercih edilmekte ve ebeveynler tarafından çocukların izlediği içeriklerin arama geçmişinden kontrol edildiği odak grup görüşmesinde de belirtilmiştir. E2 bu durumu şu sözlerle açıklamıştır:

Normalde Youtube dan videolar izletiyorduk. İşte Örümcek Adam ya da yabancıların oyuncak oynama videosu var, onu izliyorlardı. Onlar da hep İngilizce konuşuyorlardı. Sadece onların oynadığı oyunları izletiyorduk. Hoş ne konuşulduğunu ne biz anlıyorduk ne çocuk. Belki orda küfrediyorlar. Ama işte siz YouTube Kids deyince hiç bilmiyorduk ama çok iyi oldu yani. Artık oradan açıyoruz, seçiyoruz yaşına göre izliyor. Çok daha güvenli oldu, sağ olun.

Ayrıca, atölye süreciyle ebeveynler, çocuklarına dijital medya araçlarını güvenli bir şekilde nasıl kullanacaklarını öğretmeyi öğrenmiş ve bu konuda çocuklarıyla iletişim kurmaya başlamışlardır. E1 bu durumu şöyle açıklamıştır:

Atölyeden sonra YouTube Kids kullanmaya başladık ve izlediği içerikleri sürekli kontrol ediyoruz. Artık çocuğum ne izlediğini biliyor ve onu rahatsız eden bir şey görürse bize haber veriyor. Ben de onun yanında o videoyu engelliyorum. Hem onun içi rahatlıyor bir daha karşısına çıkmayacağı için hem ben bana bildirdiği için daha rahatlamış hissediyorum.

Ebeveynler, uygunsuz içerikleri önlemek amacıyla uygun filtreleme yazılımlarını kullanmaya başladıklarını, belirli web sitelerinin erişimini kısıtladıklarını ve çocukların çevrimiçi etkileşimlerini izlenmeye başladıklarını belirtmişlerdir. Bu söylemler, atölye sürecinde edinilen bilgilerin, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımında daha bilinçli ve proaktif olmalarını sağladıklarını göstermektedir. E3 ve E7 şöyle söylemektedir:

E3: Filtreleme araçlarını hep paralı ve pahalı sanıyordum, değilmiş. Uygun fiyatlı bir yıllık abonelik aldım. Şimdi oğlum yanımda değilken de tableti açtığında bildirim geliyor. Ne izliyor takip edebiliyorum. Bir şey mi indiriyor, önce bana soruyor yani telefonuma bildirim düşüyor. Bakıyorum, uygun değilse izin vermiyorum. Çok kolaymış. Yani artık yanımda değilken de yani ben isteyken de çocuğumun tablette ne yaptığını takip edebiliyorum.

E7: Şimdi sizin bu seminerden sonra Youtube Kids i indirdik. Önceden hep Youtube dan açıyorduk. O ara konuştuk ya, bizim normalde hiç aklımıza gelmemişti, bilmiyorduk da. Youtube da ben açıyordum ama onlar başka şeylere de kayabiliyordu. Şimdi onu indirdik daha içimiz rahat. Onları da bahsettiğiniz gibi kontrol edip eledik. Arada başka şeyler de var demiştiniz ya. Onlara tek tek biz de baktık, eledik babayla. Onlara göre içeriği oluşturduk falan ama gene bakıyoruz.

Medya İçeriklerinin Değerlendirilmesi

Ebeveyn görüşmelerinde çocuklara yönelik medya içeriklerinin değerlendirilmesi hususunda ebeveynler günlük yaşadıklarını ifade etmişler ve atölye sürecine medya içeriklerinin değerlendirilmesi ile ilgili başlık eklenmiştir. Ebeveynlere yaşa ve gelişime uygun içeriklerin nasıl ayırt edilebileceği hakkında bilgi verilmiş ve çocuklar için uygun içeriklerin nasıl seçileceği anlatılmıştır. Çoğu ebeveyn, çocuklarının kendi başlarına içerik seçtiğini ve bu konuda yeterli kontrol sağlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir. E2 "Çocuklarım genellikle kendi başlarına izleyecekleri şeyleri seçiyorlar ve ben her zaman ne izlediklerini kontrol edemiyorum" demiştir. Atölyede ebeveynler arasında yapılan bir tartışmada, bir ebeveyn çocuklar için hazırlanmış bir içeriğin zaten onlara uygun olması gerektiğini iddia etmiştir. Ancak, atölye oturumunda izlenen bir çocuk yayınında uygunsuz içeriklerle karşılaştıklarında büyük şaşkınlık yaşamışlardır. E4: "Güvenilir olduğunu düşündüğüm bir çocuk programında uygun olmayan sahneler görünce şaşırdım. Artık kızımınla ekran karşısında daha fazla zaman geçirmem gerektiğini fark ettim" şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir. Güvenerek açılan çocuk yayınlarında dahi uygunsuz içeriklerin olabileceğini öğrenmek, ebeveynleri çocuklarıyla beraber ekran zamanını paylaşmanın önemi konusunda etkilemiştir. Ebeveynler, çocuklar için uygun içeriklerde nelerin olması beklendiği hakkında bilgilendirilmiştir.

Medya içeriklerini değerlendirmek üzere akıllı işaretlerin anlamları ve çocuklara da öğretilabilir olduğu atölyede konuşulmuş olup araştırmacı günlüğünde bu konu ile ilişkili olarak E4'ün şu ifadeleri yer almıştır:

Ben denk geldikçe kızıma akıllı işaretlerin anlamını öğretiyorum. O da artık söylemeye başladı mesela televizyonda gördüğünde "Anne bak, burada +7 yazıyor, benim yaşıma uygun değil, kapatalım". Ondan bunu duymak çok güzel, çünkü ben yanında olmasam da mesela ananesi yanındayken de onu artık uyarabilir.

Ebeveynler, atölyede medya araçlarının çocuklara uygun olup olmadığını değerlendirme konusunda zorlandıklarını ancak süreçte daha bilinçlendiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, çocukların medya süreçlerini eğitici içeriklerle nasıl destekleyeceklerini, çocuklarının genellikle ebeveynleri tarafından seçilen oyun uygulamalarından keyif almadıklarını belirtmişlerdir. Ek olarak çocuklar için hazırlanan her içeriğin çocuklar için gerçekten uygun olup olmadığını bilmenin zorluğundan yakınmışlardır. Atölye sürecinde bu konularda ebeveynlere rehberlik sağlanmış olup E5, E7 ve E3 atölye sürecinde gelişen bu farkındalığı şu şekilde açıklamışlardır:

E5: Süreç zorluyor beni. Mesela hep yanında olmak, içerik seçmek iyi ama nasıl karar vereceğiz kısmı zor. Karşınızdaki 4 yaşındaki çocuk, ne doğru ne yanlış zor. Ben orada zorlanıyorum mesela. Benim için mesela Şirinler öyle bir şey değildi. Şirinler benim için çocukluğumun en güzel çizgi filmiydi. Ama bu kadar çocuk için yapılmış bir şeyin içinde bu kadar kötülük olacağını düşünmemiştim mesela en basitinden. Bunlar beni çok şaşırttı. Sihirli Annem mesela benim için sadece bir çizgi dizi ama 4 yaşında çocuk bunu farklı algılayabiliyormuş. Şu an zorlanıyorum.

E7: Aynen Şirinler i falan izlemiştik ya hani, yani biz onu artık izletmiyoruz ve başka şeylerde de şimdi oturup onlarla bakıyoruz. Benim de gözüme çarpmıyordu ama artık daha dikkatliyim. Şimdi algım açıldı mesela ben de izliyorum, bakıyorum, bir şey çıkar mı müdahale edeyim falan diye. Ya da gösteriyorum bak oğlum bu gerçek değil, çocuk sormuyor ama ben söyleme ihtiyacı hissediyorum. Orda mesela bizim algımızı açtınız. Teşekkür ederiz. Bende açıldı yani hiç farkında değildik.

E3: Bir de ben mesela hani siz burada söylemiştiniz ya eğitici olsun diye, artık öyle videolar açıyorum ve gerçekten fark ediyor. Bu da sizden sonra oldu mesela. Anlamazsın sen annem falan demiyorum artık, şu üç dört gündür İngilizce renkleri öğrendi mesela çok şaşıyorum, renk söylüyor bana yani çok dikkatimi çekti. İşte öyle İngilizce anne baba diyor öyle mother father lar. Konuşuyor yani hoşuma gidiyor. Bu uygulama ve video önerileriniz iyi oldu.

4.3.1. Ebeveynlerin Çocukların Medya Kullanımına Eşlik Ederken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada elde edilen bulgular, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanım süreçlerini takip etme ve kontrol etmede yaşadıkları zorlukları ortaya koymuştur. Ebeveynler, özellikle dijital platformlarda çocukların izledikleri içerikleri sürekli olarak denetlemenin zorluğundan bahsetmişlerdir. Bu bulgu, alan yazında da geniş bir şekilde

ele alınmıştır. Kabali vd., (2015), dijital medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya araçlarını nasıl kullanacaklarını tam anlamıyla kontrol etmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Özellikle YouTube gibi platformların çocukların karşısına sürekli yeni içerik önerileri sunması sebebiyle ebeveynlerin denetimini zorlaştırmaktadır (Livingstone vd., 2015).

Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımına yönelik denetim eksikliklerinin hem Türkiye'deki aileler hem de uluslararası bağlamda benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Türkiye'de yapılan araştırmalar da (Doğan, 2024; Merdin, 2017), ebeveynlerin dijital medya kontrolü konusunda yetersiz kaldıklarını ve çocuklarının genellikle kendi başlarına içerik seçtiklerini göstermektedir. Aynı durum, Ofcom'un (2021) raporunda da belirtilmektedir. Raporda, çocukların büyük çoğunluğunun komik videolar ve eğlenceli içeriklere yöneldiği, ancak bu içeriklerin bazen yaşlarına uygun olmayan unsurlar barındırabildiği vurgulanmaktadır.

Ebeveynlerin medya kontrolü konusunda yaşadığı zorluklar, atölye çalışmaları sırasında daha da netleşmiştir. Ebeveynlere dijital içeriklerin kontrolü için filtreleme araçları tanıtılmış ve ebeveynler bu araçları denediklerinde olumlu geri bildirimler vermişlerdir. Bu bulgu, Chong ve diğerleri (2023) ebeveynlerin dijital medya kontrolü için etkili araçlara ihtiyaç duyduklarını ve bu araçlar sağlandığında daha bilinçli ve kontrollü bir şekilde çocuklarının medya kullanımını yönettiklerini söylemişlerdir. Ayrıca, bazı ebeveynler filtreleme araçlarının kullanımını karmaşık bulmuş ve bu araçların ücretli olmasının bir engel oluşturduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, alan yazındaki bazı araştırmalarla uyumludur (Ertemel ve Aydın, 2018; Coşkuanalp, 2022).

Çalışma bulguları, ebeveynlerin medya içeriklerini değerlendirme ve uygun içerik seçme konusunda yeterince donanımlı olmadığını da göstermektedir. Atölye çalışmaları sırasında ebeveynlere, çocuklar için uygun içeriklerin nasıl seçileceği ve ücretsiz uygulamaların riskleri anlatılmıştır. Hofferth (2010) araştırmasında çocukların medya kullanımında ebeveynlerin aktif rol almasının onların gelişimi üzerinde olumlu etkiler yarattığını belirtmektedir. Atölye sırasında ebeveynler, çocukları için uygun içeriklerin her zaman güvenilir olmayabileceğini ve çocuk yayınlarında dahi uygunsuz içeriklerle karşılaşabileceklerini fark etmişlerdir. Bu durum, ebeveynlerin medya içeriklerini değerlendirme konusunda daha fazla farkındalık kazanmasına yol açmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırma, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya süreçlerini takip ve kontrol etmede yaşadıkları zorlukların küresel bir sorun olduğunu göstermiştir. Bu zorluklar, hem Türkiye'de hem de diğer ülkelerdeki ebeveynler tarafından benzer

şekillerde yaşanmaktadır. Ayrıca, atölye çalışmaları, ebeveynlerin dijital medya kontrolü ve içerik değerlendirme konusunda farkındalıklarını artırmada etkili olmuş, ancak bu alanda daha fazla rehberliğe ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır. Bu geri bildirimler, atölyenin ebeveynlerin medya araçlarının kullanımı ve içerik konusunda farkındalıklarını artırdığı, ayrıca yanlış bilinen doğruları düzelterek daha bilinçli medya aracılığı davranışları sergilemelerine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin, çocuklarının dijital medya kullanımında güvenliği sağlama ve zararlı içeriklere karşı önlemler alma konusundaki farkındalıklarının arttığı yönünde gözlem ve görüşme bulguları mevcuttur. Atölye sürecinde ebeveynlere güvenli internet kullanımı, zararlı içeriklerin filtrelenmesi ve engellenmesi konusunda detaylı bilgiler verilmiştir. Alan yazında da bu konu sıklıkla vurgulanmaktadır. Livingstone ve Haddon (2009), çocukların dijital dünyada karşılaşabilecekleri risklerin azaltılması için ebeveynlerin dijital medya okuryazarlığının artırılması gerektiğini belirtirken, Byrne ve Lee (2011) de ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımında güvenliği sağlamak için aktif bir rol oynamalarının, çocukların zararlı içeriklere maruz kalma riskini azaltmada etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin dijital medya araçlarını çocukları için daha güvenli hale getirmeleri ve çocuklarının dijital dünyada karşılaşabilecekleri risklere karşı daha hazırlıklı olmaları, atölyenin önemli bir çıktısı olarak değerlendirilmektedir.

4.4. Ebeveynlerin Çocukları Medya ile Buluşturma Sürecinde İhtiyaç Duydukları Bilgilere İlişkin Bulgular

Araştırma sürecinin başında gerçekleştirilen ebeveyn görüşmelerinin temel amaçlarından biri, ebeveynlerin destek ve bilgi ihtiyaçlarını belirleyerek atölye içeriğini oluşturmaktır. Görüşmeler sonucunda, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımıyla ilgili bilgi ve beceri eksiklikleri tespit edilmiştir. Hem ebeveyn görüşmelerinde hem de atölye sürecinde, araştırmacı günlüğüne kaydedilen gözlemler ve odak grup görüşmelerinde, temel ihtiyacın çocuklar için dengeli ve sağlıklı bir medya kullanım alışkanlığı oluşturulmasına yönelik olduğu ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin, çocuklarına medya ile güvenli ve sağlıklı bir ilişki kurdurabilmeleri için ne yapmaları gerektiği konusunda bilgiye ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Bu noktada ebeveynler, akademisyenlerin ve uzmanların hazırladığı kaynakları daha güvenilir

bulduklarını ifade etmiş ve kamu spotları, eğitimler ve basılı kaynakların işlevsel olacağını belirtmişlerdir. Aşağıda bazı ebeveyn söylemleri alıntılanmıştır:

K18: Ben şimdi bilemiyorum da hangi oyunu oynatayım çocuğa ne izleteyim. Hangisi uygun, hangisi faydalı çok da bilerek seçmiyorum. Zaten benim açtığım da kalmıyor dediğim gibi. Televizyondaki çocuk kanalları mesela devlet tarafından denetlense, tamamen çocuklar için öğretici şeyler yayınlansalar ne güzel olur. Biz de zorda kalmazdık.

K26: Ben uzmanların söylediklerini dikkate alıyorum. Yani mesela üniversite hocalarının dedikleri önemli. Onlar bu işle ilgileniyorlar. Onlar daha çok televizyona çıksa, anlatsalar çok güzel olurdu.

K6: Mesela bizde kriz çıkıyor elinden telefonu alacağımız zaman, öfkeleniyor, saldırıyor. Bununla ne yapacağımı bilmiyorum. Tamam, vermeyim eline ama nasıl alıcım, birbirimize giriyoruz. Düzen oluşturmak çok zor gerçekten.

K2: Keşke nasıl davranmam gerektiğini biri söylese. Bilmiyorum çünkü ne izletsem, ne kadarı normal..

K7: Çocuğumu ekrandan nasıl uzaklaştırılacağımı bilmek istiyorum. Çocuk izlemeye devam etmek isteyip hırçınlaştığında nasıl sakinleştirebileceğimi bilmek istiyorum, zorlanıyorum.

K11: Zaman yönetimi, can sıkıntısına alternatif etkinlikler, zararlı içerikleri kısıtlayacak program bilgileri, güvenli internet kullanımı, ne izlensin, kaç saat, hangi aralıklarda.. Hepsi çok önemli ve çoğu anne baba bilmiyor bence.

Atölye sürecinde sağlıklı medya kullanım süreçleri de ele alınmış olup daha kapsayıcı bir yaklaşımlar avantajları ve riskleri tartışılmıştır. Ebeveynler buradan edindikleri bilgileri kullanmaya başladıklarını odak grup görüşmesinde belirtmişlerdir. E1 bu durumu şöyle açıklamaktadır:

Bizim evde kural yokmuş, bunu fark ettim. Yani diyordum şimdi izleyemezsin diye ama ne zamanlar izlenebileceğine dair de bir sınırimız yoktu. Atölyeden sonra ev kurallarımızı oluşturduk. Şimdi salece uyuyoruz buna. Mesela yemek masasına tablet getirilmiyor. Akşam 9 dan sonra televizyon kapatılıyor. Biz de uyurken telefonlarımızı mutfığa falan bırakıyoruz ve uyumadan önce kimse telefona bakmıyor. Böyle olunca uykudan uyanınca da kimse ilk iş telefona bakmamış oluyor. Açıkçası hepimizin ihtiyacı vardı bir rutin oluşturmaya ve iyi geldi. Kuralları evde herkes biliyor, onayladı ve uyguluyor.

Benzer şekilde araştırmacı günlüğüne de bu ihtiyacı gidermeye dönük ebeveynlerin uygulamaya başladığı yeni alışkanlıklar yansımıştır. E6 atölye sürecinde şu paylaşımı yapmıştır:

Medya kullanım sözleşmesi hazırlayalım diye ilk eşime anlattım. Öğrenince kurallar hepimiz için geçerli olacak diye bi şaşırdı niye biz de kısıtlanıyoruz diye... Anlattım sebeplerini, çok gönüllü olmasa da kabul etti. Sonra kızımızı da alıp oturduk hep beraber. Konuştuk ne olmasını istiyoruz, çocuk da diyordu ki doğal olarak e siz de bakıyorsunuz. Artık hepimiz için oluşturduğumuz bir sözleşmemiz var, dolaba da yapıştırdık, gözümüzün önünde olsun diye. İşe yarıyor.

Ebeveyn görüşmelerinde dijital mahremiyet ve siber zorbalığa yönelik ebeveyn söylemine rastlanmamıştır. Ancak alan yazında bu konunun önemine vurgu yapıldığı için atölye sürecine eklenmiştir. Sekizinci oturumda, ebeveynlere çocuklarının dijital mahremiyetini nasıl koruyabilecekleri, “sharenting” kavramı ve siber zorbalık hakkında bilgiler verilmiştir. Ebeveynler, çocuklarıyla ilgili paylaşımlar yaparken dikkat etmeleri gereken hususları öğrenmişlerdir. Ayrıca, siber zorbalık konusunda farkındalık yaratılmış ve çocuklarla kurulacak açık iletişimin önemi vurgulanmıştır. Bu oturumda, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyada güvende kalmalarını sağlamak için gerekli önlemleri almaları gerektiği vurgulanmıştır. İlgili oturumda içerik aktarıldıktan sonra oturum için seçilen belgeselin bir bölümü izlenmiş ve bu süreç ebeveynlerin dikkatini oldukça çekmiştir. E7 “Küçük diye böyle şeyler başına gelmez sanıyordum. Çocuklar ne kadar erken öğrenirlerse korunmayı o kadar iyi.” diyerek gelişen farkındalığını ifade etmiştir. Ebeveynler, çocuklarının dijital ortamlarda güvenliğini sağlama konusundaki bilgilerini artırdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, çocuklarının dijital ortamlarda güvende kalmalarını sağlamak için kendi stratejilerini geliştirme konusunda cesaretlendirilmişlerdir. Bu durum yine E7 tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

Çocuklarımın ne izlediğini kontrol etmek artık sadece filtrelerle sınırlı değil; onlara nasıl güvende kalacaklarını öğretmek daha önemli. Kendi öğrenecek ki yanında hep biri ne yapması gerektiğini söylemeyecek. Yani balık tutmayı öğretmek gibi.

4.4.1. Ebeveynlerin Çocukları Medya ile Buluşturma Sürecinde İhtiyaç Duydukları Bilgilere İlişkin Bulguların Yorumu

Atölye süreci, ebeveynlerin dijital medya aracılığı konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerektiği konusunda farkındalık kazanmalarına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Ebeveynler, çocuklarının dijital medya kullanımını daha bilinçli ve etkili bir şekilde yönlendirebilmek için kendi bilgi ve becerilerini sürekli geliştirmeleri gerektiğini atölye sonunda ifade etmişlerdir. Nikken ve Jansz (2014), ebeveynlerin dijital medya kullanımında bilgi ve becerilerini artırmalarının, çocuklarının dijital dünyada karşılaşılabilecekleri risklere karşı daha iyi korunmalarını sağladığını belirtmektedir. Aynı şekilde, Buckingham (2013) da, ebeveynlerin dijital medya okuryazarlığını geliştirmelerinin, çocuklarının medya kullanımında daha bilinçli rehberlik yapmalarına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin dijital medya kullanımına yönelik bilgi ve becerilerini sürekli olarak geliştirmeleri, çocuklarının dijital dünyada güvenli bir şekilde var olmalarını sağlayacaktır.

Atölye sürecinin, ebeveynlerin dijital medya aracılığı konusunda kazandıkları farkındalığı artırdığı ve bu farkındalığın, çocuklarının medya kullanımını daha bilinçli ve etkin bir şekilde yönetmelerine katkı sağladığı görülmüştür. Bu süreç, ebeveynlerin daha proaktif ve bilinçli adımlar atmasına olanak tanımış ve çocuklarının dijital medya deneyimlerini daha sağlıklı ve güvenli hale getirmiştir. Ebeveynler, dijital medya kullanımıyla ilgili olarak çeşitli güvenlik stratejileri geliştirdiklerini ve uygulamaya başladıklarını ifade etmişlerdir.

Atölyenin, ebeveynlerin bilgi ve becerilerini geliştirerek çocuklarının sağlıklı medya alışkanlıkları kazanmalarına ve dijital dünyada güvende olmalarına katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir. Ebeveynler, çocuklarının çevrimiçi ortamda karşılaştıkları risklerin farkına varmaya başladıklarını ve bu riskler hakkında geri bildirimde bulunduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, güvenlik önlemleri ve dijital sınırlar konusunda daha tutarlı adımlar atmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Bu süreç, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyada daha bilinçli ve güvende olmalarını sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin medya araçlarının güvenli kullanımına yönelik eğitim almalarının önemi ve gerekliliği alan yazında diğer araştırmacılarca da desteklenmektedir (Karaboğa, 2019; Smahelova, Juhova, Cermak ve Smahel, 2017).

4.5. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveynlerin Medya Aracılığı Uygulamalarına Etkisine İlişkin Bulgular

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi'nin ebeveynlerin medya aracılık uygulamaları üzerindeki etkisi, hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleriyle incelenmiştir. Nicel değerlendirme, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği (EÇEMAÖ) kullanılarak yapılmıştır. Bu bölümde, öncelikle deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarına ilişkin istatistiksel analiz sonuçları sunulmuş ve bu puanlar arasındaki farkın anlamlılığı ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ardından, odak grup görüşmesi ve araştırmacı günlüğünden elde edilen veriler paylaşılmış, atölyenin etkisi kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

4.5.1. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Dair EÇEMAÖ Bulguları

Deney ve kontrol gruplarının ön test - son test betimsel istatistikleri yapılmış olup, ölçek toplam puanlarının ortalamaları, modları, medyanları, standart sapmaları, varyansları, ranjları ve çarpıklık ile basıklık katsayıları hesaplanarak Tablo 8'de sunulmuştur. Bu istatistiksel özetler, gruplar arasındaki farkların belirlenmesi ve dağılım özelliklerinin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Tablo 8'de sunulan bulgular, uygulanan eğitim programının etkisini ortaya koyacak ileri istatistiksel analizler için bir temel oluşturmakta olup, deney ve kontrol grupları arasındaki istatistiksel anlamlılık düzeylerinin incelenmesi bu kapsamda gerçekleştirilmiştir.

Tablo 8

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği için Betimsel İstatistikler

Grup	Test	Ortalama	Mod	Medyan	Standart Sapma	Varyans	Ranj	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı	Shapiro-Wilk p-değeri
Deney	Ön Test	160.59	153	161.5	16,54	273.59	71	-0.96	1,07	0.1254
Deney	Son Test	186.00	180	185.5	9,44	89.14	31	0.19	-1,18	0.3086
Kontrol	Ön Test	165.41	147	164.0	15,48	239.59	58	0.04	-0,83	0.7476
Kontrol	Son Test	163.32	175	165	12,62	159.18	48	0.02	-0,59	0.2661

p < .05

Tablo 8’de sunulan betimsel istatistikler dikkate alındığında, ebeveynlerin Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeğinden elde ettikleri ön-test ve son-test puanları için hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının +1.5 ile -1.5 aralığında olduğu belirlenmiştir. Deney grubunun ön test çarpıklığı -0.96 (negatif çarpıklık), son test çarpıklığı ise 0.19 (pozitif çarpıklık) olarak bulunmuştur. Kontrol grubunda ön test çarpıklığı 0.04 (hafif pozitif çarpıklık), son test çarpıklığı ise 0.02 (nötr çarpıklık) olarak bulunmuştur. Bu değerler, George ve Mallery'nin (2019) belirttiği kabul edilebilir aralık içindedir.

Normallik Varsayımı. Parametrik testlerin gerektirdiği normallik ve homojenlik varsayımları incelenmiş olup sonuçlar aşağıda paylaşılmaktadır. Normallik varsayımı, verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Shapiro-Wilk testi kullanılarak değerlendirilmiştir (Shapiro ve Wilk, 1965).

Tablo 9

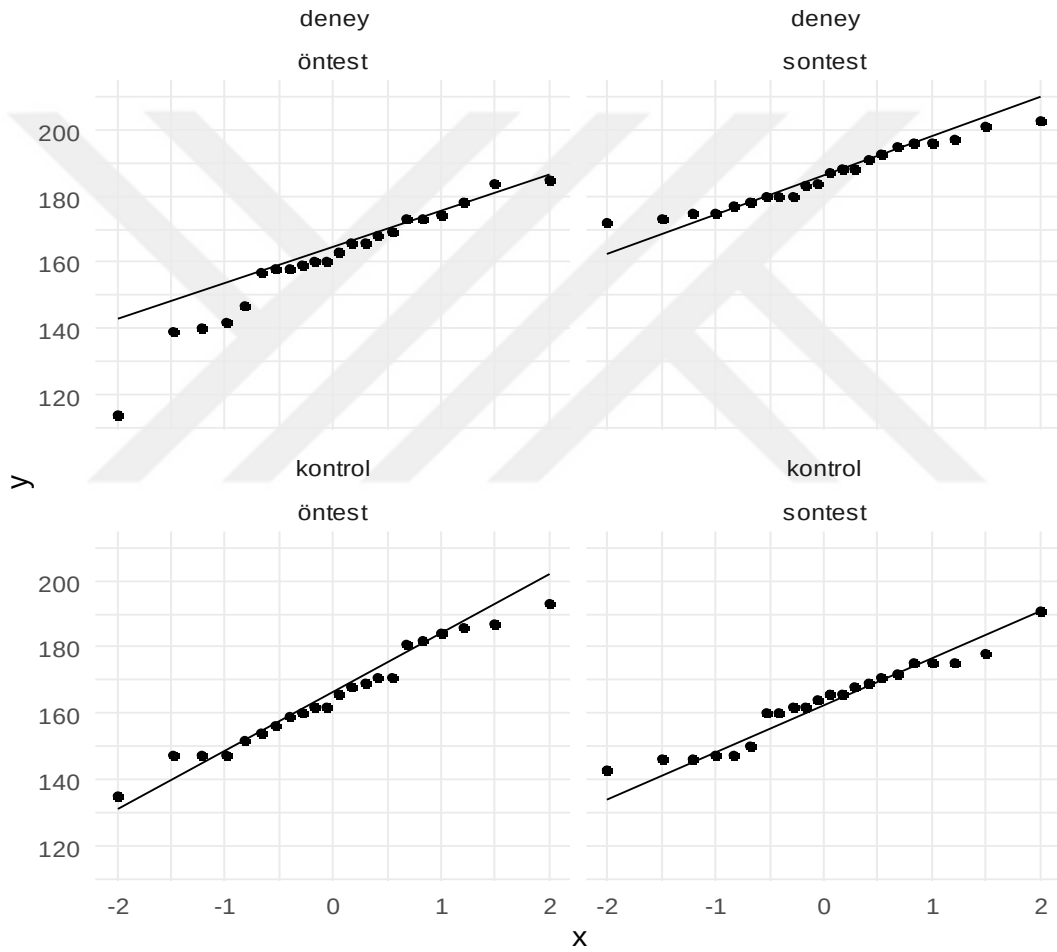
Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları

Grup	Test	Shapiro-Wilk İstatistiği (W)	p-değeri
Deney Grubu	Ön test	0.930	0.125
Deney Grubu	Son test	0.947	0.280
Kontrol Grubu	Ön test	0.972	0.748
Kontrol Grubu	Son test	0.946	0.266

p < 0.05

Tablo 9’da belirtilen Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, tüm grupların ön test ve son test puanları normal dağılım göstermektedir ($p>0.05$). Dolayısıyla, parametrik testlerin uygulanması için normallik varsayımı sağlanmaktadır.

Deney ve kontrol gruplarının Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ile elde edilen ön test ve son test puanlarının, sonuçların standart normal dağılımdan önemli sapmalar göstermediği ve güvenilir olduğunu Q-Q plotları ile Şekil 5’te görülmektedir. Bu bulgular, ön test ve son test puanlarının normal dağılımdan önemli ölçüde sapmadığını ve normallik varsayımının sağlandığını göstermektedir.

Şekil 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test ve Son test Puanlarının Normal Dağılıma Uygunlukları: Q-Q Plot

Varyansların Homojenliği Varsayımı. Deney ve kontrol gruplarının ortalamalarını karşılaştırmak üzere varyans değerlendirmesi yapılarak analize devam edilmiştir. Varyansların homojenliği (veya varyans eşitliği), iki veya daha fazla grup arasındaki varyansların benzer olup olmadığını test eder. ANOVA ve t-test gibi

parametrik testler, gruplar arasındaki varyansların eşit olduğu varsayımına dayanır (Levene, 1960). Levene testi, varyansların homojenliğini test etmek için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Tablo 10'da deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarının varyanslarının homojen olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Levene's Testi uygulanmış ve test sonuçları paylaşılmıştır.

Tablo 10

Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Puanları için Levene's Test Sonuçları

Test	Levene İstatistiği (W)	p-değeri
Ön test	0.033	0.857
Son test	0.904	0.347

$p < 0.05$

Ön test puanlarının varyanslarının homojen olup olmadığını değerlendirmek için elde edilen F değeri 0.033052 ve p değeri 0.856613'tür. Bu sonuçlar, deney ve kontrol grubunun ön test puanlarının varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir ($p > 0.05$). Son test puanlarının varyanslarının homojen olup olmadığını değerlendirmek için elde edilen F değeri 0.903687 ve p değeri 0.347234'tür. Bu sonuçlar, deney ve kontrol grubunun son test puanlarının varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir ($p > 0.05$). Sonuç olarak, deney ve kontrol gruplarında, her ikisinde de ön test ve son test puanlarının p-değeri 0.05'ten büyük olduğundan varyansların homojen olduğu kabul edilebilir. Bu bulgular, parametrik testlerin kullanılmasını desteklemektedir.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkililiğinin Test Edilmesi. Verilerin aynı katılımcıların farklı zamanlardaki ölçümlerini içermesi ve bu ölçümlerin normal dağılıma sahip olması sebebiyle eşleştirilmiş örneklem t testi ile devam analizleri yürütülmüştür. Eşleştirilmiş örneklem t testi, bir örneklem üzerinden alınan iki ölçüm arasındaki farkın manidarlığını test etmede kullanılan parametrik bir hipotez testidir. Bu analiz, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını değerlendirmek için kullanılmaktadır. Tablo 11'de deney ve kontrol grubu ebeveynleri ön test-son test sonuçları için t testi sonuçları paylaşılmaktadır.

Tablo 11

Eşleştirilmiş Örneklem T Testi Sonuçları ile Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Farkların İncelenmesi

Grup	Test	t değeri	p-değeri
Deney Grubu	Ön test – Son test	-7.71	1.887e-07
Kontrol Grubu	Ön test – Son test	1.16	0.260

p<0.05

Tablo 11'e göre, eşleştirilmiş örneklem t-testi ile deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür, $t(21) = -7.71$, $p=1.887e-07$. Bu sonuca göre, Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi, deney grubunun medya aracılığı toplam puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde artırmıştır.

Eşleştirilmiş örneklem t-testi, kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir, $t(21) = 1.16$, $p = .260$. Bu sonuca göre, kontrol grubu ebeveynleri medya aracılığı toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik olmamıştır.

Toplam puanlar açısından deney ve kontrol gruplarının karşılaştırılması sonrasında, deney grubunda atölyenin etkisini daha detaylı incelemek amacıyla, EÇEMAÖ ölçeğinin alt boyutlarına yönelik ön test ve son test sonuçları ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, her bir alt boyut için gerçekleştirilen eşleştirilmiş örneklem t-testi sonuçları Tablo 12'de sunulmaktadır.

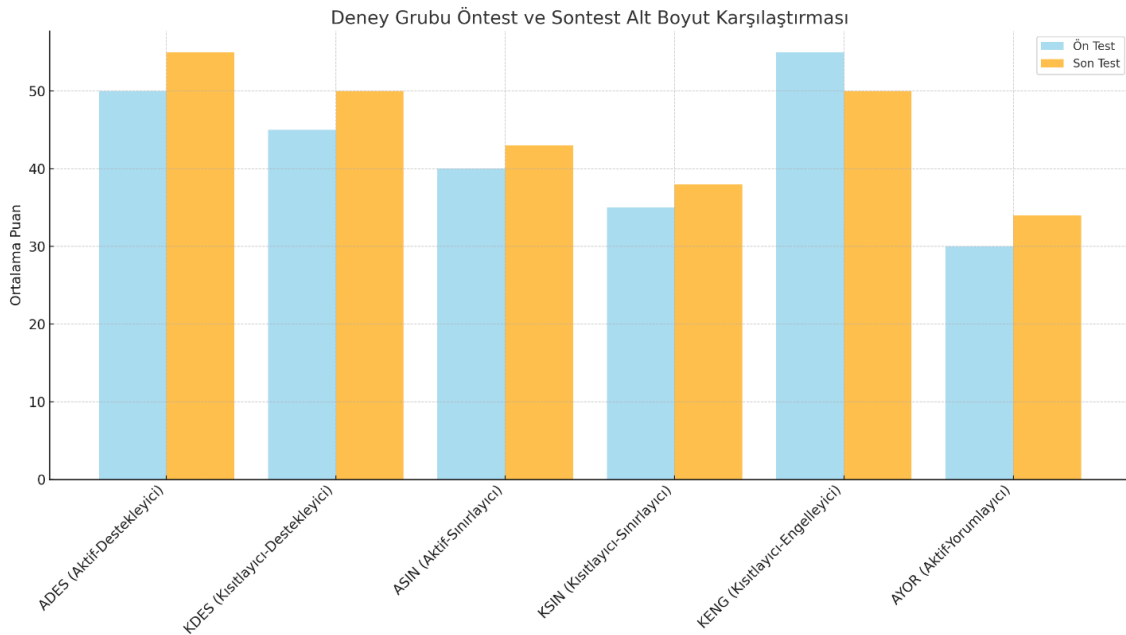
Tablo 12

Deney Grubunda EÇEMAÖ Alt Boyutlarına Göre Ön Test ve Son Test Sonuçları Arasındaki Eşleştirilmiş Örneklem T-Testi Sonuçları

Alt Boyut	t-değeri	p-değeri
ADES (Aktif-Destekleyici)	-5.09	0.000048
KDES (Kısıtlayıcı-Destekleyici)	-5.81	0.000009
ASIN (Aktif-Sınırlayıcı)	-2.39	0.026
KSIN (Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı)	-2.65	0.015
KENG (Kısıtlayıcı-Engelleyici)	2.78	0.011
AYOR (Aktif-Yorumlayıcı)	-3.458618425	0.002350738

p<0.05

Aktif-Destekleyici (ADES) alt boyutunda son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(21) = -5.09$, $p = 0.000048$). Kısıtlayıcı-Destekleyici (KDES) alt boyutunda da son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(21) = -5.81$, $p = 0.000009$). Aktif-Sınırlayıcı (ASIN) alt boyutunda son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(21) = -2.39$, $p = 0.026$). Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı (KSIN) alt boyutunda da son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(21) = -2.65$, $p = 0.015$). Kısıtlayıcı-Engelleyici (KENG) alt boyutunda ön test sonuçları, son test sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(21) = 2.78$, $p = 0.011$). Aktif- Yorumlayıcı (AYOR) alt boyutunda ise son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(21) = -3.45$, $p = 0.002$). Şekil 6 da ölçeğin alt boyut puan ortalamalarının ön test ve son test sonucu farklılaşma düzeyleri sunulmuştur.

Şekil 6. Deney Grubu ECEMAÖ Alt Boyutları Ön Test ve Son Test Puanları Karşılaştırması

Grup içi karşılaştırma yapmak için t testi uygun bir yöntemdir; ancak bu yöntem, grup (deney ve kontrol) ile test (ön test ve son test) arasındaki etkileşimleri dikkate almamaktadır. Bu nedenle, analize karma model ANOVA kullanılarak devam

edilmiştir. Karma model ANOVA, hem test hem de grup faktörlerini içeren ve bu iki faktör arasındaki etkileşimleri de analiz eden bir yöntemdir. Bu sayede, grup ve test arasındaki olası etkileşimler daha detaylı bir şekilde incelenebilmektedir (Maxwell ve Delaney, 2004). Karma model ANOVA, deneysel tasarımın istatistiksel gücünü artırmakta ve daha hassas sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Grup içi ve grup dışı varyansları ayrı ayrı hesaplayarak daha doğru sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Bu, özellikle deneysel araştırmalarda önemli bir avantaj olarak kabul edilmektedir (Keppel ve Wickens, 2004). Sonuç olarak, karma model ANOVA'nın, grup (deney ve kontrol) ve test (ön test- son test) etkileşimlerini inceleme, varyansın kaynağını belirleme, çoklu karşılaştırmalar yapma, istatistiksel güç ve hassasiyet artırma gibi avantajları ile araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırma gücüne sahip olması nedeniyle, araştırma verilerinin analizine karma model ANOVA ile devam edilmiştir. Tablo 13'te karma model ANOVA ve etki büyüklüğü sonuçları sunulmaktadır:

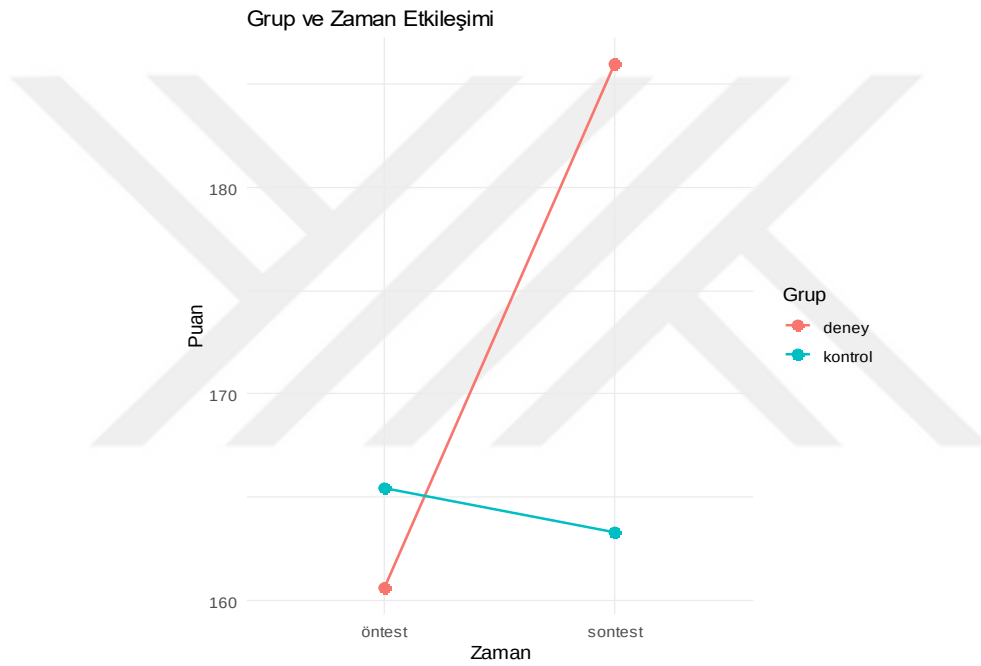
Tablo 13

Karma Model ANOVA Sonuçları ve Etki Büyüklükleri

Etki	Serbestlik Derecesi (DFn, DFd)	F Değeri	p Değeri	ges
Grup (Deney ve Kontrol)	1, 42	7.181	0.0105	0.0867
Test (Ön test ve Son test)	1, 42	17.951	0.00012	0.1598
Grup x Test	1, 42	21.936	0.00003	0.1886
p<0.05				

Tablo 13'te sunulan ANOVA sonuçları, deney ve kontrol grupları arasında ve bu grupların ön test ve son test puanları arasındaki farkları incelemektedir. Analiz sonucunda, gruplar arası farklılıkları değerlendiren grup ana etkisi anlamlı bulunmuş ($F(1, 42) = 7.18, p<0.05$), bu da deney ve kontrol grupları arasındaki puan farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Test ana etkisi de anlamlıdır ($F(1, 42) = 17.95, p<0.05$), bu da ön test ve son test puanları arasında tüm katılımcılar için belirgin bir fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Grup x Test etkileşimi anlamlı bulunmuş ($F(1, 42) = 21.94, p<0.05$), bu da deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarındaki değişimlerinin farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Etki büyüklükleri, genelleştirilmiş eta kare (generalized eta-squared, ges) yöntemiyle hesaplanmış olup, bu değerler etkilerin gücünü değerlendirmek için kullanılmıştır. Grup etkisi için etki büyüklüğü ($ges = 0.0867$) olarak hesaplanmış olup, bu değer orta düzeyde bir etkiyi işaret etmektedir. Test etkisi için hesaplanan etki büyüklüğü ($ges = 0.1598$), test zamanına bağlı olarak puanlarda büyük bir değişim olduğunu göstermektedir. Son olarak, Grup x Test etkileşimi için etki büyüklüğü ($ges = 0.1886$) olarak bulunmuş ve bu değer, etkileşimin etkisinin oldukça güçlü olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, deney grubunun son test puanlarındaki artışın istatistiksel olarak anlamlı ve büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

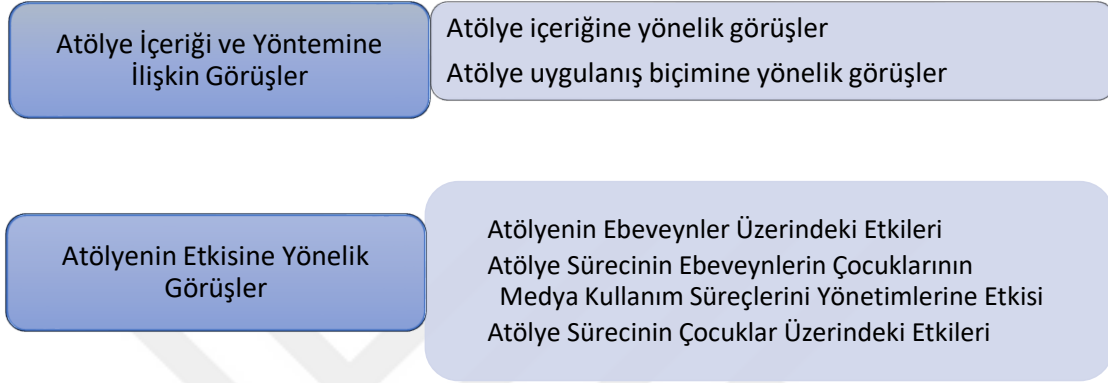

Şekil 7. Grup ve Zaman Etkileşimi: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Puanları

Şekil 7'de, deney grubunun (kırmızı çizgi) ve kontrol grubunun (mavi çizgi) ön test ve son test puanlarının ortalamaları gösterilmektedir. Şekle göre deney grubunun son test puanlarındaki değişim, kontrol grubuna kıyasla daha belirgindir. Deney grubunun son test puanlarının, ön test puanlarına göre anlamlı derecede arttığı gözlemlenmektedir. Buna karşın, kontrol grubunun son test puanları, ön test puanlarına göre hafif bir düşüş göstermektedir. Kontrol grubunun zaman içerisindeki performansında istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik gözlenmemiştir.

4.5.2. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Yönelik Odak Grup Görüşme Bulguları

Atölye sürecinin sonunda deney grubu ebeveynleri ile gerçekleştirilen odak grup görüşmesinde elde edilen bulguların ana ve alt başlıkları, Şekil 8'de gösterilen modelde sunulmuştur.

Şekil 8. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesine Yönelik Görüşlere İlişkin Ana Başlıklar ve Alt Başlıklar

4.5.2.1 Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi İçeriği ve Yöntemine İlişkin Ebeveyn Görüşleri. Ebeveynlere, ebeveyn medya aracılığı atölyesi içeriği ve uygulanış biçimi hakkında görüşleri sorulmuştur. Ebeveynler, atölyenin içeriği ve uygulanış biçimiyle ilgili genel olarak olumlu görüşler belirtmişlerdir. Bazı görüşler aşağıda alıntılanmıştır:

E1: Atölye, dijital medya kullanımı konusunda daha bilinçli olmamı sağladı. Çocuklarımın hangi içerikleri tüketmesi gerektiği ve bu içerikleri nasıl denetleyeceğim konusunda çok faydalı bilgiler edindim.

E2: Özellikle güvenli internet kullanımı ve zararlı içeriklerin nasıl engelleneceği konularında çok aydınlatıcı oldu. Bu bilgileri hemen uygulamaya koydum ve kendimi daha güvende hissediyorum.

E3: Atölyede öğrendiğim alternatif etkinlikler sayesinde çocuklarımı dijital medyadan uzak tutmak için farklı yollar buldum. Artık daha fazla dışarıda oynuyorlar ve sosyal aktivitelerde bulunuyorlar.

E4: Atölyenin interaktif ve uygulamalı olması çok hoşuma gitti. Grup tartışmaları ve deneyim paylaşımları sayesinde diğer ebeveynlerden de çok şey

öğrendim. Zaten normalde de çocuğu olan arkadaşlarıma sormayı tercih ederim bazı konularda neler yaptıklarını. Burada yaptığımız paylaşımlar da bu anlamda çok işime yaradı.

E5: Eğitimin yapıldığı gün ve saatleri bize göre ayarladığınız için çok memnunum. Çocuklar okuldayken biz de verimli zaman geçirdik. Bir akademisyen tarafından bu eğitimin verilmesi çok güven vericiydi. Ayrıca bize verilen çıktılar için teşekkürler.

E6: Atölye genel olarak çok verimliydi ve beklentilerimi karşıladı. Bu tür eğitimlerin daha sık düzenlenmesini çok isterim. Bence de okulda olması ve çocukların biz eğitimdeyken öğretmeniyle sınıfında olması iyi oldu.

E7: Medya konusu çok önemli tabi, burada bir sürü doğru bildiğim yanlışlar olduğunu da gördüm. Onun dışında başka konularda da sorularımızı hep yanıtladınız, çok teşekkür ederiz. Paylaşılan konular benim için hep katkı oldu. Yeni nesil çocukların ihtiyaçlarına yetişmek zor, bizler de kendimizi geliştirme fırsatı bulduk.

Ebeveynler atölyenin içeriğinden ve uygulanış biçiminden genel olarak memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, atölyenin etkileşimli yapısı ve grup tartışmalarıyla diğer ebeveynlerle deneyim paylaşımının faydalı bulunduğu belirtilmiştir. Ebeveynler, eğitimin düzenlendiği gün ve saatlerin uygun olduğunu ve bu tür eğitimlerin daha sık yapılmasını istediklerini dile getirmişlerdir.

4.5.2.2 Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Yönelik Ebeveyn Görüşleri. Ebeveynler, atölyenin medya kullanım süreçlerine yönelik farkındalıklarını artırdığını ve çocuklarının dijital medya kullanımını daha etkin bir şekilde yönetmelerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Atölye sürecinin, ebeveyn-çocuk etkileşimini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca, ebeveynler, çocuklarının dijital medya kullanımında güvenliğini sağlamaya yönelik daha bilinçli adımlar attıklarını dile getirmişlerdir. Ebeveynler tarafından atölye sürecinin çocukların medya kullanım alışkanlıklarına ve genel davranışlarına da olumlu etkileri olduğu vurgulanmıştır.

Atölyenin Ebeveynler Üzerindeki Etkileri. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin ebeveynlerin doğru bildikleri yanlışları fark etmelerinde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Odak grup görüşmesi, atölye süresince ebeveynlerin bu farkındalıktan çok etkilendiklerini göstermektedir. Atölye sırasında, medya araçlarının çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile bu araçların yanlış kullanımı konularında pek çok ebeveynin sahip olduğu yanlış inanışlar ele alınmıştır. Ebeveynler, medya kullanımının sadece eğlence amaçlı değil, aynı zamanda eğitici içeriklerle de desteklenmesi gerektiğini ve çocukların medya araçlarını bilinçli bir şekilde kullanmalarının sağlanmasının önemini fark etmişlerdir. E6, atölye öncesinde medya araçlarını bir ödül ve ceza mekanizması olarak kullandığını, ancak bunun çocuklarda kaygı oluşturduğunu ve doğru olmadığını fark ettiğini belirtmiştir. Atölye sayesinde, bu tür yanlış uygulamalardan kaçınarak, çocuklarına daha sağlıklı medya alışkanlıkları kazandırmaya başladığını ifade etmiştir.

Atölyenin Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Kullanım Süreçlerini Yönetimlerine Etkisi. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarını etkili bir şekilde yönetebilmeleri ve yeniden düzenleyebilmeleri için çeşitli bilgi ve tavsiyeler sunmuştur. Ebeveynler odak grup görüşmesinde çocuklarının medya kullanım süreçlerini hem içerik hem de süre yönetimi açısından kontrol altına aldıklarını belirtmişlerdir. E7, çocuğunun medya kullanım sürecini kısıtlamaya başladığını şöyle ifade etmiştir:

Genellikle evde televizyon açık bulunuyordu. Yani oturup bakmasak bile alışkanlık işte, salonda açık oluyordu o. E tabi böyle olunca oğlum da girip çıktıkça bakıyordu. Yani aslında bakıyor olduğunu sayenizde fark ettim. Bu zamanları da sayarsak baya izliyordu çocuk her gün. Artık kapatıyorum. Dediğiniz gibi belli programlar için açıp izleyip kapatıyoruz. Bu şekilde kontrol etmeye başlayınca günlük bir saati aşıyoruz artık.

Benzer şekilde, E3, çocuğu için oluşturduğu yeni medya kullanım planında hem süreyi hem de içeriği kontrol ettiğini ve çocuğunun hayatında medya kullanımını dengelediğini şu şekilde açıklamıştır:

Tabi bazı düzenlemeler yaptık. Öncelikle, belirli bir program belirledik. Gün içerisinde yalnızca belirli saatlerde ve belirli sürelerle medya araçlarını kullanmasına izin veriyoruz. Örneğin, okuldan sonra bir saat ve akşam yemeğinden önce yarım saat gibi. Bu sürelerin dışında medya kullanımına izin vermiyoruz. Ayrıca, içerik seçiminde de daha dikkatliyiz. İzleyeceği programları

ve videoları önceden seçip onaylıyoruz. Reklamsız ve eğitici içerikleri tercih ediyoruz. Televizyon veya tablet açıkken mutlaka yanında bulunuyor ve ne izlediğini kontrol ediyoruz. Bu şekilde hem süreyi hem de içeriği kontrol altında tutabiliyoruz. Çocuğumun medya kullanımını bu şekilde sınırlandırarak daha sağlıklı ve dengeli bir rutin oluşturduk.

E2:..... Özellikle süre anlamında ve içerik anlamında daha dikkatli olmaya başladım. İçerik olarak mesela ben kızımın hoşlandığı şeylere öncelik veriyordum. Şu an çok dikkat ediyorum ve öncelikle eğitici yönünü ön planda tutuyorum. Ben aslında önceden de öyle yaptığımı düşünüyordum, yapıyorum zannediyordum ama aslında öyle olmadığını fark ettim. Bu eğitimde onu daha iyi anladım kendi adıma.

Ebeveynlerin geri bildirimlerine dayanarak, atölye süreci sonunda çocuklarının medya kullanım sürelerini kısalttıkları ve medya içeriklerini daha dikkatli seçmeye başladıkları ifade edilmiştir. Ebeveynler, atölye süreci boyunca çocuklarının medya kullanımını daha yakından takip ettiklerini ve uygun içeriklere yönlendirme konusunda daha bilinçli davrandıklarını belirtmişlerdir. Ek olarak, bazı ebeveynler çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarında olumlu değişiklikler gözlemlediklerini dile getirmiştir.

Atölye Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin çocuklar üzerindeki etkileri, ebeveynlerin geri bildirimleri ve gözlemleri doğrultusunda ifade edilmiştir. Atölye sürecinde ebeveynlere sunulan bilgi ve önerilerin, çocukların medya kullanım alışkanlıklarında belirgin değişikliklere yol açtığı anlaşılmaktadır. Ebeveynlerin bilinçli medya yönetimi, çocukların dijital medya araçlarını daha sağlıklı ve dengeli bir şekilde kullanmalarını desteklemiştir.

Birçok ebeveyn, atölye sürecinde çocuklarının medya kullanım sürelerinin azaldığını ve içerik seçimlerinin daha dikkatli yapıldığını belirtmiştir. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları açık iletişim ve etkileşim, çocukların izledikleri içeriklerin farkında olmalarını ve bu içeriklerle ilgili sorular sormalarını teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. E7, çocuğunun artık izlediği programlar hakkında daha bilinçli olduğunu ve uygunsuz içeriklerle karşılaştığında bunu fark edip ebeveynlerine bildirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, atölye süreci, ebeveynlerde çocuklarının medya kullanımını eğitici ve yaratıcı etkinliklerle dengeleme farkındalığını geliştirmeye başlamıştır. Süreç içinde, ebeveynlerin talebi doğrultusunda bazı çocuklar farklı etkinliklere yönlendirilmiş ve bu sayede daha çeşitli ve zengin deneyimler edinme fırsatları yaratılmıştır. Bu değişimlere yönelik bazı ebeveyn ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

E2: Robotik kodlamaya başladık sayenizde. Zaten seviyordu öyle tablette oyun oynamayı. Şimdi öğreniyor da. Önerdiğiniz yere götürüyoruz. Zaten sevdiği bir şeyde üretiyor da olması hoşuma gidiyor.

E6: Eskiden bir şeye başlayıp devam etmemesini maymun iştahlılık gibi görüyordum. Yani bir kursa başlatıyorduk, sonra gitmek istemiyordu ve bırakıyorduk. Evde de ne yapsın çocuk tablet, telefon en çok vakit geçirdiği şeyler oluyordu. Sizinle de konuşmuştuk ya çocuklar hobiler edinirlerse daha az ihtiyaç duyarlar bu aletlere diye. Ona daha çok fırsat sunmaya karar verdik. Madem azaltacağız medya zamanını, yerine bir şeyler koymak lazım. Denesin, ben yine farklı şeylere yönlendireceğim onu.

Ebeveynler, atölye sürecinde sunulan bilgi ve önerilerin, çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarında değişikliklere yol açtığını belirtmişlerdir. Çocukların medya kullanım sürelerinin azaldığı ve içerik seçimlerinin daha dikkatli yapıldığı vurgulanmıştır. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları açık iletişim ve etkileşim, çocukların izledikleri içeriklerin farkında olmalarını sağladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, bazı ebeveynler, çocuklarını eğitici ve yaratıcı etkinliklere yönlendirme sürecine başladıklarını dile getirmiştir. Bu süreçte çocukların medya kullanımı dengelenerek farklı etkinliklerle zengin deneyimler edinme fırsatları buldukları ebeveynleri tarafından belirtilmiştir.

4.5.3. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Etkisine Yönelik Araştırmacı Günlüğü Bulguları

Atölye sürecinde araştırmacı, ebeveynlerin katılımı, etkileşim düzeyleri ve paylaşımlarını incelenmiş; gözlemler ve notlar üzerinden çıkarımlar yapmıştır. Bu değerlendirmeler, ebeveynlerin süreç boyunca nasıl bir gelişim gösterdiklerini, hangi konularda zorlandıklarını ve atölyenin onların üzerindeki etkilerini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Ebeveynlerin atölye sürecine ilişkin değerlendirmeleri, genellikle olumlu yönde olmuştur. Ebeveynler, atölyenin içeriği, sunulan bilgiler ve uygulanan yöntemler konusunda memnuniyetlerini atölye sürecinde zaman zaman dile getirmişlerdir. Ebeveynler, atölyede öğrendikleri bilgileri günlük yaşamlarında uygulayarak, çocuklarının dijital medya kullanımını daha bilinçli bir şekilde yönetmeye başladıklarını ifade etmişlerdir.

Atölye sürecinde sunulan içerik ve uygulamalar, ebeveynler tarafından son derece bilgilendirici ve uygulanabilir bulunmuştur. Özellikle güvenli internet kullanımı, zararlı içeriklerin filtrelenmesi ve çocukların dijital medya kullanımını düzenleme konularında sunulan bilgiler, ebeveynlerin dikkatini çekmiştir.

Atölye sürecinde, ebeveynlerin aktif katılımı ve diğer ebeveynlerle etkileşim kurmaları teşvik edilmiştir. Sürecin en başında yapılan görüşmelerde, anne ve babalar bilgi ve destek ihtiyaçlarını genellikle kendi yaş grubundaki çocukları olan diğer ebeveynlerle paylaşarak karşıladıklarını belirtmişlerdi. Atölye sürecinde de ebeveynlerin başlangıçtaki çekingenliklerini attıktan sonra daha açık hale geldikleri ve deneyimlerini paylaşma, sorularına cevap bulma ihtiyacı içinde oldukları gözlemlenmiştir. Ebeveynler, atölye boyunca kendi deneyimlerini paylaşarak ve diğer ebeveynlerin deneyimlerinden öğrenerek bilgi ve becerilerini geliştirme fırsatı bulmuşlardır.

4.5.4. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveynlerin Medya Aracılığı Uygulamalarına Etkisine İlişkin Bulguların Yorumu

Erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarına yönelik atölye etkisini inceleyen araştırma sonucunda, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği ön test ve son test puanları arasında deney grubunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Nicel bulgular, ebeveyn medya aracılığı atölyesinin, ebeveynlerin medya aracılığı puanlarını yükseltmede olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Alan yazında yapılan araştırmalar, ebeveyn medya aracılığı eğitimlerinin, ebeveynlerin medya aracılığı davranışlarını geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Bu eğitim programlarına katılan ebeveynler, çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarını daha bilinçli ve etkin bir şekilde yönetebilmekte, uygun içerik seçiminde daha dikkatli davranmakta ve dijital güvenlik konularında daha bilinçli hale gelmektedirler. Nikken ve Schols (2015) araştırmasında, ebeveyn medya aracılığı eğitimlerinin, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını denetleme ve yönlendirme becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmişlerdir. Eğitim programlarına katılan ebeveynlerin, çocuklarının medya kullanımını daha etkin bir şekilde yönettikleri, uygun içerik seçiminde daha bilinçli davrandıkları ve dijital güvenlik konularında daha

dikkatli oldukları bulunmuştur. Eğitimler, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarını düzenlemeleri ve güvenli internet kullanımı konularında bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır. Benzer şekilde Valkenburg ve Piotrowski (2017) araştırmasında, ebeveynlerin medya aracılığı eğitiminin uzun vadeli etkileri incelenmiştir. Eğitim programlarına katılan ebeveynlerin, çocuklarının medya kullanımını daha bilinçli bir şekilde yönetme konusunda uzun vadeli beceriler kazandıkları ve bu becerilerin çocukların medya alışkanlıklarında olumlu değişiklikler yarattığı bulunmuştur. Özellikle, çocukların medya içeriklerini eleştirel bir gözle değerlendirme ve dijital dünyada güvenli davranışlar sergileme konularında daha başarılı oldukları görülmüştür. Plowman, McPake ve Stephen (2010) çalışmalarında, medya eğitim programlarının ebeveynler üzerindeki etkisini incelemiştir. Eğitim programlarına katılan ebeveynlerin, çocuklarının dijital medya kullanımını daha etkin bir şekilde yönetme konusunda bilgi ve beceri kazandıkları bulunmuştur. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarına dijital güvenlik ve mahremiyet konularında rehberlik etme kapasitelerinin arttığı ve bu sayede çocukların çevrimiçi risklere karşı daha iyi korunabildiği ortaya konmuştur. ECEMAÖ alt boyutlarında ebeveynlerin aktif destekleyici-sınırlayıcı-yorumlayıcı ve kısıtlayıcı destekleyici-sınırlayıcı alt boyutlarında son test puanları artış göstermişken kısıtlayıcı-engelleyici alt boyutunda son test puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş gözlenmesi ebeveynlerin çocuklarına daha aktif medya aracılığı uygulamaları yapmaya başladıklarını göstermektedir. Burada atölye içeriğinin ebeveynlerin aktif medya aracılığı davranışları kazanmaları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Kısıtlayıcı aracılık davranışlarının görülmesinin sebebi ise 36-72 aylık çocuklara sahip olan ebeveyn grubunun korumacı yaklaşımından kaynaklanmakta olduğu ve çocukların dijital ortamda güvenliklerini sağlamak üzere artış gösterdiği düşünülmektedir. Livingstone ve Helsper (2008) ebeveynlerin dijital medya kullanımını yönetme stratejileri ve bu stratejilerin çocukların medya alışkanlıkları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştiren eğitim programlarına katılmalarının, çocukların medya içeriklerini daha dikkatli seçmelerine ve ekran süresini sınırlandırmalarına yardımcı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, ebeveynlerin dijital güvenlik ve mahremiyet konularında bilinçlenmeleri, çocuklarının çevrimiçi risklere karşı daha iyi korunmasını sağlamıştır.

Ebeveyn medya aracılığı stratejilerinin çocukların medya kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkileri de alan yazında önemli bir yer tutmaktadır. Crescentini ve Mainardes (2020) çalışmalarında, ebeveynlerin medya aracılığı stratejilerinin çocukların medya

kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, ebeveynlerin aktif ve kısıtlayıcı medya aracılığı stratejilerini uyguladıklarında, çocuklarının medya içeriklerini daha dikkatli seçtiklerini ve ekran sürelerini sınırlandırdıklarını göstermiştir. Ayrıca, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmeleri, çocukların dijital medya araçlarını daha bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmuştur. Clark (2011) çalışmasında, ebeveynlerin medya yönetimi stratejilerini ve bu stratejilerin çocukların dijital medya kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu araştırmada ebeveynlerin aktif ve kısıtlayıcı medya aracılığı stillerinin, çocukların medya kullanım alışkanlıklarını olumlu yönde etkilediği bulgusu, hem nicel hem de nitel verilerle desteklenmektedir. Deney grubunda, ebeveynlerin son test puanlarının aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, aktif sınırlayıcı, kısıtlayıcı sınırlayıcı ve aktif yorumlayıcı aracılık türlerinde ön test puanlarına göre son test puanlarında artış gösterdiği tespit edilmiştir. Diğer yandan kısıtlayıcı engelleyici puanlarında son testte düşüş görülmüş. Bu bulgular, odak grup görüşmelerinde ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımlarında daha dikkatli ve yönlendirici davranışlar sergilemeye başladıklarını ifade etmeleriyle örtüşmektedir. Araştırmacı günlüğü notlarında da ebeveynlerin, çocuklarının medya içeriklerini daha bilinçli bir şekilde seçtikleri ve ekran sürelerini sınırlandırdıklarına dair ifadeler yer almıştır.

Türkiye’de yapılan diğer çalışmalar da ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını yönetmede aktif rol almaları gerektiğini vurgulamaktadır. Sönmezer ve Balcıoğlu (2023), ekran başında geçirilen fazla sürenin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini belirterek, çocukların ekran kullanımının ebeveynleri tarafından sınırlandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu araştırma, ailelerin çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmesinin önemini ve dijital mecraların olumsuz etkilerine karşı çocukları korumak için ebeveynlerin bilinçli olması gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Karaboğa (2019), çocukların dijital ortamlarda mahremiyetlerinin korunması ve ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, bu araştırmada, aile ortamında anne, baba ve çocukların ekran karşısında geçirdiği sürenin artmasının aile içi iletişimi olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Ekran bağımlılığının sosyal, psikolojik ve eğitimsel sorunlara yol açabileceği, erken yaşlarda ekran maruziyetinin gelişimsel gecikmelere neden olabileceği ve ebeveynlerin bu süreçte aktif rol alarak çocuklarını korumaları gerektiği

ortak bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır (Güney ve Kaya, 2020; Karaman ve Kurtoğlu, 2019).

Ebeveynler atölye sürecini değerlendirdiklerinde, atölye içeriği ebeveynler tarafından etkili ve yeterli bulunmuştur. Bu tür medya aracılığı eğitimlerinin, ebeveynlerin dijital medya konusunda daha bilinçli hale gelmelerine ve çocuklarına bu konuda daha etkili bir şekilde rehberlik etmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Livingstone ve Helsper (2008), çocukların dijital medya kullanımında ebeveynlerin rehberlik etmesinin, çocukların medya içeriklerinin olumsuz etkilerinden korunmalarında kritik bir rol oynadığını belirtmektedir. Bu bağlamda, atölye sırasında sunulan bilgiler, ebeveynlerin medya kullanımına yönelik bilinçlerini artırarak, çocuklarının dijital dünyada karşılaşılabilecekleri risklere karşı daha iyi korunmalarını sağlamıştır. Ayrıca atölye sürecinin etkileşimli planlanması, grup tartışmaları ve interaktif oturumlar içermesi, ebeveynlerin dijital medya kullanımına yönelik farklı bakış açıları kazanmalarına ve kendi yaklaşımlarını geliştirmelerine olanak tanımıştır. Bu etkileşimin, ebeveynlerin daha hızlı ve derinlemesine öğrenmelerine, aynı veya benzer deneyimleri yaşayan diğer ebeveynlerden cesaret almalarına ve medya aracılığı konusunda yöntemlerini geliştirmelerine katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Livingstone ve Haddon (2009), ebeveynlerin dijital medya kullanımı konusunda birbirleriyle deneyim paylaşmalarının, çocukların dijital medya içeriklerini daha bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanmalarına katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, atölye sürecinde yapılan grup tartışmaları ve interaktif oturumlar, ebeveynlerin hem kendi yaklaşımlarını geliştirmelerine hem de çocuklarıyla daha bilinçli bir şekilde iletişim kurmalarına olanak sağlamıştır.

Atölye sürecinde sunulan uygulamalı eğitim, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını yönetmede önemli bir destek sağlamıştır. Özellikle zararlı içeriklerin filtrelenmesi, güvenli internet kullanımı ve medya zamanı yönetimi gibi konularda verilen bilgiler, ebeveynlerin bu alanlarda daha yetkin hale gelmelerine katkıda bulunmuştur. Kirwil (2009), ebeveynlerin dijital medya konusundaki bilgi ve becerilerini artırmalarının, çocuklarının dijital dünyada karşılaşılabilecekleri risklere karşı daha iyi korunmalarını sağladığını belirtmektedir. Bu bağlamda, atölyede sunulan içerikler ve yapılan uygulamalar, ebeveynlerin kendilerini daha donanımlı hissetmelerine ve çocuklarına daha iyi rehberlik etmelerine olanak tanımıştır.

Atölye sürecinde sunulan bilgiler ve yapılan uygulamalar ile ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiği, ebeveynlerin çocuklarıyla

birlikte dijital medya içeriklerini izleme ve bu içerikler hakkında konuşma konusunda daha bilinçli hale geldiklerine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu durumun, ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirdiği ve çocukların medya içeriklerini daha bilinçli bir şekilde tüketmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Şahin (2009), medya okuryazarlığı eğitiminin ebeveynlerin çocuklarıyla medya içerikleri üzerine yaptıkları tartışmaların, çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini ve medya okuryazarlığını artırdığını vurgulamaktadır. Atölye sürecinde ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları bu etkileşimin, çocuklarının dijital medya kullanımını daha sağlıklı ve bilinçli bir şekilde yönetmelerine ve medya aracılığı davranışlarını uygun şekilde geliştirmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, atölye sürecine katılan ebeveynler, genel olarak bu süreçten memnun kaldıklarını ve önemli kazanımlar elde ettiklerini belirtmişlerdir. Atölye, ebeveynlerin dijital medya aracılığı konusundaki bilgi ve becerilerini geliştirerek, çocuklarının medya kullanımını daha sağlıklı bir şekilde yönetmelerine katkıda bulunmuştur. Medya eğitiminin, ebeveynlerin ve çocukların medya okuryazarlığını artırmada ve bu süreçte farkındalıklarını geliştirmede önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Ebeveynlerin atölye sürecindeki memnuniyeti ve kazanımları, bu tür eğitim programlarının önemini ve etkisini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu eğitimlerin, ebeveynlerin dijital medya aracılığıyla çocuklarına rehberlik etme konusundaki yetkinliklerini artırması ve aile içi iletişimi güçlendirmesi, atölye sürecinin önemli çıktılarından biri olarak nitelendirilebilir.

Genel Yorum

Araştırmanın nitel ve nicel bulguları, ebeveyn medya aracılığı atölyesinin ebeveynlerin dijital medya yönetimi konusundaki farkındalıklarını ve becerilerini artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Nicel bulgular, deney grubunun son test puanlarındaki artışın kontrol grubuna kıyasla belirgin ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Kontrol grubunda ise EÇEMAÖ toplam puanları son testte anlamlı bir değişim göstermemiştir. Bu sonuç, atölyenin etkili olduğunu doğrulamaktadır. Ebeveynler, sürecin sonunda çocuklarının dijital medya kullanımını daha bilinçli ve dengeli bir şekilde yönettiklerini, dijital medya kullanımında çocuklarına daha etkili aracılık uygulamaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun,

çocukların sağlıklı medya alışkanlıkları geliştirmelerine ve dijital dünyada güvenli bir şekilde yer almalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Elde edilen nitel bulgular da atölye sürecinin ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarında olumlu değişiklikler yarattığını ve bu değişikliklerin çocukların medya kullanım alışkanlıklarına yansıdığını ortaya koymaktadır. Nicel ve nitel bulgular, atölye uygulamasının deney grubu ebeveynlerinin medya kullanımı konusundaki farkındalıklarını ve deneyimlerini artırmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ebeveynlerin süreç boyunca kazandıkları bilgi ve becerilerin, çocuklarının dijital medya kullanımını daha sağlıklı ve güvenli bir şekilde yönetmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bulgular, benzer eğitim ve atölye programlarının yaygınlaştırılmasının gerekliliğini bir kez daha vurgulamaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 36-72 ay aralığında çocuğu olan ebeveynlerin dijital medya aracılığı konusundaki farkındalıklarını artırmak ve çocuklarının medya kullanım süreçlerine daha etkili bir şekilde aracılık etmelerini sağlamak amacıyla geliştirilen ebeveyn medya aracılığı atölyesinin etkisini incelemektedir. Araştırma, nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırma stratejilerinden yakınsak paralel desen ile yürütülmüş olup, elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda, ebeveynlere, gelecekteki araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi'nin geliştirilmesi ve etkisinin incelenmesini içeren bu araştırma sürecinde elde edilen sonuçlar, ebeveyn görüşmeleri, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği (EÇEMAÖ), odak grup görüşmesi ve araştırmacı günlüğü analizleri ile desteklenmiş ve birbirini doğrulayan bulgular ortaya konmuştur. Atölye süreci, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımına yönelik farkındalıklarını ve uygulamalarını olumlu yönde etkilemiştir. Sonuçlar, ebeveynlerin medya aracılığı becerilerinin geliştirilmesiyle çocuklarının medya kullanma alışkanlıklarında olumlu yönde değişiklikler olduğunu göstermektedir. Aşağıda araştırma soruları odağında elde edilen sonuçlar sunulmaktadır:

Ebeveynlerin Çocuklarının Dijital Medya Kullanımı ve Medyaya Erişimi ile İlişkin Sonuçlar

- Çocuklarının dijital medya araçlarını özellikle çizgi film izlemek, oyun oynamak ve video izlemek için kullanmakta ve bu kullanımın genellikle eğlence amaçlı olmaktadır.

- Çocuklarının dijital medya araçlarını özellikle yemek ve dinlenme zamanlarında kullanmaktadır.
- Medyaya alternatif etkinlikler ebeveynler tarafından çocuklara sunulduğunda çocuklar tarafından medya araçlarına ayrılan zaman azalmaktadır.
- Ebeveynler çocuklarının talebi dışında kendi yapmaları gereken işlerini yapabilmek ve kendilerine zaman ayırabilmek amacıyla medya araçlarını çocuklarına sunmaktadır.

Ebeveynlerin Çocukların Medya Kullanımına Eşlik Etme Süreçlerine İlişkin Sonuçlar

- Ebeveynler, çocuklarının medya kullanımlarına eşlik ederken genellikle yalnızca fiziksel olarak yanlarında bulunmak gibi sınırlı bir yaklaşımı benimsemektedir.
- Atölye süreci, ebeveynlerin çocuklarına medya kullanım süreçlerinde daha etkili bir şekilde eşlik etmelerini sağlamıştır.
- Ebeveynler, bu süreçte çocuklarıyla sınırlı düzeyde iletişim kurmaktadır.
- Atölye, ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla iletişim kurarak onların medya kullanım süreçlerinden daha fazla yarar sağlamasına katkıda bulunmalarını desteklemiştir.

Ebeveynlerin Çocuklarının Medya Kullanımına Eşlik Etme Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Sonuçlar

- Ebeveynler çocuklarının medya kullanım süreçlerini takip ve kontrol etmekte zorluk yaşamaktadır. Atölye süreci, ebeveynlerin bu zorluğu aşmalarına yardımcı olmuş ve çocuklarının medya kullanımını daha etkili bir şekilde takip edebilmeleri için gerekli becerileri kazandırmıştır.
- Ebeveynler medya içeriklerini değerlendirmekte ve çocuklara uygunluğu konusunda karar vermekte zorluk yaşamaktadır. Atölye süreci, ebeveynlere çocuklar için uygun medya içeriklerini nasıl değerlendirebilecekleri konusunda rehberlik etmiş, bu alanda daha bilinçli ve güvenli kararlar vermelerine katkı sağlamıştır.

Ebeveynlerin Çocuklarını Medya ile Buluşturmada İhtiyaç Duydukları Bilgilere İlişkin Sonuçlar

- Ebeveynler, çocuklarının dijital ortamda sağlıklı ve dengeli bir kullanım alışkanlığı kazanmalarını nasıl sağlayabilecekleri konusunda yeterli bilgiye sahip değildir.
- Atölye süreci sayesinde ebeveynler, çocuklarının dijital ortamda sağlıklı ve dengeli bir kullanım alışkanlığı kazanmaları için gerekli bilgileri edinmiş ve kendi yöntemleri ile bu bilgileri birleştirip uygulamaya başlamışlardır.
- Ebeveynler, çocuklarının yaşları gereği dijital mahremiyet ve siber zorbalık konularında başlangıçta düşük kaygı düzeyine sahipken, atölye süreci bu alanlarda gerekli bilinçlendirmeyi sağlamış ve ebeveynlerin farkındalıklarını artırmıştır.
- Ebeveynler açısından güvenilir bilgi ve destek kaynaklarının akademisyenler, kamu spotları ve bilimsel içeriklerin olduğu görülmüştür.

Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveyn Medya Aracılığı Uygulamalarına Etkisine İlişkin Sonuçlar

- Ebeveyn medya aracılığı atölyesine katılan deney grubu ebeveynlerin EÇEMAÖ son test toplam puanlarının, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı ölçüde arttığı belirlenmiştir.
- Kontrol grubunda bulunan ebeveynlerin EÇEMAÖ ön test- son test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- EÇEMAÖ alt boyutunda deney grubu için aktif-destekleyici, kısıtlayıcı-destekleyici, aktif-sınırlayıcı, kısıtlayıcı-sınırlayıcı ve aktif- yorumlayıcı alt boyutunda son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Kısıtlayıcı-Engelleyici alt boyutunda ise son test puanları, ön test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha düşük bulunmuştur.
- Atölye, ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarında olumlu değişiklikler yapmalarına katkıda bulunmuştur. Ebeveynler, çocuklarının medya kullanım sürelerini yeniden düzenleme ve medya içerikleri hakkında daha bilinçli kararlar almaya başlamışlardır.

- Ebeveynler, atölye içeriği ve uygulamasına yönelik genel olarak memnuniyetlerini ifade etmişlerdir. Atölye sürecinde kullanılan teknikler ve uygulamalı sürecin, ebeveynlerin içeriği içselleştirmesi ve uygulamaya başlamasında kolaylaştırıcı olduğu görülmüştür.
- Ebeveynlerin atölye süresince edindikleri bilgi ve becerileri kullanmaya başladıkları ve çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarında iyileşmelere yol açtığı görülmüştür.
- Ebeveynlerin medya içerikleri hakkında daha bilinçli olmaları sağlanmış, medya kullanım süreleri ve içerik kontrolü konusunda olumlu değişiklikler gözlemlenmiştir.
- Araştırmacı günlüğü, atölyenin ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını olumlu yönde etkilediğini desteklemektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçları ve sınırlılıkları göz önüne alındığında aşağıda ebeveynler, araştırmacılar ve karar alıcı ve politika yapıcılara yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını bilinçli bir şekilde yönetmeleri ve bu süreçte ebeveyn medya aracılığı hususunda doğru uygulamalarda bulunmaları önerilmektedir. Ebeveynlerin medya içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeleri ve çocukların yaşlarına uygun içeriklere erişimlerini sağlamaları çocukların dijital medyanın faydalarından istifade etmeleri için büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda, ebeveynlerin, çocuklarının medya kullanım alışkanlıklarını yakından izlemeleri ve bu süreçte yönlendirici olmalarının, çocukların dijital dünyada sağlıklı bir şekilde gelişmelerine anlamlı bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.
- Ebeveynlerin çocuklarıyla dijital medya kullanımı hakkında açık ve yapıcı bir iletişim kurmaları önerilmektedir. Bunun çocukların medya tüketimi sırasında karşılaştıkları zorlukları paylaşımlarına ve doğru kişilerle çözüm arayışlarında bulunmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

- Ebeveynlere, çocuklarının dijital medya kullanımı konusunda onlarla birlikte sınırlar belirlemeleri ve bu sınırların sebeplerini açıklamaları önerilmektedir. Ekran süresi, içerik türleri ve medya kullanım saatleri üzerine aile içi anlaşmalar yapılması tavsiye edilmektedir.
- Ebeveynlerin, çocuklarıyla birlikte dijital medya içerikleri izlemesi ve bu içerikler üzerine tartışması önerilmektedir. Bu medya zamanlarının aile için anlamlı ve etkileşimli süreçlere dönüştürülmesine katkı sağlayacaktır.
- Dijital medya ve teknoloji hızla değiştiği için ebeveynlerin bu alanda güncel kalmaları önerilmektedir. Ebeveynlerin medya eğitimlerine katılmaları, uzman tavsiyelerini takip etmeleri ve yeni gelişmeler hakkında bilgi edinmeleri, çocuklarına daha iyi medya aracılığı yapabilmeleri adına tavsiye edilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma, 36-72 ay grubu çocuğu olan ebeveynlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Gelecekteki araştırmalarda, farklı yaş gruplarındaki çocuklara sahip ebeveynlerin dijital medya kullanımı konusundaki deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının incelenmesi önerilmektedir. Bu sayede, daha geniş bir perspektif sağlanarak farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarına yönelik daha kapsamlı atölye programları geliştirilebilir.
- Farklı kültürel ve sosyoekonomik bağlamlardaki ebeveynlerin dijital medya kullanımıyla ilgili deneyimlerini ve ihtiyaçlarını inceleyen araştırmalar yapılması önerilmektedir. Bu çalışmalar, farklı bağlamlarda uygulanabilecek stratejilerin geliştirilmesine olanak tanıyacaktır.
- Dijital medya aracılığı atölyesinin uzun vadeli etkilerini değerlendiren uzun süreli araştırmalar yapılması önerilmektedir. Böylece, atölyenin sürdürülebilir etkileri ve uzun vadeli faydaları daha net gözlemlenebilecektir.
- Dijital medya kullanımına yönelik programların etkinliğini değerlendirmek amacıyla, araştırma enstitüleri ve üniversiteler tarafından düzenli olarak araştırmalar yapılması önerilmektedir. Bu araştırmaların, uygulanan programların ebeveynler üzerindeki etkilerini değerlendirerek gerekli iyileştirmeleri yapılması beklenmektedir.

Karar Alıcı ve Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Dijital medya aracılığı atölyesi ve eğitim programlarının, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmenler ve üniversitelerde topluma hizmet desteği kapsamında öğretim elemanları tarafından yaygınlaştırılarak verilmesi önerilmektedir. Bu programların interaktif ve uygulamalı içerikler barındırması, ebeveynlerin öğrendiklerini günlük yaşamlarına aktarmalarını kolaylaştırması açısından önemlidir.
- Dijital medya okuryazarlığı ve güvenli internet kullanımı konularının, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi eğitim programlarına entegre edilmesi önerilmektedir. Bu sayede, çocukların erken yaşlardan itibaren dijital dünyada güvenli bir şekilde yer almaları sağlanacaktır. Ayrıca, bu konunun okul yönetimleri tarafından teşvik edilmesi ve okul-aile iş birliği içerisinde çocuklar ve aileler için destekleyici içeriklerin oluşturulup uygulanması tavsiye edilmektedir.
- Ebeveyn medya aracılığı programlarına erişimin çevrimiçi eğitim platformları aracılığıyla kolaylaştırılması ve bu sayede daha fazla ebeveyne ulaşılması önerilmektedir. Bu platformlar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenmeli ve video dersler, rehber dokümanlar ve interaktif öğrenme araçlarını içermelidir.
- Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri öğretmen eğitimi programlarında lisans eğitimine medya okuryazarlığı derslerinin eklenmesi önerilmektedir. Bu sayede, öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerilerini geliştirerek, çocuklara sağlıklı medya alışkanlıkları kazandırmaları hedeflenmektedir.
- Sivil toplum kuruluşları ve yerel toplulukların üniversiteler ile iş birliği içerisinde, erken yaşlarda dijital medya kullanımına yönelik toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme kampanyaları düzenleyerek toplumun bilinçlenmesine katkıda bulunmaları önerilmektedir. Bu kampanyalar, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından yürütülmelidir.

KAYNAKÇA

- Aguinis, H., Gottfredson, R. K., & Joo, H. (2013). Best-practice recommendations for defining, identifying, and handling outliers. *The Journal of Applied Psychology*, 98(3), 591-616. doi: <https://psycnet.apa.org/record/2013-09541-005>
- Akca, A. ve Ayaz Alkaya, S. (2019). Erken Çocukluk Döneminde Ekran Maruziyetinin Etkileri. *I. Uluslararası 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Kongresi* (s. 1-9). Ankara: İKSAD. Erişim adresi: <https://avesis.aybu.edu.tr/yayin/eb02a6b4-6d4f-44e2-963e-58c94a2b8709>
- Akçay, D., & Emiroğlu, O. N. (2019). The effect of motivational interviewing with mothers on media interaction and aggression behaviours of preschool-aged children. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 1-16. doi:<https://doi.org/10.1080/24694193.2019.1651788>.
- Akçay, D., & Özcebe, H. (2012). Televizyonun Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Saldırganlık Davranışına Etkisi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55, 82-87. Erişim adresi: <https://doi.org/10.17755/esosder.471222>
- Altun, A. (2014). Medya Okur Yazarlığı Eğitimine Yönelik Türkçe Yayınlar: Bir Bibliyografya Denemesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(9), 5-15. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/odusobiad/issue/27573/290150#article_cite
- American Academy of Pediatrics. (1999). Committee on public education. media education. *Pediatrics*, 104(2), 341-343. Doi: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10429023/>
- American Academy of Pediatrics. (2016). Media and young minds. *Council on Communications and Media. Pediatrics*, 138(5), 1-6. Doi: <https://publications.aap.org/pediatrics/article/138/5/e20162591/60503/Media-and-Young-Minds?autologincheck=redirected>
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.
- Ashwini, K., Ponuma, R., & Amutha, R. (2021). Fine motor skills and cognitive development using virtual reality-based games in children. In *Handbook of Decision Support Systems for Neurological Disorders* (pp. 187-201). Academic Press. Doi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780128222713000062>
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/38061/399955>

- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ, 1986(23-28), 2.
- Banko, Ç., İlhan, T., & Şallı, F. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Televizyonda Akıllı Sembol Kullanımı ve Çocuklarını Televizyondan Koruma Yöntemleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 45-59. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/315959341_Okul_öncesi_donem_cocuklari_nin_ebeveynlerinin_akilli_sembol_kullanimi_ve_televizyondan_koruma_yontemleri
- Barber, B. K., & Walczak, M. M. (2009). *Quantitative and qualitative analysis in social science research: Coding and categorization*. New York, NY: Routledge.
- Barcus, F. E. (1969). Parental influence on children's television viewing. *Television Quarterly*, 8(3), 63-73.
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S., & Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160, 395-401. Doi: <http://dx.doi.org/10.1001/archpedi.160.4.395>
- Beck, R. J., & Wood, D. (1993). The dialogic socialization of aggression in a family's court of reason and inquiry. *Discourse Processes*, 16(3), 341-362. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/01638539309544843>
- Begley, S. (1996). Your child's brain: How kids are wired for music, math, and emotions. *Newsweek*, 89244420, 57-61. Retrieved from: http://www.creativekids.com.au/Site/Ideas/4A97BE71-CFBB-405E-9C46-B78EC8F92238_files/NewsWeek-YourChildsBrain-2.pdf
- Benedetto, L., & Ingrassia, M. (2021). Digital parenting: Raising and protecting children in a media world. In L. Benedetto & M. Ingrassia (Eds.), *Parenting: Studies by an ecocultural and transactional perspective* (pp. 127-148). London: IntechOpen. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/382998109_The_predictive_relationships_between_children's_digital_game_addiction_tendencies_and_mothers'_digital_parenting_awareness_and_digital_literacy_levels
- Beyens, I., & Beullens, K. (2017). Parent-child conflict about children's tablet use: The role of parental mediation. *New Media & Society*, 19(12), 2075-2093. Doi: <https://doi.org/10.1177/1461444816655099>
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2021). *Dijital Dünyada Çocuk Güvenliği ve Ebeveynlik Becerileri*. Erişim adresi: <https://www.btk.gov.tr/cocukguvenligi> Erişim tarihi: 9 Eylül, 2024.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1989). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/child-rights-convention> Erişim tarihi: 9 Eylül, 2024].

- Bleakley, A., Ellithorpe, M. E., & Hennessy, M. (2014). Media use and communication with children: The effects of parents' attitudes, practices, and children's media knowledge. *Mass Communication and Society*, 17(4), 483-506. Doi: <https://doi.org/10.1080/15205436.2013.816738>
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York: Longmans, Green.
- Bodrova, E., & Leong, D. J. (2010). *Tools of the mind: The Vygotskian approach to early childhood education* (2nd ed.). Pearson.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods* (5th ed.). New York: Pearson
- British Medical Journal. (2020). *Study on screen time and child health*. Retrieved from: <https://bmjopen.bmj.com/content/9/1/e023191>
- Buckingham, D. (2013). *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*. John Wiley & Sons.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (26. baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Byrne, S., & Lee, T. (2011). Toward predicting youth resistance to internet risk prevention strategies. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 55(1), 90-109. doi:10.1080/08838151.2011.546251
- Calvert, S. L., & Wilson, B. J. (Eds.). (2008). *The handbook of children, media, and development*. Blackwell Publishing. Retrieved from: <https://doi.org/10.1002/9781444302752>
- Chassiakos, Y. L. R., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. A., & Cross, C. (2016). Children and adolescents and digital media. *Pediatrics*, 138(5), e20162593. Retrieved from: <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2593>
- Chen, Y.-Y., Li, Z., Rosner, D. & Hiniker, A. (2019). Understanding parents' perspectives on mealtime technology. *Proceedings of the ACM on Interactive, Mobile, Wearable and Ubiquitous Technologies*, 3(1), 5:1-19. Doi: <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3314392>
- Chong, S. C., Teo, W. Z., & Shorey, S. (2023). Exploring the perception of parents on children's screen time: A systematic review and meta-synthesis of qualitative studies. *Pediatric Research*, 1-11. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36966270/>
- Chou, H., Chou, C., & Chen, C. (2016). The moderating effects of parenting styles on the relation between the internet attitudes and internet behaviors of high-school students in Taiwan. *Computers & Education*, 94, 204-214. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131515300890>
- Christakis, D. A., Garrison, M. M., Herrenkohl, T., Haggerty, K., Rivara, F. P., Zhou, C., & Liekweg, K. (2013). Modifying media content for preschool children: a

- randomized controlled trial. *Pediatrics*, 131(3), 431-438. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23420911/>
- Christakis, D. A., Zimmerman, F. J., DiGiuseppe, D. L., & McCarty, C. A. (2004). Early television exposure and subsequent attentional problems in children. *Pediatrics*, 113(4), 708-713. Doi: 10.1542/peds.113.4.708
- Cingel, D. P., & Krcmar, M. (2013). Predicting value-expressive attitudes: The influence of parental mediation on children's media literacy. *Journal of Children and Media*, 7(4), 421-434. <https://doi.org/10.1080/17482798.2012.739807>
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323-343. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Clarkson, A., & Zierl, L. (2018). An online parenting program grows digital parenting skills and parent-school connection. *Journal of Extension*, 56(5). DOI:10.34068/joe.56.05.06
- Collier, K. M., Coyne, S. M., Rasmussen, E. E., Hawkins, A. J., Padilla-Walker, L. M., Erickson, S., & Memmott-Elison, M. K. (2016). Does parental mediation of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior. *Developmental Psychology*, 52, 798-812. Retrieved from: <https://scholarsarchive.byu.edu/facpub/4021>
- Coşkunalp, S. (2022). *Dijital ebeveynlik öz yeterliği ile çocuklarda problemli medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yükek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya
- Cox, R., Skouteris, H., Rutherford, L., Fuller-Tyszkiewicz, M., Dell'Aquila, D., & Hardy, L. L. (2012). Television viewing, television content, food intake, physical activity, and body mass index: A cross-sectional study of preschool children aged 2-6 years. *Health Promotion Journal of Australia*, 23(1), 58-62. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22730942/>
- Coyne, S. M., Rogers, A., Holmgren, H. G., Booth, M. A., Van Alfen, M., Harris, H., Barr, R., Padilla-Walker, L. M., Sheppard, J. A., Shawcroft, J., & Ober, M. (2023). Masters of media: A longitudinal study of parental media efficacy, media monitoring, and child problematic media use across early childhood in the United States. *Journal of Children and Media*, 17(3), 318-335. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/17482798.2023.2200958>
- Crescentini, A., & Mainardes, E. W. (2020). Parental mediation of children's use of mobile devices: A systematic literature review. *Computers in Human Behavior*, 109, 106342.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications.

- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2017). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Cummings, H. M., & Vandewater, E. A. (2007). Relation of adolescent video game play to time spent in other activities. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 161(7), 684-689. Retrieved from: <https://doi.org/10.1001/archpedi.161.7.684>
- Çınar, M. (2023). *Ebeveynlere Yönelik Bir Yeni Medya Okuryazarlığı Programının Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı). YÖK Tez Merkezi.
- Daneels, R., & Vanwynsberghe, H. (2017). Mediating social media use: Connecting parents' mediation strategies and social media literacy. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(3), Article 5. Retrieved from: <https://doi.org/10.5817/CP2017-3-5>
- Denham, S. A. (1998). The Guilford series on special and emotional development. *Emotional development in young children*. Guilford Press.
- Dijital Dönüşüm Ofisi. (2021). *Çocuklar Ve Gençler İçin Dijital Medya Okuryazarlığı Projeleri*. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. Erişim adresi: <https://www.dijitaldonusum.gov.tr/projeler>
- Doğan, H. (2024). *60-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlerin Medya Okuryazarlık Düzeyleri İle Medya Aracılık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Temel Eğitim, Okul Öncesi Eğitimi Bölümü). ODTÜ Kütüphanesi.
- Donohue, C., & Paciga, K. A. (2017). *Technology and interactive media for young children: A whole child approach connecting the vision of Fred Rogers with research and practice*. Fred Rogers Center for Early Learning and Children's Media at Saint Vincent College.
- Dulkadir Yaman, N., & Kabakçı Yurdakul, I. (2022). Exploring parental mediation of internet use through young children's perspective. *Education and Information Technologies*. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10639-022-10939-3>
- Dulkadir Yaman, N., Karademir, A., & Yaman, F. (2023). An investigation of the parental mediation situations of preschool children's parents. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 13(2), 1-15. Retrieved from: <https://doi.org/10.18039/ajesi.1258231>
- Eastin, M. S., Greenberg, B. S., & Hofschire, L. (2006). Parenting the internet. *Journal of Communication*, 56, 486-504. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00297.x>
- Enagandula, R., Singh, S., Adgaonkar, G. W., Subramanyam, A. A., & Kamath, R. M. (2018). Study of internet addiction in children with attention-deficit hyperactivity disorder and normal control. *Industrial Psychiatry Journal*, 27(1), 110. DOI: 10.4103/ipj.ipj_47_17

- Er, H. (2016). Geleneksel ve Çağdaş Öğretim Yöntemleri. F. Güneş (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (ss. 111-149). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, M. ve Özsüer S., (2008). Vygotsky'nin yeniden değerlendirilmesi, Erişim adresi: <http://www.egitim.aku.edu.tr/vygotsky.pdf>
- Ergüney, M. (2017). İnternetin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir Araştırma. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 1917-1938. Erişim adresi: <https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1507809543.pdf>
- Ernest, J. M., Causey, C., Newton, A. B., Sharkins, K., Summerlin, J., & Albaiz, N. (2014). Extending the global dialogue about media, technology, screen time, and young children. *Childhood Education*, 90 (3), 182–191. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/00094056.2014.910046>
- Ersoy, A. (2015). Doktora Öğrencilerinin İlk Nitel Araştırma Deneyimlerinin Günlükler Aracılığıyla İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 549-568. Erişim adresi: <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.030>
- Ertemel, A. V., & Aydın, G. (2018). Dijital Ekonomide Teknoloji Bağımlılığı ve Çözüm Önerileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(4), 683-690. Erişim adresi: <https://doi.org/10.15805/addicta.2018.5.4.0038>
- eSafety Commissioner. (2021). About the eSafety Commissioner. Retrieved from: <https://www.esafety.gov.au/about-us/who-we-are>
- Escobar-Chaves, S. L., Tortolero, S. R., Markham, C. M., Low, B. J., Eitel, P., & Thickstun, P. (2005). Impact of the media on adolescent sexual attitudes and behaviors. *Pediatrics*, 116(1), 303-326. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16001458/>
- European Commission. (2021). Safer Internet Programme. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/digital-strategy/our-policies/safer-internet_en
- Evans, C. A., Jordan, A. B., & Horner, J. (2011). Only two hours? A qualitative study of the challenges parents perceive in restricting child television time. *Journal of Family Issues*, 32(9), 1223-1244.
- Federal Trade Commission, (2020). Children's online privacy protection rule ("COPPA"). Retrieved from: <https://www.ftc.gov/enforcement/rules/rulemaking-regulatory-reform-proceedings/childrens-online-privacy-protection-rule>
- Field, A. (2013). Discovering statistics using IBM SPSS statistics (4th ed.). Sage. Retrieved from: https://www.sagepub.com/sites/default/files/upmbinaries/52063_00_Field_4e_SPS_S_Prelims.pdf
- Flewitt, R., Messer, D., & Kucirkova, N. (2015). New directions for early literacy in a digital age: The iPad. *Journal of Early Childhood Literacy*, 15(3), 289-310. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/1468798414533560>
- Fowler, F. J. (2009). *Survey Research Methods* (4th ed.). SAGE Publications.

- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). McGraw-Hill.
- Galili, S. (2014). Cooperative learning by teacher trainers as a tool for improving teacher training in heterogeneous elementary school track classes. *American Journal of Educational Research*, 2(8), 568-576. Doi: 10.12691/education-2-8-2.
- Garrison, M. M., Liekweg, K., & Christakis, D. A. (2011). Media use and child sleep: the impact of content, timing, and environment. *Pediatrics*, 128(1), 29-35. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21708803/>
- Gelman, A., & Hill, J. (2007). *Data analysis using regression and multilevel/hierarchical models*. Cambridge University Press.
- Gentile, D. A., Bender, P. K., & Anderson, C. A. (2017). Violent video game effects on salivary cortisol, arousal, and aggressive thoughts in children. *Computers in Human Behavior*, 70, 39-43. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0747563216308731>
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS Statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Glesne, C. (2020). *Nitel Araştırmaya Giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gong, Z., & Levy, B. A. (2009). Four year old children's acquisition of print knowledge during electronic storybook reading. *Reading and Writing*, 22(8), 889-905 Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11145-008-9130-1>
- Gökçe, A., Arslan, İ., Ülgen Öz, S., Mete, U., Taşçı, D. ve Yengil Taci, D. (2021). Yedi yaş altı çocuklarda mobil ekran maruziyeti. *Ankara Eğitim Araştırma Hastanesi Dergisi*, 54(2), 188-193. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/1107431/yedi-yas-alti-cocuklarda-mobil-ekran-maruziyeti>
- Gunter, B., & Svennevig, M. (1987). *Ekranın Arkasında ve Önünde: Televizyonun Aile Hayatındaki Rolü*. John Libbey & Company Ltd. Retrieved from: <https://psycnet.apa.org/record/1987-98350-000>
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., ve Taşgın, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma: Teorik Çerçeve-Pratik Öneriler-7 Farklı Nitel Araştırma Yaklaşımı-Kalite ve Etik Hususlar*. Seçkin Yayıncılık.
- Güler, H., Şahinkaya, Y. ve Şahinkaya, H. (2017). İnternet Ve Mobil Teknolojilerin Yaygınlaşması: Fırsatlar Ve Sınırlılıklar. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 186-207 Erişim adresi: [10.31834/kilissbd.341511](https://doi.org/10.31834/kilissbd.341511)
- Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B. M., Doğru, H., vd. (2016). Okul Öncesi Çocuklarda Medya Kullanımı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 6-10. Erişim adresi: <https://doi.org/10.30934/kusbed.358563>

- Güney, N., ve Kaya, M. (2020). Dijital Medya Kullanımının Çocukların Sosyal Ve Duygusal Gelişimi Üzerindeki Etkileri: Ebeveyn Görüşleri. *Çocuk ve Medya*, 2(1), 45-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cocukmedya>
- Hirsh-Pasek, K., Zosh, J. M., Golinkoff, R. M., Gray, J. H., Robb, M. B., & Kaufman, J. (2015). Putting education in “educational” apps: Lessons from the science of learning. *Psychological Science in the Public Interest*, 16(1), 3-34.
- Hobbs, R. (2010). Dijital ve medya okuryazarlığı: Bağlam, eleştirel düşünme, yaratıcılık. In *International Encyclopedia of Communication*. Wiley. Retrieved from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781405186407>
- Hofferth, S. L. (2010). Home media and children’s achievement and behavior. *Child development*, 81(5), 1598-1619. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/40800694>
- Holloway, D., Green, L., & Livingstone, S. (2013). *Zero to eight: Young children and their internet use*. Retrieved from: <http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1930&context=ecuworks2013>
- Hsieh, Y. P., Wei, H. S., Hwa, H. L., Shen, A. C. T., Feng, J. Y., & Huang, C. Y. (2019). The effects of peer victimization on children’s Internet addiction and psychological distress: The moderating roles of emotional and social intelligence. *Journal of Child and Family Studies*, 28(9), 2487-2498.
- Huston, A. C., Wright, J. C., Marquis, J., & Green, S. B. (1999). How young children spend their time: Television and other activities. *Developmental Psychology*, 35(4), 912–925. Retrieved from: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.4.912>
- Işıkoğlu, N., Budak, K. S., & Guzen, M. (2024). A longitudinal study of children’s digital play addiction tendencies and parental guidance strategies. *Early Childhood Education Journal*. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01633-9>
- İnaltekin, T. (2014). *Problem Tabanlı Öğrenme Uygulamalarının Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Pedagojik Alan Bilgilerinin Gelişimine Etkisi* (Yayımlanmamış doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D., & Özyılmaz, Ö. (2018). Digital parenting: Perceptions on digital risks. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 131-157. [10.23863/kalem.2018.96](https://doi.org/10.23863/kalem.2018.96)
- İnanlı, S. (2015). *Preschool-aged children’s media use and its relationship to their prosocial and aggressive behavior*. (Unpublished Master Thesis). Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul, Türkiye.
- Jiow, H. J., Lim, S. S., & Lin, J. (2017). Level up! Refreshing parental mediation theory for our digital media landscape. *Communication Theory*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/310740424_Level_Up_Refreshing_Parental_Mediation_Theory_for_Our_Digital_Media_Landscape_Parental_Mediation_of_Video_Gaming

- Johnson, G. M. (2010). Internet use and child development: validation of the ecological techno-subsystem. *Educational Technology & Society*, 13 (1), 176–185.
- Johnson, G., & Ptoplampu, K. P. (2008). A conceptual framework for understanding the effect of the Internet on child development: The ecological techno-subsystem. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 34(1), 19-28.
- Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Nunez-Davis, R., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P., & Bonner, R. L. (2015). Exposure and use of mobile media devices by young children. *Pediatrics*, 136(6). Doi: 10.1542/peds.2015-2151
- Karaboğa, E. (2019). Dijital Dünyada Çocuk Mahremiyeti ve Ebeveynlerin Rolü. *Medya ve Çocuk*, 4(3), 89-103.
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital Medya Okuryazarlığında Anne ve Baba Eğitimi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2040-2073. Doi: 10.26466/opus.601942
- Karaman, S. ve Kurtoğlu, T. (2019). Ekran Bağımlılığının Sosyal, Psikolojik ve Eğitimsel Etkileri. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(2), 132-145.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım. Erişim adresi: <https://www.scribd.com/document/400811594/Bilimsel-Ara%C5%9F%C4%B1rma-Yontemi-Prof-Dr-Niyazi-KARASAR-%C4%B0kili-pdf>
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavitha, K. & Sikandar, B. J. (2021). Digital parenting: Issues, challenges and nursing implications. *Journal of Pediatric Surgical Nursing*, 10(3), 100-104. Doi: 10.1097/JPS.0000000000000303
- Kaya, İ. ve Mutlu Bayraktar, D. (2021). Türkiye’de Yapılan Dijital Ebeveynlik Araştırmalarına Yönelik Bir İçerik Analizi Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1046-1082. Erişim adresi: <https://doi.org/10.17679/inuefd.928805>
- Kenney, E. L., & Gortmaker, S. L. (2017). United States adolescents' television, computer, videogame, smartphone, and tablet use: Associations with sugary drinks, sleep, physical activity, and obesity. *The Journal of Pediatrics*, 182, 144-149.
- Kılınç, A. (2007). Probleme Dayalı Öğrenme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 561-578.
- Kirkorian, H. L., Wartella, A. E., & Anderson, D. L. (2008). Media and young children’s learning. *The Future of Children*, 18, 39–61.
- Kirwil, L. (2009). Parental mediation of children's internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409.
- Korean Ministry of Gender Equality and Family. (2019). *Shutdown Law*. Retrieved from: <http://www.mogef.go.kr/>

- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137. Retrieved from: <https://doi.org/10.1037/a0035618>
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th ed.). SAGE Publications. ISBN 978-1483365244
- Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11-17. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001>
- Lee, S. J. (2013). Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom?. *New Media & Society*, 15(4), 466-481. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/1461444812452>
- Lemish, D., & Rice, M. L. (1986). Television as a talking picture book: A prop for language acquisition. *Journal of Child Language*, 13(2), 251–274. Retrieved from: <https://doi.org/10.1017/S0305000900008047>
- Lennings, C. J., & Warburton, W. A. (2011). Effects of media violence on aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 20(6), 624-636. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/10926771.2011.595737>
- Levene, H. (1960). Robust tests for equality of variances. In I. Olkin, S. Ghurye, W. Hoeffding, W. Madow, & H. Mann (Eds.), *Contributions to probability and statistics: Essays in honor of Harold Hotelling* (pp. 278-292). Stanford University Press.
- Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental Research*, 164, 149-157. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/J.ENVRES.2018.01.015>
- Livingstone, S., & Haddon, L. (2009). EU Kids Online. *Zeitschrift Für Psychologie/Journal of Psychology*, 217(4), 236.
- Livingstone, S., & Haddon, L. (Eds.). (2012). *Children, risk and safety on the internet: Research and policy challenges in comparative perspective*. Policy Press. Retrieved from: <https://doi.org/10.1332/policypress/9781847428837.001.0001>
- Livingstone, S., & Helsper, E. (2008). Parental mediation and children's Internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/08838150802437396>
- Livingstone, S., Blum-Ross, A., Pavlick, J., & Ólafsson, K. (2018). *In the digital home, how do parents support their children and who supports them?* Parenting for a digital future: Survey report 1. London School of Economics.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *EU Kids Online: Final report*. EU Kids Online.

- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K. (2015). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education, and parental style*. EU Kids Online, LSE.
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G., & Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 1–24. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/jcom.12277>
- Lopez Boo, F. (2016). Socio-economic status and early childhood cognitive skills: A mediation analysis using the Young Lives Panel. *International Journal of Behavioral Development*, 40(6), 500–508. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/0165025416644689>
- Madigan, S., Eirich, R., Pador, P., McArthur, B. A., & Neville, R. D. (2022). Assessment of changes in child and adolescent screen time during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 176(12), 1188-1198. Retrieved from: <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2022.4116>
- Marsh, J., Hannon, P., Lewis, M. ve Ritchie, L. (2017). Young children's initiation into family literacy practices in the digital age. *Journal of Early Childhood Research*, 15, 47–60. Doi: 10.1177/1476718X15582095
- Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., & Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International Journal of Obesity*, 28(10), 1238.
- Martins, N., Matthews, N. L., & Ratan, R. A. (2017). Playing by the rules: Parental mediation of video game play. *Journal of Family Issues*, 38(9), 1215–1238. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/comt.12109>
- Mascheroni, G., Ponte, C., & Jorge, A. (Eds.). (2018). *Digital parenting: The challenges for families in the digital age*. Nordicom, University of Gothenburg. Retrieved from: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1265024/FULLTEXT02.pdf>
- Mascolo, M. F., & Griffin, S. (Eds.). (1998). *Emotions, personality, and psychotherapy: What develops in emotional development?* Plenum Press. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-1939-7>
- Mendoza, J. A., Zimmerman, F. J., & Christakis, D. A. (2007). Television viewing, computer use, obesity, and adiposity in US preschool children. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 4(1), 44.
- Merdin, E. (2017). *Young children's electronic media use and parental mediation*. (Yüksek lisans tezi) ODTÜ, Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber* (Selahattin Turan, Çeviri Editörü). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel Veri Analizi* (S. A. Altun ve A. Ersoy, Çev.). Ankara: PegemA Yayıncılık
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2018). *Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı* (7. veya 8. sınıf). Erişim adresi: [https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018813172123543-7%C3%96P%20201883%20Medya%20okur%20yazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20\(7%20veya%208.%20s%C4%B1n%C4%B1f](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018813172123543-7%C3%96P%20201883%20Medya%20okur%20yazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20(7%20veya%208.%20s%C4%B1n%C4%B1f)
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Dijital Medya Eğitimi Programları*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. Erişim adresi: <http://www.meb.gov.tr/dijitalmedyaegitimi> Erişim tarihi: 8 Eylül 2024.
- Nathanson, A. I. (2001). Mediation of children's television viewing: Working toward conceptual clarity and common understanding. *Annals of the International Communication Association*, 25(1), 115-151. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/23808985.2001.11679007>
- Nathanson, A. I. (2013). Media and the family context. In D. Lemish (Ed.), *The Routledge international handbook of children, adolescents, and media*. Routledge.
- Neumann, M. M. (2015). Young children and screen time: Creating a mindful approach. *Australian Educational Computing*, 30(2).
- Nevski, E., & Siibak, A. (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3-year olds' digital play with smart devices: Estonian parents' attitudes and practices. *Early Years*, 36(3), 227-241.
- Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology*, 39(2), 250-266. doi:10.1080/17439884.2013.782038
- Nikken, P., & Oprea, S. J. (2018). Guiding young children's digital media use: SES differences in mediation concerns and competence. *Journal of Child and Family Studies*, 27(6), 1844-1857.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4>
- Notten, N., & Kraaykamp, G. (2009). Parents and the media: A study of parental guidance of children's media use in the Netherlands. *European Sociological Review*, 25(3), 275-290.
- Ofcom (2020). *Children and parents: Media use and attitudes report 2020*. Retrieved from: https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0024/190927/children-media-use-attitudes-2020-report.pdf
- Ofcom. (2017). *Children and parents: media use and attitudes report 2017*. Ofcom. Retrieved from: https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0034/93976/Children-Parents-Media-Use-Attitudes-Report-2016.pdf

- Özsoy, D., ve Atılgan, S. S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 Yaş Grubu Çocukların İnternet Kullanımı ve Bu Kapsamda Ebeveyn Arabuluculuğu: Nitel Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2), 96-125. Erişim adresi: <https://doi.org/10.18094/josc.415323>
- Padilla-Walker, L. M., & Coyne, S. M. (2011). "Turn that thing off!" Parent and adolescent predictors of proactive media monitoring. *Journal of Adolescence*, 34(4), 705-715. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.09.002>
- Padilla-Walker, L., Coyne, S., Fraser, A., Dyer, W., & Yorgason, J. (2012). Parents and adolescents growing up in the digital age: Latent growth curve analysis of proactive media monitoring. *Journal of Adolescence*, 35, 1153-1165. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.005>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pereira, S. (2015). Surveying parental mediation: Connections, challenges, and questions for media literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 7(1), 23-38. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1095218.pdf>
- Pinheiro, J. C., & Bates, D. M. (2000). *Mixed-effects models in S and S-PLUS*. Springer.
- Plowman, L., McPake, J., & Stephen, C. (2010). The technology and play in preschool: A review of the research. *Early Years*, 30(2), 115-130.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On The Horizon*, 9(5), 1-6. Retrieved from: <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- Przybylski, A., Mishkin, A., Shotbolt, V., & Linington, S. (2014). *A shared responsibility: Building children's online resilience*. Building Online Resilience Report
- Radesky, J. S., Schumacher, J., & Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: The good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*, 135(1), 1-3. Retrieved from: <https://doi.org/10.1542/peds.2014-2251>
- Rasmussen, E. E. (2014). Proactive vs. reactive media mediation: Effects of mediation's social facilitation, cognitive processing, and emotional reactions. *Developmental Psychology*, 50(5), 1205-1211. Retrieved from: <https://doi.org/10.1037/a0035235>
- Rasmussen, E. E., White, S. R., King, A. J., Holiday, S., & Densley, R. L. (2016). Predicting parental mediation behaviors: The direct and indirect influence of parents' critical thinking about media and attitudes about parent-child interactions. *Journal of Media Literacy Education*, 8(2), 1-21. Retrieved from: <https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol8/iss2/1/>
- Rideout, V. J. (2013). *Zero to eight: Children's media use in America 2013*. San Francisco, CA: Common Sense Media. www.commonsensemedia.org

- Rideout, V. J., Foehr, U. G., & Roberts, D. F. (2010). *Generation M2: Media in the Lives of 8- to 18-Year-Olds*. Kaiser Family Foundation. Retrieved from: <https://www.kff.org/wp-content/uploads/2013/04/8010.pdf>
- Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford University Press.
- Rojo-Mota, G., Pedrero-Pérez, E. J., Huertas-Hoyas, E., Merritt, B., & MacKenzie, D. (2017). Allen cognitive level screen for the classification of subjects treated for addiction. *Scandinavian journal of occupational therapy*, 24(4), 290-298.
- Roseberry, S., Hirsh-Pasek, K., Parish-Morris, J., & Golinkoff, R. M. (2009). Live action: Can young children learn verbs from video?. *Child development*, 80(5), 1360-1375
- Rosen, L. D., Lim, A. F., Felt, J., Carrier, L. M., Cheever, N. A., Lara-Ruiz, J. M., & Rokkum, J. (2014). Media and technology use predicts ill-being among children, preteens, and teenagers independent of the negative health impacts of exercise and eating habits. *Computers in Human Behavior*, 35, 364-375.
- Saracho, O. (2015). Developmentally-appropriate technology and interactive media in early childhood education. In *Young children and families in the information age: Applications of technology in early childhood* (pp. 183-205). Springer. Retrieved from: https://doi.org/10.1007/978-94-017-9184-7_11
- Sarıgöz, O. (2013). Sınıfla ve Grupla Tartışma Yöntemlerinin Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisi. *EJOVOC (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(3), 100-106. Retrieved from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/62560>.
- Savaş, B. (2017). *Etkili iletişim ve soru sorma teknikleri*. İstanbul: Eğitim Yayınları.
- Schwarzer, C., Grafe, N., Hiemisch, A., Kiess, W., & Poulain, T. (2022). Associations of media use and early childhood development: cross-sectional findings from the LIFE Child study. *Pediatric research*, 91(1), 247–253. Retrieved from: <https://doi.org/10.1038/s41390-021-01433-6>
- Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Houghton Mifflin.
- Shapiro, S. S., & Wilk, M. B. (1965). An analysis of variance test for normality (complete samples). *Biometrika*, 52(3/4), 591-611. Retrieved from: <https://doi.org/10.2307/2333709>
- Shin, H., & Gweon, G. (2020). Supporting preschoolers' transitions from screen time to screen-free time using augmented reality and encouraging of fine leisure activity. *Computers in Human Behavior*, 105, 106212. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.106212>
- Shin, W., & Huh, J. (2011). Parental mediation of teenagers' video game playing: Antecedents and consequences. *New Media & Society*, 13(6), 945–962. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/1461444810388025>

- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.
- Siibak, A., & Nevski, E. (2019). *Older siblings as mediators of infants' and toddlers' (digital) media use*. The Routledge Handbook of Digital Literacies in Early Childhood, 123-133.
- Smahelova, M., Juhová, D., Cermak, I. ve Smahel, D. (2017). Mediation of young children's digital technology use: The parents' perspective. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(3), 1-17. Doi: 10.5817/CP2017-3-4
- Sonck, N., Nikken, P., & de Haan, J. (2012). Determinants of Internet Mediation: A comparison of the reports by Dutch parents and children. *Journal of Children and Media*, 7(1), 96-113. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/17482798.2012.739806>
- Sönmez, V. (2019). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmezer, Z. ve Balcıoğlu, B. A. (2023). Dijital Medya ve Ekranı Emanet Edilen Çocuklar. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 9(33), 54-70.
- Sukk, M. & Siibak, A. (2021). Caring dataveillance and the construction of "good parenting": Estonian parents' and pre-teens' reflections on the use of tracking technologies. *Communications*, 46(3), 446-467. Doi: 10.1515/commun-2021-0045
- Swing, E. L., & Anderson, C. A. (2014). The role of attention problems and impulsiveness in media violence effects on aggression. *Aggressive Behavior*, 40(3), 197-203.
- Şahin, A. (2021). *Eleştirel medya okuryazarlığı*. Anı Yayıncılık.
- Şen, M., Demir, E., Teke, N., ve Yılmaz, A. (2020). Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 228-265.
- Şimşek, Z. C., Canbeldek, M., & Işıkoğlu, N. (2023). Ebeveynlerin Pandemi Sürecinde Dijital Ebeveynliğe Yönelik Deneyimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (55), 250-271. Erişim adresi: <https://doi.org/10.53444/deubefd.1221315>
- Takeuchi, H., Taki, Y., Hashizume, H., Asano, K., Asano, M., Sassa, Y., & Kawashima, R. (2015). The impact of television viewing on brain structures: Cross-sectional and longitudinal analyses. *Cerebral Cortex*, 25(5). Retrieved from: <https://doi.org/10.1093/cercor/bht315>
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2010). *SAGE handbook of mixed methods in social & behavioral research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Tatar, B. (2018). *Dijital Medyanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Ebeveyn Tutumları* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Hacettepe Üniversitesi Tez Merkezi.

- Third, A., Bellerose, D., Dawkins, U., Keltie, E., & Pihl, K. (2014). *Children's rights in the digital age: A download from children around the world*. UNICEF. Retrieved from: https://www.unicef.org/turkiye/media/1301/file/TURreport_callfortheenhancedengagementofchildren.pdf.pdf
- Tiitinen Mekhail, K., Blom, L., & Rydström, L. L. (2024). Young children's screen habits and first-time parents' reflections on screen use in socioeconomically disadvantaged Swedish settings: A mixed methods study. *BMC Public Health*, 24, Article 2027. Doi: 10.1186/s12889-024-19557-9
- Tomczyk, L., & Wasiński, A. (2017). Parents in the process of educational impact in the area of the use of new media by children and teenagers in the family environment. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 305-323.
- Tudge, J. R. H. (2013). Urie Bronfenbrenner's bioecological theory of human development: Its evolution from ecology to bioecology. *Journal of Family Theory & Review*, 5(4), 243-258. Retrieved from: Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/jftr.12022>
- Utma, S. (2020). İletişim Çağında Medya ve Kültür Etkileşimi: "Medyatikleşen Kültürler". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 39-52.
- Valkenburg, P. M., & Piotrowski, J. T. (2017). *Plugged In: How Media Attract and Affect Youth*. Yale University Press.
- Valkenburg, P. M., Krcmar, M., Peeters, A. L., & Marseille, N. M. (1999). Developing a scale to assess three different styles of television mediation: Instructive mediation, restrictive mediation, and social coviewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/08838159909364474>
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J. T., Hermanns, J., & de Leeuw, R. (2013). Developing and validating the perceived parental media mediation scale: A self-determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/hcre.12010>
- Van den Bulck, J., & Van den Bergh, B. (2000). The influence of perceived parental guidance patterns on children's media use: Gender differences and media displacement. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(3), 329-348.
- Van Petegem, S., de Ferrerre, E., Soenens, B., van Rooij, A. J., & Van Looy, J. (2019). Parents' degree and style of restrictive mediation of young children's digital gaming: Associations with parental attitudes and perceived child adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 28(5), 1379-1391.
- Vural, Ş. B. (2020). *Erken Çocukluk Döneminde Çocuğu Olan Ebeveynlerin Medya ve Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Medya Aracılık Rollerine İlişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231. Doi:10.1207/S15327698JFC0104_01

- Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A. R., & Connell, S. (2013). *Parenting in the age of digital technology*. Report for the Center on Media and Human Development, School of Communication: Northwestern University.
- Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A. R., & Connell, S. (2014). *Parenting in the age of digital technology: A national survey*. Center on Media and Human Development, School of Communication, Northwestern University. Retrieved from: https://cmhd.northwestern.edu/wp-content/uploads/2015/06/ParentingAgeDigitalTechnology.REVISED.FINAL_.2014.pdf
- Wright, M. F. (2017). Parental mediation, cyberbullying, and cybertrolling: The role of gender. *Computers in Human Behavior*, 71, 189–195. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.059>
- Wu, C. S. T., Fowler, C., Lam, W. Y. Y., Wong, H. T., Wong, C. H. M., & Loke, A. Y. (2014). Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community. *Italian Journal of Pediatrics*, 40(1), 44.
- Wu, S. M., Wang, H. Y., & Sun, C. (2014). The influence of parental media usage on children's media habits: A case study in Taiwan. *Journal of Family Communication*, 14(1), 46–60.
- Yeşilay, (2023). *Dijital Medya Çocuğu Sosyal Hayattan Koparıyor*. <https://www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/dijital-medya-cocugu-sosyal-hayattan-kopariyor> Erişim Tarihi: 9 Eylül 2024
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızlar, M. (2012). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, D. ve Güney, R. (2021). Medyanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Kullanımına İlişkin Öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(4), 486-494. Erişim adresi: <https://doi.org/10.46483/deuhfed.829839>
- Zaman, B., Nouwen, M., Vanattenhoven, J., de Ferrerre, E., & Van Looy, J. (2016). A Qualitative inquiry into the contextualized parental mediation practices of young children's digital media use at home. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(1), 1-22. Doi: 10.1080/08838151.2015.1127240

EK 1. Atölye Hazırlığı Öncesi Ebeveyn Görüşme Formu

Araştırma Başlığı: 36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyesi Hazırlanması ve Uygulanması

Sevgili Ebeveynler,

Size bu onam formunu, üzerinde çalıştığımız araştırma hakkında bilgi vermek için iletiyoruz. Bu araştırma, 36-72 ay arası çocuklara sahip olan ebeveynlerin medya aracılığı hususunda çocuklarını yönlendirirken yaşadıkları olumlu ve olumsuz tecrübelerle odaklanarak ihtiyaçların belirlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Böylece ebeveyn medya aracılığı paylaşım atölyesi düzenlenecek olup ebeveynlerin çocuklarına dijital medya kullanımı konusunda etkili aracılık yapmalarına destek sağlanacaktır.

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyun ve katılımınız hakkında karar vermeden önce tüm sorularınızı sormaktan çekinmeyin.

Katılım Bilgisi:

Araştırmaya katılım tamamen gönüllüdür. Katılmak istemiyorsanız, hiçbir neden belirtmeksizin reddedebilirsiniz. Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz durumunda, çocuğunuzun ve sizin adınızın gizli tutulacağını garanti ederiz. Veriler sadece araştırma amaçları için kullanılacak ve anonim olarak rapor edilecektir.

Araştırma Süreci:

Katılımcılar, araştırma süreci hakkında detaylı bilgilendirilecek ve tüm soruları yanıtlanacaktır.

Araştırma sırasında herhangi bir rahatsızlık hissettiğinizde, katılımı istediğiniz zaman sonlandırabilirsiniz.

Onay:

Bu formu imzalayarak, araştırmanın amacını, sürecini ve risklerini anladığınızı ve gönüllü olarak katılmayı kabul ettiğinizi beyan edersiniz.

İmza (Ebeveyn): _____

Tarih: _____

Bu formu doldurarak ve imzalayarak, araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizi beyan etmiş olursunuz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Araştırmacı Adı: ESRA MERDİN

Araştırmacının İletişim Bilgileri: Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi A408
Ankara

Tel:

Email:

Görüşme Soruları

- 1) Çocuğunuzun dijital medya araçlarını kullanım alışkanlıklarından bahsedermisiniz?
 - 1.1) Çocuğunuzun günlük yaşantısında sıklıkla kullandığı dijital medya araçları neler?
 - 1.2) Çocuğunuz dijital medya araçlarına nasıl erişiyor?
 - 1.3) Çocuğunuz genelde hangi zaman aralıklarında dijital medya araçlarını kullanır?
 - 1.4) Siz hangi durumlarda kullanımına izin verirsiniz?
 - 1.5) Çocuğunuzun dijital medya araçları ile geçirdiği zamanı nasıl yorumlarsınız? (süre- içerik-ortam)
 - 1.6) Çocuğunuz üzerinde dijital medya araçlarının etkileri ile ilgili görüşleriniz neler?
- 2) Çocuğunuzun dijital medya kullanımına eşlik etme konusunda ne düşünüyorsunuz?
 - 2.1) Eşlik ederken nelerden keyif alırsınız? Neler sizi zorlar?
 - 2.2) Çocuğunuzun medya kullanımına eşlik ederken neler yaşıyorsunuz? Çocuğunuzla ilişkinizi nasıl etkiliyor?
- 3) Çocuğunuzun dijital medya kullanımı üzerinde nelerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?
 - 3.1) Sizin ebeveyn olarak çocuğunuzun dijital medya kullanımına etkiniz konusunda görüşünüz nasıl?
 - 3.2) Çocuğunuzun dijital medya kullanımını yönlendirmekle ilgili neler düşünüyorsunuz? Neler yapıyorsunuz? Yönlendirme yapıyorsanız neleri temel alırsınız?
 - 3.3) Çocuğunuzun kullandığı medya araçlarıyla ilgili içerik tespiti yaparmısınız? İçerik tespiti yaparsanız bunu neye göre yaparsınız? Kriterleriniz neler?
 - 3.4) İçerik tespiti yaparken neler sizi zorlar ya da kaygılandırır?
 - 3.5) Uygun olmayan medya içeriklerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Uygun olmayan içerikleri belirleme kriterleriniz neler?

- 3.6) Çocuğunuzun dijital medya kullanımıyla ilgili destek alır mısınız? Evet, ise kimlerden veya hangi kaynaklardan destek alırsınız?
- 4) Çocuğunuzun dijital medya kullanımıyla ilgili destek olacak bir yol sunulacak olsa hangi konularda bilgi ve beceri edinmeye ihtiyaç duyarsınız? Öncelikli konularınız nelerdir?
- 5) Sunulacak desteğin hangi yolla size ulaşmasını tercih edersiniz? Ne tür kaynakları güvenilir bulursunuz?

EK 2. Araştırmaya Katılım Onay Formu

Araştırmanın Adı: 36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyesi Hazırlanması ve Uygulanması

Sayın gönüllü,

Doktora Tezi kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir.

Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz ve sorularınız olursa lütfen açıkça sorunuz.

Bu çalışma erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya aracılığı uygulamalarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda 36-72 ay çocuğu olan 30 ebeveyn haftada 1,5 saat olmak üzere 6 haftalık atölye çalışmaları uygulanacaktır. Atölye çalışmaları kapsamında dijital medya çocukların hayatındaki yeri, kullanımının etkileri, dijital medya içeriklerinin nasıl değerlendirileceği, çocukların dijital medya kullanımında ebeveyn kontrollerinin önemi ve yöntemleri, dijital platformlarda karşılaşılabilecek tehlikeler ve engelleme yöntemleri gibi konular ele alınıp ebeveynlerle etkileşimli biçimde paylaşılacaktır. Araştırmaya katılmış olmanızın öngörülen bir riski bulunmamaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul etmemeniz ya da araştırmadan ayrılmanız durumunda herhangi bir olumsuz sonuçla karşı karşıya kalmayacaksınız. Çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır ve herhangi bir ücret ödenmesi ya da sizlerden herhangi bir ücret istenmesi söz konusu değildir. Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz durumunda sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.

“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığımı kanıslındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.”

Gönüllünün adı/soyadı
adı/soyadı

Araştırmacının

Tarih ve İmza:

Tarih ve İmza

EK 3. Ebeveyn Odak Grup Görüşme Soruları (Atölye Süreci Değerlendirme)

1) Çocuğunuzun medya kullanımıyla ilgili süreçleri yönetim şekliniz atölye süreci ve sonrasında değişti mi? Nasıl?

İçeriğe kim ve nasıl karar veriliyor?

İzlerken/oyarken çocuğunuzla iletişim kuruyor musunuz? Nasıl?

Çocuğunuzun günlük medya araçlarıyla geçirdiği süre ne kadar? Atölye süreciyle bir değişikliğe gidildi mi?

Medya araçlarındaki riskli içerikleri engelleme yöntemleriniz neler?

Medya araçlarını çocuğunuz için ödül veya ceza olarak kullanıyor musunuz?

2) Eğitim sonrasında çocuğunuzun medya kullanımıyla ilgili kararlar alırken nelere dikkat ediyorsunuz? Bu kararlar atölye süreci öncesine göre nasıl değişti?

3) Atölye sürecinde ve sonrasında çocuğunuzda dijital medya kullanımı hakkında yeni alışkanlıklar geliştirdiniz mi? Neler değişti?

4) Atölye sürecinde edindiğiniz bilgileri günlük hayatınıza ne ölçüde entegre edebildiniz?

5) Atölyede ele alınan konulardan hangileri çocuğunuzun medya kullanımı üzerinde en fazla düşündürücü ve etkili oldu?

6) Atölyenin doğrudan çocuğunuza olan etkilerini gözlemleyebildiniz mi? Bu etkiler neler?

7) Atölye sürecini ve içeriğini nasıl değerlendirirsiniz?

8) Atölye içeriğine eklenmesini uygun gördüğünüz konular var mı? Neler?

EK 4. EÇEMAÖ İzin Belgesi

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

20.12.2023

Sayın *Esra Merdin*,

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması¹ çalışmamızın, ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla kullanılması uygun bulunmuştur. Adı geçen çalışmadaki ölçme aracı sadece araştırmamızda/yüksek lisans tez/doktora tez çalışmasında kullanılabilir ve başkalarına verilemez. Araştırmamızın/tezin tamamlanmasından sonra birer örneğinin tarafımıza gönderilmesini rica ederiz.

Sorumlu Araştırmacı

Doç. Dr. Müge ŞEN
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Sayın Doç. Dr. Müge ŞEN

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması¹ isimli ölçme aracı araştırmamız/yüksek lisans tez/doktora tez çalışmam dışında başka bir araştırmada, izin almadan kullanılmayacak ve tarafımdan başkalarına verilmeyecektir.

İmza
ESRA MERDİN
Araştırmacı, *~*

¹ Şen, M., Demir, E., Teko, M. & Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 53, 228-265.

EK 5. Etik Kurul Kararı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ALT ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 04.04.2024

Toplantı Sayısı : 12

Karar Sayısı : 99

99- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü öğretim üyelerinden **Doç. Dr. Müge ŞEN**'in danışmanlığını yaptığı, doktora öğrencisi **Esra MERDİN**'in "36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyeleri Hazırlanması ve Uygulanması" başlıklı doktora tezi ile ilgili 05/03/2024 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü öğretim üyelerinden **Doç. Dr. Müge ŞEN**'in danışmanlığını yaptığı, doktora öğrencisi **Esra MERDİN**'in "36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyeleri Hazırlanması ve Uygulanması" başlıklı doktora tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi

ASLININ AYNIĞIR

04/04/2024

EK 6. MEB Kurumları Araştırma İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-101588179
Konu : Araştırma İzni

03.05.2024

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 24.04.2024 tarihli ve 1343595 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Temel Eğitim Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Esra MERDİN'in "36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Araçlığı Rehberi Hazırlanması ve Denenmesi" başlıklı çalışması kapsamında merkez ilçelerimize bağlı okullarda yapılacak uygulama talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup çalışma tamamlandıktan sonra çalışmanın bir nüshasının 30 iş günü içerisinde arge06_arastirma@meb.gov.tr adresine PDF olarak gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yaşar KOÇAK
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama Araçları (6 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Ankara Üniversitesi

Bilgi :

9 Merkez İlçe

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Etiler/Beştepe/Ankara/Türkiye cad. no:4 (Etiler Hizmet Binası AR-GE)

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Yerleşim Yeri :

Bilgi için: Aysun AKDEMİR

Tel/Fax No : 0 (312) 406 89 07

Unvan : Müdür

E-Posta : istanbul06@meb.gov.tr

İnternet Adresi :

Faks :

Kayıt Adresi : meb@bilgi.kayit

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.arge06.meb.gov.tr> adresinden 7637-878d-312b-8f4a-d341 izlenilebilir.

EK 7. Ebeveyn Medya Aracılığı Atölyesi Duyuru Afişi

Öğr. Gör. Esra Merdin

*Ankara Üniversitesi
Okul Öncesi Eğitimi Doktora Programı
Doç. Dr. Müge Şen danışmanlığında yürütülen tez
çalışmasının uygulamasıdır.

3-6 YAŞ ARASI ÇOCUĞU OLAN ANNE VE BABALAR, SIZI EBEVEYN MEDYA ARACILIĞI ATÖLYELERİMİZİ BEKLIYORUZ...

Katılım gönüllü ve tamamen ücretsizdir.
Her oturum sonu katılımcıları sürpriz
hediyeler beklemektedir.

Atölye içeriği

- Dijital medya hayatımızın neresinde
- Dijital teknolojilerin faydaları
- Dijital teknolojilerin zararları ve korunma yolları
- Çocuklar dijital teknolojileri ne kadar kullanmalı
- Çocuğa uygun içerikler
- Ebeveyn denetleme araçları
- Çocukların dijital medya kullanımında ebeveyn rehberliği
veee daha fazlası....

- Süre: Haftada bir gün 6 hafta
(İlk oturum 26 Nisan da yapılacaktır.)
- Yer: Hüma Hatun Anaokulu
- Katılımcı Sayısı: 40 kişi
- Kayıt ve bilgi için kodu okutunuz.

SCAN ME

EK 8. 36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyesi
Örnek Oturumlar

Oturum Adı: İyisiyle Kötüsüyle

Oturumun Konusu: Dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkileri (olumlu &olumsuz)

Yöntem ve Teknikler: Münazara

Tarih:

Materyaller:

Kolaylaştırıcı: Araştırmacı

Oturumun Amacı

Bu oturumun amacı ebeveynlerin dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkileri hakkında eleştirel bir bakış açısıyla farkındalıklarını artırmaktır.

Süreç/Uygulama

Ebeveynler, dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkileri konusunda iki farklı bakış açısını temsil eden gruplara ayrılırlar. Bir grup, dijital medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini araştırıp savunurken, diğer grup ise olumsuz etkilerine odaklanır ve bu konuda savlarını oluşturur. Katılımcılara, bu süreci tamamlamaları için 10-15 dakika süre verilir ve hazırlıklarını tamamlamaları istenir. Gruplar sırayla, medya kullanımının çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini savunurlar. Sonrasında, diğer grup, savunulan durumla ilgili karşı argümanlarını sunar. Her iki grup da tüm savlarını ortaya koyduktan ve tartıştıktan sonra oturum sonlandırılır.

Değerlendirme

- Dijital medya kullanıma yönelik tek bir bakış açısını savunurken nasıl hissettiniz? Neler sizi zorladı?
- Ebeveynlerin dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkileri konusunda farklı bakış açılarıyla karşılaştığı bu oturumda, hangi argümanlar daha ikna edici bulundu ve neden?

Oturum Adı: Ekranın Arkasında II

Oturumun Konusu: Dijital medya içeriklerinin değerlendirme uygulaması

Yöntem ve Teknikler: Gösteri, Soru-Cevap

Tarih:

Materyaller: Video

Kolaylaştırıcı: Araştırmacı

Oturumun Amacı

Bu oturumda bazı dijital medya içeriklerinin bir önceki oturumda paylaşılan içeriğe göre ebeveynler tarafından değerlendirmesi pratiğinin yapılması amaçlanmaktadır.

Süreç/Uygulama

Araştırmacı tarafından seçilen bir çizgi filmin belirlenen kısmı ebeveynlere izletilir ve izleme esnasında da araştırmacı videoyu durdurarak ebeveynlerin görüşlerini paylaşmalarını ister.

Şirinler isimli çizgi filmin aşağıda bağlantısı verilen bölümünde 1.00-3.55 dakikaları arası ebeveynlere izletilir. Ardından ebeveynlere şu sorular sorulur:

- İzlediğiniz çizgi film çocuklar için uygun mu? Neden?
- Bu çizgi filmde toplumsal cinsiyet rollerine dair verilen mesajlar nelerdir?
- Çocukken sizin en çok izlediğiniz çizgi film hangisiydi? Bu çizgi filmdeki kahramanın karakter özellikleriyle sizin karakteriniz arasında benzerlik veya zıtlıklar var mı? Bu çizgi film sizin hayatınızı etkilemiş midir?

Ek olarak ebeveynlerden "Inside Out" ya da Türkçe adıyla "Ters Yüz" isimli Pixar animasyon filmini izlemeleri istenir. Film, insan beynindeki duyguların ve zihinsel süreçlerin iç dünyasını konu almaktadır. Baş karakter olan Riley'nin beyninde yer alan duygular Joy (Sevinç), Sadness (Üzüntü), Fear (Korku), Anger (Öfke) ve Disgust (Tiksinti) olarak temsil edilir. Filmde Riley, ailesiyle birlikte Minnesota'dan San Francisco'ya taşınmak zorunda kalır. Bu değişiklik, Riley'nin duygusal dünyasında büyük bir dalgalanmaya neden olur. Film, Riley'nin duygusal zorluklarıyla başa çıkma sürecini, iç dünyasındaki duyguların etkileşimlerini ve onların maceralarını konu almaktadır. "Inside Out", duyguların karmaşıklığını ve insanın duygusal yaşamının önemini konu alarak işleyen ve bu süreci somutlaştırarak çocukların anlayabileceği bir üslupla anlatan bir filmidir. Çocuklar için duyguları anlama, ifade etme ve kabul etme

konusunda önemli mesajlar içermektedir. Ebeveynler bu animasyon filmi ile ilgili görüşlerini sonraki hafta araştırmacı ile paylaşacaklardır.

Değerlendirme

- Araştırmacı, oturum sırasında videoları izletirken katılımcılara sorular sorarak değerlendirme yapar.

Oturum Adı: Dijital Mahremiyet

Oturumun Konusu: Sanal dünyada kişisel bilgilerin korunması ve bilinçli kullanımı

Yöntem ve Teknikler: Anlatım ve örnek olay

Tarih:

Materyaller:

Kolaylaştırıcı: Araştırmacı

Oturumun Amacı

Bu oturum, ebeveynleri sanal dünyada kişisel bilgi güvenliği konusunda bilinçlendirmeyi ve bilinçli kullanımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, ebeveynlere çocuklarının sanal dünyada mahremiyetlerini korumaları için neler yapabilecekleri aktarılacaktır.

Süreç/Uygulama

Sanal dünya, teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte günlük yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ancak, bu dijital ortamda kişisel bilgilerimizin korunması ve bilinçli bir şekilde kullanılması giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu oturum, katılımcıları sanal dünyada kişisel bilgi güvenliği konusunda bilinçlendirmek ve bilinçli kullanımı teşvik etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Bu oturumda, sanal dünyada kişisel bilgilerin korunması konusundaki önemli konular ele alınacak ve katılımcıların bu konuda farkındalık kazanması sağlanacaktır. Ayrıca, bilinçli kullanımın önemi vurgulanacak ve sanal ortamda güvenli bir şekilde dolaşmanın yolları tartışılacaktır. Bu oturumda ele alınacak konular şunlardır:

1. Kişisel Bilgi Kavramı: Ebeveynlere kişisel bilgilerin ne olduğu ve hangi tür bilgilerin mahremiyetlerini etkilediği konusunda temel bir anlayış sağlanır. Kişisel bilgilerin sadece ad, adres ve telefon numarası gibi basit bilgiler

olmadığını, internet aktiviteleri, alışveriş alışkanlıkları, ve tarama geçmişi gibi dijital izlerin de bunlara dahil olduğu vurgulanır.

2. Dijital Tehditler ve Tehlike İşaretleri: Ebeveynler kötü amaçlı yazılımlar, bilgisayar korsanlığı gibi temel tehditlerin yanı sıra, güvenilmez web siteleri, güçlü olmayan şifreler kullanmak gibi riskli davranışlar hakkında bilgilendirilir.
3. Güçlü Şifreleme ve Kimlik Doğrulama: Güçlü şifreler oluşturma ve iki faktörlü kimlik doğrulama gibi güvenlik önlemlerinin önemi vurgulanır. Ayrıca, şifrelerin düzenli olarak değiştirilmesi gerektiği ve aynı şifrenin birden fazla hesapta kullanılmaması gerektiği konusunda bilgi verilir.
4. Veri Gizliliği Politikaları ve Onaylar: Ebeveynlere çevrimiçi platformlarda veri gizliliği politikalarını okumaları ve anlamaları gerektiğini hatırlatılır. Herhangi bir uygulamayı veya hizmeti kullanmadan önce, kişisel verilerinin nasıl kullanılacağı konusunda bilgi sahibi olmaları ve onaylamaları teşvik edilir.
5. Bilinçli Paylaşım: Ebeveynlere, internette bilgi paylaşırken dikkatli olmaları gerektiği hatırlatılır. Özellikle sosyal medya platformlarında, kişisel bilgileri sınırlı bir şekilde paylaşmanın ve gizlilik ayarlarını düzenlemenin önemi vurgulanır.

Bu konular ele alınarak, ebeveynlerin dijital mahremiyetlerini korumak için daha bilinçli ve hazırlıklı olmaları sağlanabilir. Oturumun etkili olması ve katılımcıların konuyla ilgili derinlemesine anlayış geliştirmesi için etkileşimli bir ortam sağlamaya özen gösterilir. Güncel bir örnekle konu somutlaştırarak katılımcıların konuya daha fazla bağlanması sağlanır: Facebook ve Cambridge Analytica Skandalı (2018): Facebook'un, 2018 yılında Cambridge Analytica adlı veri analiz firmasıyla ilişkisi ortaya çıkar. Bu skandala göre, Cambridge Analytica, Facebook'un kullanıcı verilerini izinsiz olarak toplamış ve bu verileri siyasi kampanyalarda kullanmak üzere kullanmıştır. Bu durum, milyonlarca Facebook kullanıcısının kişisel verilerinin nasıl kötüye kullanılabileceği konusunda büyük bir tartışma yaratmıştır.

Değerlendirme

- Sanal dünyada kişisel bilgi güvenliği konusunda öğrendiğiniz stratejileri uygulama konusunda ne kadar hazırsınız? Hangi adımları atmayı planlıyorsunuz?

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Medya Aracılığı Atölyesinin Ebeveyn Medya Aracılığına Etkisi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihal Tespit Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Yedi sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan alıntılar” ve (4) “Lisansüstü tezim ile ilgili yapmış olduğum kendi yayınlarım ve yararlandığım mevzuat metinleri gibi kaynaklar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 22.10.2024
Gönderim Numarası	: 3050594779
Sayfa Sayısı	: 115
Sözcük Sayısı	: 29313
Karakter Sayısı	: 218818
Benzerlik Oranı	: % 9
Savunma Tarihi	: 03.09.2024

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihal Tespit Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin, tek bir kaynakla eşleşme oranının ise %2’den fazla olduğunun belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: ESRA MERDİN

Tarih: 22.10.2024

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Esra MERDİN

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Öğretim Görevlisi	Başkent Üniversitesi	2019-devam ediyor
Araştırma Görevlisi	Başkent Üniversitesi	2014-2019

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Doktora	Temel Eğitim/ Okul Öncesi Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2017-2024
Yüksek Lisans	Temel Eğitim/ Okul Öncesi Eğitimi	ODTÜ	2014-2017
Lisans	Sosyal Hizmet	Anadolu Üniversitesi	2014-2019
Lisans	Temel Eğitim/ Okul Öncesi Öğretmenliği	ODTÜ	2008-2014

Yayınlar:

Yüksek Lisans Tezi

Merdin, E. (2017). *Young children's electronic media use and parental mediation* (Yüksek lisans tezi). ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

MAKALE

Merdin, E. & Şahin, V. (2023). Young Children's Electronic Media Use and Parental Rules and Regulations . Journal of Learning and Teaching in Digital Age , 8 (2) , 187-196 . DOI: 10.53850/joltida.1138481

Merdin, E. (2023). Farklı kuşakların hayatında çocuğun yeri. Early Childhood Education Researches, 1(1), 36-52

Merdin, E. (2023). Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Dijital Medya Kullanımı ile İlgili Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi. SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL (SSSJJournal), 9(114), 8092-8098.

Aras, S., & **Merdin, E.** (2020). Play-based teaching practices of Turkish early childhood teachers. Issues in Educational Research, 30(2), 420-434.

KİTAP

Bilgi S, Yazgın E, Çoban A, Akgün E, **Merdin E**, Alat Z, Karaçelik S, Karadeniz K. (2020). Günümüzde Türk Kültüründe Aile ve Çocuk. Doç. Dr. Ege Akgün (Editör), *Türk Kültüründe Aile ve Çocuk*. (ss.99-114). Ankara: Pegem Akademi.

Ünlü Çetin S, **Merdin E**, Tekmen B, Aslan S. Baba Katılımının Tanımı. (2019). Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Baba Katılımı. Şenil Ünlü Çetin (Editör), (ss.1-13). Ankara: Nobel; 2019.

Merdin E, Ünlü Çetin Ş, Buldu M, Ali Karaduman M. (2018). Bebeklik Döneminde Bilişsel Gelişim. *Uygulanmış Etkinlik Örnekleriyle Bebeklik Döneminde Eğitim*. Şenil Ünlü Çetin (Editör), (ss.13-24). Ankara: Nobel.

Merdin E, Ünlü Çetin Ş, Buldu M, Ali Karaduman M. (2018). Bebeklik Döneminde Bilişsel Gelişim. *Uygulanmış Etkinlik Örnekleriyle Bebeklik Döneminde Eğitim*. Şenil Ünlü Çetin (Editör), (ss.1-21). Ankara: Nobel.

Güneysu S, Ünlü Çetin Ş, Tekmen B, **Merdin E**, Thomas JP. (2018). *Father Involvement for Early Childhood Education Programs-Guidebook*. Ankara: 2018

Güneysu S, Ünlü Çetin Ş, Tekmen B, **Merdin E**, Selcen B, Garvis S. (2018). *Father Involvement for Early childhood Programs-Handbook*. Ankara: 2018.

PROJE DENEYİMİ

Let's fathers, come to preschools. Türkiye Ulusal Ajansı, 2016-1-TR01-KA203-034905, Proje Asistanı, 2016-2020

Eylem Araştırması ile Okul Öncesi Öğretmenlerine Yönelik Pedagojik Dokümantasyon Eğitimi ve Uygulamaları, TUBITAK 1001, Proje Asistanı, 2018

ABB Sağlıklı Gıda Animasyon Projesi, Başkent Üniversitesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi İş birliği, Araştırmacı, 2022-2023

KONFERANS SUNUMLARI

Merdin E. Türkiye’de Erken Çocukluk döneminde Dijital Medya Kullanımı ile İlgili Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi. ERPA Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi: Cunda Balıkesir; 8-10 Eylül 2023

Merdin E. Anadolu’da Aile Kültürü ve Çocuğun Ailedeki Konumu. 20. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi: Bışkek Kırgızistan; 18-20 Ekim 2022

Aras S, **Merdin E.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun Merkezli Öğretim Uygulamaları. VI th International Eurasian Educational Research Congress: 19/06/2019 - 22/06/2019

Merdin E. Electronic Media Use Between Zero to Six And Parental Mediation. Global Conference on Education and Research: Florida USA; 21/05/2019 - 24/05/2019

Merdin E, Şahin V. Erken Çocukluk Döneminde Kullanılan Elektronik Medya Araçları Hakkında Ebeveyn Görüşler. Vth International Eurasian Educational Research Congress: Antalya; 02/05/2018 - 05/05/2018

Merdin E. Electronic Media Use And Parental Attitudes During Infancy And Toddlerhood in Turkey. The Fourth Asian Conference on Society, Education & Technology: Japan; 20/10/2016 - 23/10/2016

